

Univerzita Palackého v Olomouci
Katedra asijských studií Filozofické fakulty
Japonská filologie

Martina Pechová

**VZTAHY MEZI JAPONSKEM A SEVERNÍ KOREOU
SE ZAMĚŘENÍM NA PROBLEMATIKU ÚNOSŮ
JAPONSKÝCH OBČANŮ**

JAPAN – NORTH KOREAN RELATIONS WITH A VIEW IN ABDUCTION
CASES OF JAPANESE CITIZENS

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. David Uher, PhD.

Olomouc

2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a všechny použité prameny řádně citovala a uvedla.

V Olomouci, 26. listopadu 2007

Poděkování

Děkuji Mgr. Davidu Uhrovi, PhD. za odborné vedení mé diplomové práce, za cenné rady a připomínky, které mi poskytl.

OBSAH

Úvod	5
1 Vývoj japonsko-severokorejských vztahů	7
1.1 Od nerovnoprávných smluv k okupaci	7
1.2 Poválečný vývoj	10
1.3 Diplomatická jednání v devadesátých letech	15
1.4 Vztahy na počátku nového tisíciletí	20
2 Únosy japonských občanů	26
2.1 Generální liga Korejců žijících v Japonsku	27
2.2 Jodogó	30
2.3 Pozadí a důvody únosů	33
2.4 Oficiálně vyšetřované únosy	34
2.5 Charles Robert Jenkins	41
2.6 Další podezřelá zmizení	46
3 Vliv japonsko-severokorejských vztahů na současnou politickou scénu	48
3.1 Vyšetřování únosů a politická angažovanost	49
3.2 Změna v přístupu vlády	53
3.3 Situace po prvním summitu v Pchjongjangu.....	58
3.4 Druhá jaderná krize	61
3.5 Posun ve vyjednávání	63
3.6 Neuspokojivé přešetření případů a diskuse o uvalení sankcí	66
3.7 Nejnovější vývoj	71
Závěr	77
Anotace	81
Bibliografie	82
Abstrakt.....	84
Přílohy	85

Úvod

Vztahy mezi Japonskem a oběma Korejemi byly od konce druhé světové války, resp. rozdělení Korejského poloostrova velmi napjaté. Pětatřicet let trvající japonská nadvláda zanechala v Korejcích negativní pocity, které u řady z nich přetrvávají do současnosti. Odlišný politický vývoj v Korejské republice a v Korejské lidově demokratické republice měl pak za následek rozdílný přístup při normalizaci vztahů s Japonskem.

V této práci se budeme zabývat převážně vývojem japonsko-severokorejských vztahů, které jsou z hlediska dosavadní neúspěšnosti v navázání normálních diplomatických vztahů mnohem komplikovanější. Vliv Jižní Koreje však nemůžeme úplně zanedbat, protože se po svém vzniku potýkala se stejnými potížemi při normalizačních rozhovorech s Japonskem. O normalizaci diplomatických styků se Japonsko a KLRD pokoušejí od konce padesátých let. Od počátku těchto snah až po současnost komplikují jejich úspěšnost tři hlavní faktory.

Za prvé se jedná o nevyřešené otázky minulosti. Kapitola japonské okupace nebyla formálně uzavřena, protože se obě země ani šedesát let od jejího konce nedohodly na formě odškodnění. Další komplikaci představuje severokorejský jaderný program a vývoj balistických střel. Japonsko se cítí ohrožené bezprostřední blízkostí Severní Koreje, a tak velmi lpí na bezpečnostních zárukách. Jednání probíhají na pozadí mezinárodního boje proti terorismu a Japonsko má velkou podporu Spojených států. USA jsou považovány za hlavního nepřítele KLRD, která je neustále obviňuje z nepřátelské politiky. Další dvě světové velmoci, Rusko a Čína, je naopak označují za hlavní překážku společných jednání.

Třetí a bezpochyby největší příčinou krachu mnohých rozhovorů se stala otázka únosů japonských občanů v sedmdesátých a osmdesátých letech. Proto jim věnujeme podstatnou část této práce. Japonci byli severokorejskými agenty opakovaně unášeni do KLRD, kde se měli pod nátlakem zapojit do školení tamějších špiónů. Po téměř pětadvaceti letech povolila severokorejská vláda pěti z unesených Japonců a jejich rodinám návrat do Japonska. Odmítá však připustit, že by ostatní pohřešovaní přežili. S tím se japonská strana nechce smířit a podmiňuje navázání diplomatických styků uspokojivým uzavřením tohoto problému.

Cílem práce je seznámit čtenáře se souvislostmi všech tří hlavních faktorů. Podrobněji se budeme zabývat problematikou únosů, která výrazně ovlivňuje nejen současně probíhající

jednání, ale také japonskou politickou scénu. Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. V první části se seznámíme s vývojem japonsko-severokorejských vztahů od konce 19. století zhruba do roku 2002. V druhé kapitole se pokusíme podrobně zpracovat problematiku únosů a představíme si blíže některé konkrétní případy. V třetí části se zaměříme na nejnovější vývoj vzájemných vztahů a v jednotlivých podkapitolách si pak přiblížíme jednání o otázce únosů a jaderném programu. V neposlední řadě se budeme věnovat také změnám na japonské politické scéně a jejich vlivu na budoucí vývoj japonsko-severokorejských vztahů. Pro větší přehlednost se budeme snažit uvádět většinu událostí chronologicky.

Únosy japonských občanů jsou v Evropě známé jen omezenému počtu osob. Můžeme říci, že se jimi zabývají výhradně japanologové a koreanisté. O této problematice se v českém jazyce nevyskytují téměř žádné odborné práce, a proto budeme pracovat převážně s anglicky a japonsky psanými materiály. Klíčové pro nás budou vědecké práce nejaponských akademiků, protože je může považovat za neutrální. Japonský přístup k problému je také nedílnou součástí této práce, a tak nesmíme eseje tamějších politiků a univerzitních profesorů úplně opomenout.

Pro přepis japonských a korejských názvů budeme používat českou transkripci. Japonská jména uvedeme podle evropských norem v pořadí vlastní jméno, příjmení a u korejských jmen ponecháme všeobecně užívané obrácené pořadí.

1 Vývoj japonsko-severokorejských vztahů

Pro nestranné posouzení problematiky současných japonsko-korejských, resp. severokorejských vztahů, se nestačí věnovat pouze poválečnému vývoji obou zemí. Jejich geografická blízkost je předurčuje k neustálému vzájemnému ovlivňování, a to nejen na politické úrovni. Je tedy nezbytné sledovat tento vývoj již od počátků navázání diplomatických styků v moderních dějinách na konci 19. století. Jedná se sice o poměrně dlouhé období, avšak jsou to právě nevyřešené otázky z historie, které současnému sblížení obou zemí nejvíce brání a měly za následek dlouhotrvající diplomatické vakuum. Mnohé sporné otázky minulosti nebyly ani na počátku nového tisíciletí úspěšně vyřešeny a předpokládá se, že k jejich uzavření bude zapotřebí několik dalších let.

1.1 Od nerovnoprávných smluv k okupaci

Při pronikání na Korejský poloostrov převzali Japonci „americký“ model, kdy byli sami na základě nerovnoprávných smluv donuceni ukončit izolaci ostrovů a otevřít Američanům dva strategické přístavy, Šimodu a Hakodate. Na rozdíl od Američanů, kteří se soustředili převážně na ekonomickou spolupráci, se po podepsání první z nerovnoprávných smluv v únoru 1876 na ostrově Kanghwado Japonci snažili ovlivňovat také korejskou vnitřní politiku (Reischauer, Craig 2000: 145).

Z Koreje bylo v osmdesátých letech vysláno několik pozorovatelských misí do Japonska. Tamější reformy Meidži a následný rozkvět ostrovní říše získaly v Koreji řadu sympatizantů, jež se rozhodli prosadit některé změny po vzoru svého východního souseda. Neznamená to však, že by je chtěli provádět pod japonským patronátem (Eckert 2001: 149).

Vztahy dvou hlavních soupeřů v Koreji, Číny a Japonska, upravovala tiencinská dohoda z roku 1885, podle níž měly obě mocnosti stáhnout své vojáky z Koreje. Tato skutečnost dávala šanci Rusku, dalšímu vážnému zájemci o rozšíření sféry vlivu v Asii právě o Korejský poloostrov. Prorusky orientovaná císařovna z rodu Min představovala pro Japonce ohrožení jejich expanzivních ambicí, a proto byla 1895 japonskými agenty zavražděna. Za atentátem stál pravděpodobně japonský diplomat Goró Miura, který byl následně z Koreje odvolán, aby se předešlo případné odvetě. K jeho potrestání však nikdy nedošlo (Eckert 2001: 167).

Na pomoc korejské vládě při potlačení povstání byla vyslána v roce 1894 čínská armáda, kterou okamžitě doplnili vojáci Japonska. Následné střety přerostly v první čínsko-japonskou válku. V dubnu 1895 podepsala poražená Čína šimonoseckou smlouvu, v níž uznala korejskou nezávislost, a byla donucena vzdát se v této zemi svého výsadního postavení (Eckert 2001: 163).

Poté, co se král Kodžong z obav před Japonci uchýlil na ruské velvyslanectví, vycítila tato velmoc šanci na zesílení svého vlivu v Koreji. Získala dokonce povolení ke stavbě a správě železnice v Mandžusku. Tento střet zájmů vyústil v letech 1904-1905 v rusko-japonskou válku, jež skončila opět vítězstvím japonského císařství. Portsmouthskou smlouvou, která upravovala nové poměry na Korejském poloostrově, si Japonsko zajistilo svrchovanost v Koreji a získalo respekt západních mocností. V Taft-Kacurově memorandu uznaly výsadní postavení Japonska Spojené státy americké a následně posvětila jeho nadřazenost na Korejském poloostrově i Velká Británie (Reischauer, Craig 2000: 187-188).

Pod vedením Hirobumiho Itóa byl v listopadu 1905 vytvořen korejský protektorát. Po dobu pěti let byla postupně rozšiřována pravomoc japonského generálního guvernéra, jenž zde zastupoval japonskou vládu, z oblasti diplomacie na vnitřní správu. Proti tomu se Korea pokusila protestovat na mezinárodní mírové konferenci v Haagu. Tato akce však skončila neúspěchem. Japonsko pochopilo, že má v Koreji volnou ruku, a tak ji po rozpuštění korejské armády v roce 1910 anektovalo (Eckert 2001: 175).

Po anexi Koreje následovala pětatřicet let trvající japonská okupace, která skončila až porážkou Japonska ve druhé světové válce. Toto období je jedním z nejspornějších v japonských dějinách. Podobně jako u Německa představuje nejbolestivější otázku vyrovnávání se s minulostí. Právě délka okupace a způsoby prosazování japonského práva měly za následek, že protijaponské nálady přetrvávají u Korejců do současnosti. Japonští nacionalisté tvrdí, že jejich země nejednala v rozporu s tehdejším mezinárodním právem. Korejská strana naopak prohlašuje, že japonská okupace byla násilným aktem a došlo k porušení korejské suverenity. Korejci rovněž nesouhlasí s japonským výkladem okupace v učebnicích dějepisu (http://en.wikipedia.org/wiki/Korea_under_Japanese_rule: 22. ledna 2006).

Prvním generálním guvernérem anektované Koreje se stal Masatake Terauchi, jenž zahájil projekt nucené asimilace Korejců do japonské společnosti. Během prvních let okupace byly zakázány veškeré korejské noviny, zrušena svoboda shromažďování a zatýkáni političtí odpůrci. Současně s tvrdými represáliemi vzrůstalo vlastenecké cítění a vznikaly nové skupiny odboje. K velkému povstání proti okupantské vládě došlo po skončení první světové války. S odvoláním na čtrnáct bodů Woodrowa Wilsona, kde bylo deklarováno právo na sebeurčení každého národa, přečetli zástupci odboje 1. března 1919 v Soulu Deklaraci nezávislosti. Americký prezident se však ve svém dokumentu obracel především na nově vzniklé evropské státy (Eckert 2001: 200-201).

Po přečtení deklarace následovaly celonárodní demonstrace za nezávislost. Rok trvající povstání bylo nakonec Japonci tvrdě potlačeno. Některé prameny hovoří až o 7000 mrtvých (http://en.wikipedia.org/wiki/Korea_under_Japanese_rule: 22. ledna 2006). Další významnější povstání z roku 1929 skončilo také neúspěchem. Ze strachu před krutými tresty docházelo k rebeliím jen sporadicky a byly menšího rozsahu.

Protože se Korea stala výchozí stanicí, odkud Japonsko podnikalo další výboje do Asie, došlo k masivní výstavbě nových komunikací a rozvoji infrastruktury. Skupiny Japonců přicházely na Korejský poloostrov za účelem jeho kolonizace a přinášely tak nový kapitál. Zároveň však představovaly japonské firmy novou konkurenci, a tudíž se ekonomická situace většiny Korejců spíše zhoršila. Faktu, že se Korea stala po Japonsku druhou nejvyspělejší asijskou zemí, využívají často někteří japonští historikové a snaží se tak zmírnit negativní dopad okupace. Tento ekonomický a technický rozvoj byl však vykoupen řadou životů a nejvíce z něj profitovali právě okupanti.

Násilnou asimilací a protěžováním japonštiny na úkor korejštiny docházelo k potlačování korejského národního uvědomění. Japonská propaganda nevynechala ani základní školy, kde probíhala rozsáhlá výuka japonské historie a kultury. Pedagogové soustavně pracovali na vytvoření pocitu sounáležitosti s císařstvím. Japonská vláda se tak z Korejců snažila vychovat poslušné poddané. Korejským národem velmi otřásl nařízení změnit svá příjmení a osobní jména na japonská. Takto bylo „postiženo“ 84 procent Korejců (Eckert 2001: 229).

Rozpoutáním války v Tichomoří začíná poslední a také nejhorší fáze japonské okupace Koreje - korejské ztráty za války viz příloha č. 1. Japonské ostrovy nebyly schopny nést samy tíhu

války, a tak největší zátěž připadla právě na jimi okupovaná území. Mnoho Korejců muselo nastoupit do armády a bojovat po boku nepřítele. I řada dalších byla donucena opustit svou vlast a pracovat v továrnách, dolech či zajateckých táborech. Bylo nezbytné nahradit japonské vojáky bojující na frontě, následkem čehož žilo celých 16 procent obyvatel koncem války za hranicemi Koreje (Eckert 2001: 233).

Mohlo by se zdát, že válka postihla ve větší míře muže. Povoláváním mladých dívek na frontu, aby povzbudily a „potěšily“ japonské vojáky, a vytvářením oddílů tzv. sexuálních otrokyň 従軍慰安婦 DŽÚGUN IANFU se však válka velmi bolestivě dotkla i ženské populace.¹ Historikové odhadují jejich počet na 200 tisíc. Japonská vláda dlouho tvrdila, že Korejky byly k sexuálním službám najímány a k žádnému nátlaku nedošlo. Zoufalé dívky však neměly jiné volby. Nechtěly vystavit rodinu nebezpečí, že bude za jejich odmítnutí potrestána. Přesto se objevily i případy, kdy rodiče své dcery japonským vojákům dobrovolně prodávaly (http://en.wikipedia.org/wiki/Korea_under_Japanese_rule: 22. ledna 2006).

1.2 Poválečný vývoj

Dlouhotrvající japonská okupace Koreje skončila oficiálně 2. září 1945, kdy Japonsko podepsalo bezpodmínečnou kapitulaci. Po podpisu smlouvy přešlo Japonsko pod okupační správu USA a neslo odpovědnost za rozpoutání války. Japonci se museli zodpovídat před tokijským vojenským tribunálem, kde bylo souzeno za vážné zločiny kromě japonských armádních důstojníků i 148 Korejců kolaborantů, z nichž 23 bylo popraveno (http://en.wikipedia.org/wiki/Korea_under_Japanese_rule: 22. ledna 2006). V Japonsku se po kapitulaci nacházelo zhruba 2,5 miliónu Korejců. Během dvou let se jich 1,7 miliónu vrátilo na Korejský poloostrov a 760 tisíc jich zůstalo prozatím v Japonsku (<http://www2s.biglobe.ne.jp/~mike/chosen1.htm>: 9. ledna 2006).

Avšak ani Korea se po odchodu japonských vojsk nedočkala úplné nezávislosti. Ještě v průběhu války rozhodly dvě největší mocnosti, SSSR a USA, o rozdělení Koreje na dvě okupační oblasti. Jako hranice byla stanovena 38. rovnoběžka, která zůstává nezměněna po dalších šedesát let. 15. srpna 1948 byla vyhlášena Korejská republika a následně 9. září

¹ V odborné literatuře se pro sexuální otrokyně používá často anglický termín COMFORT WOMEN.

vznikla Korejská lidově demokratická republika. Státní ideologickou doktrínou se zde stává ČUČCHE², jež vytvořil nejvyšší severokorejský představitel Kim Irsen. ČUČCHE se vyučuje jako povinný předmět na všech školách v KLTR i v současné době.

Po vypuknutí války na Korejském poloostrově požadovaly USA od Japonska vojenskou pomoc. S odvoláním na devátý článek ústavy³ se japonská strana odmítla do války aktivně zapojit a poprvé v historii se tak zřekla možnosti ovlivnit politiku svého bezprostředního souseda. Američané směli pouze využívat vojenské základny na japonském území a do některých akcí se zapojil japonský Červený kříž a pobřežní stráž. Touto spoluprací s USA se tak Japonsko stalo vlastně neoficiálním spojencem jihokorejského státu. V červenci 1953 byla podepsána pouze dohoda o příměří, takže je KLTR i nyní teoreticky ve válečném stavu s Jižní Koreou i s USA (Eckert 2001: 249). Po skončení korejské války začínají pro Japonsko složitá a dlouhotrvající jednání s oběma zeměmi Korejského poloostrova.

První krok k normalizaci vzájemných vztahů učinila překvapivě KLTR. Již dva roky po skončení občanské války navrhuje Kim Irsen Japonsku navázání diplomatických styků. První delegace japonského Červeného kříže odjela do Pchjongjangu v únoru 1956 dojednat repatriaci 36 Japonců, kteří zůstali po druhé světové válce v KLTR. Mezi hlavní body dalších jednání patřily především otázky zaplacení válečných reparací a osud několika set tisíc Korejců odvečených v průběhu druhé světové války na nucené práce do Japonska (<http://www.ifrc.org/publicat/wdr2000/wdrch4b.asp>: 9. prosince 2003).

Dohoda o repatriaci Korejců byla podepsána zástupci severokorejského a japonského Červeného kříže v srpnu 1959 a ještě v prosinci téhož roku opustilo prvních 975 Korejců Japonsko (Eckert 2001: 341). Podle japonského Červeného kříže se během let 1959-1984 vrátilo do KLTR zhruba 93 340 Korejců. Více než tři čtvrtiny jich odplulo do KLTR v letech 1960 a 1961. Jižní Korea tento krok Japonska velmi kritizuje, protože 93 procent repatriovaných Korejců mělo být původem z jižní části Korejského poloostrova, a nikoli z KLTR. V roce 1985 žilo v Japonsku tedy zhruba 670 tisíc Korejců (<http://www2s.biglobe.e.jp/~mike/chosen1.htm>: 9. ledna 2006).

² Pod tímto pojmem, který je překládán jako spoléhání se na vlastní síly, bývá rozuměna soběstačnost v oblasti hospodářské, politické a obranné.

³ V tomto článku se Japonsko zřiká navždy války jakožto suverénního práva národa.

Po válečných zkušenostech a neustálé diskriminaci korejské menšiny v Japonsku se Korejci rozhodli dobrovolně přesídlit do Severní Koreje a doufali, že zde povedou lepší život. V této době se komunistická země z ekonomického hlediska od svého jižního souseda příliš nelišila a počáteční hospodářské úspěchy jim tuto naději naplňovaly. Své korejské manžele následovalo do KLDK 1 831 Japonek. Mnohé z nich přežily své partnery a zůstaly samy se svými dětmi v Severní Koreji. O jejich osudu a umožnění návštěvy vlasti začali politici obou zemí jednat až na počátku devadesátých let. Prvních patnáct vdov navštívilo Japonsko pod záštitou Červeného kříže po několika desítkách let v listopadu 1997 (http://www1.korea-np.co.jp/pk/017th_issue/97111204.htm: 15. října 2003).

V roce 1955 byla založena Generální liga Korejců v žijících Japonsku, kor. ČCHONGRJŮN a jap. ZAINIČI ČÓSENDŽIN SÓRENGÓKAI 在日朝鮮人総連合会, zkr. ČÓSEN SÓREN, která se soustředila především na podporu severokorejského režimu, a v následujících letech získala v Japonsku velký vliv (http://en.wikipedia.org/wiki/Chosen_Soren: 5. července 2006). Tato společnost založila v Japonsku také několik bankovních institucí, jež bývají v japonských médiích často uváděné pod souhrnným názvem ČÓGIN 朝銀, tzn. korejské banky - podrobně viz kapitola 2.1. Řada z nich se koncem devadesátých let dostala do potíží, které se snažila japonská vláda zmírnit finanční pomocí. To vyvolalo silné protesty, protože korejské banky jsou spojovány s tajnými toky peněz do KLDK. Kritici tvrdí, že se tak japonská vláda nepřímou podílela na financování svého nepřítele, a požadují důkladné prověření těchto bank (http://www2.gol.com/users/coynerhm/north_korean_ties_complicate_japan_banks.htm: 12. října 2004).

Z důvodu sledování společné linie v zahraniční politice s USA patřila jednání o navázání diplomatických styků s Korejskou republikou mezi priority japonské vlády. Ta se však snažila neuzavřít si prostor k vyjednávání ani s KLDK. Ještě před normalizací vztahů s Jižní Koreou došlo k navázání obchodních styků se Severní Koreou, i když se jednalo o spolupráci v omezeném rozsahu. Teprve v prosinci 1965 byla podepsána smlouva s Korejskou republikou o navázání základních diplomatických styků 日韓基本条約 NIKKAN KIHON DŽÓJAKU, ve které Japonsko uznalo Jižní Koreu jako jedinou legitimní vládu na Korejském poloostrově (http://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_on_Basic_Relations_between_Japan_and_the_Republic_of_Korea: 9. ledna 2006).

Předcházející jednání s Korejskou republikou komplikovala především otázka válečných reparací a omluvy za japonskou okupaci. Japonská strana rezolutně odmítla oficiálně použít právě výrazy jako „reparace“ nebo „kompenzace“, a tak se nakonec obě vlády dohodly, že Japonsko odškodní Jižní Koreu ve formě „hospodářské pomoci“ ve výši 800 miliónů dolarů. Otázka COMFORT WOMEN nebyla v této době vyřešena, a proto se japonská vláda nezabývala jejich finančním odškodněním (Manyin 2001: 12. prosince 2003).

Tajné dokumenty týkající se diplomatických jednání o výši reparací zveřejnila jihokorejská vláda až po čtyřiceti letech v lednu 2005. Ze záznamů vyplynulo, že korejští vyjednavací původně požadovali 364 miliónů dolarů pro milión Korejců odvečených na nucené práce nebo do armády. Celková částka byla vypočítána následovně: 200 USD na osobu, která přežila, 1 650 USD za mrtvé a 2000 USD za zraněného Korejce. V letech 1975-1977 odškodnila sice jihokorejská vláda rodiny padlých, avšak lidé, již okupaci přežili, se finanční kompenzace nedočkali. Většina peněz totiž putovala na ekonomický rozvoj. Po zveřejnění dokumentů zesílil tlak veřejnosti na vládu, aby dodatečně vyplatila válkou postižené Korejce (http://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_on_Basic_Relations_between_Japan_and_the_Republic_of_Korea: 9. ledna 2006).

Další spor mezi oběma zeměmi vyvolala stále probíhající japonská jednání se severokorejskou vládou, kterou považovalo Japonsko de facto za nelegitimní. Japonský premiér Kakuei Tanaka však na počátku sedmdesátých let prohlásil, že „Japonsko nemůže jinak, než uznat existenci dvou Korejí na Korejském poloostrově, a jejich koexistence je diplomatickým cílem, jenž si přeje“ (Tanaku cituje Fouse 2004: 12. ledna 2006). V lednu 1972 odcestovala první japonská delegace do Pchjongjangu a v květnu 1977 následovala severokorejská mise do Tokia. První dohodu o kulturní spolupráci podepsalo Japonsko s KLDK v roce 1972 a následovala řada neoficiálních návštěv KLDK členy Japonské socialistické strany, jež pokračovaly i v letech osmdesátých (<http://www.jei.org/Archive/JEIR97/9744f.html#Heading2>: 15. ledna 2006).

Se vzestupem a radikalizací studentského hnutí v Japonsku došlo v roce 1969 k vytvoření militantní levicové rudé armády 赤軍派 SEKIGUNHA, která se později rozdělila do tří skupin. Nejradikálnější z nich působila v Libanonu, kde spolupracovala s Organizací pro osvobození Palestiny, a její aktivity jsou spojeny s teroristickými útoky po celém světě, např. s útokem na letišti v Tel Avivu v květnu 1972, kde zemřelo 26 civilistů a 76 jich bylo zraněno. Druhá

skupina našla útočiště v KLDR a zbytek aktivistů zůstal v Japonsku, kde nadále vyvíjel svou odbojovou činnost (Box, McCormack 2004: 8. ledna 2006).

V březnu 1970 uneslo 9 stoupenců rudé armády civilní letadlo japonských aerolinií na pravidelné lince Tokio-Soul. Na palubě bylo 122 pasažérů a 7 členů posádky. Název letadla byl JODOGÓ よど号 a toto označení se dnes užívá přeneseně na celý případ. Mladí studenti protestovali tímto činem proti válce ve Vietnamu a proti americko-japonskému spojení. Původní destinací se měla stát Kuba, která byla kvůli „úspěšné“ revoluci jejich vzorem. Pro nedostatek paliva museli únoscí svůj plán přehodnotit, a tak za své nové působiště zvolili nejbližší komunistickou zemi, tedy KLDR, kde se stali vítanými hosty a následně součástí tamější propagandy (Box, McCormack 2004: 8. ledna 2006). Prokázalo se, že se později podíleli na únosech japonských občanů do KLDR nejen v Asii, ale i v Evropě - viz kapitola 2.2.

Letadlo i s rukojmími, jejichž větší část byla propuštěna již během mezipřistání ve Fukuoce a na letišti Kimpo v Jižní Koreji, se vrátilo do Japonska, což japonská strana považovala za gesto dobré vůle, a proto zahájila politiku zlepšování vztahů s KLDR i přes protesty jejího jižního souseda. Došlo k přehodnocení přísné vízové politiky, čímž bylo umožněno několika vysoce postaveným členům ČÓSEN SÓREN opakovaně cestovat do KLDR.

Zlepšování vztahů na počátku sedmdesátých let příliš nezbrzdily ani některé závažnější případy pašování elektronických součástek do KLDR. V této souvislosti bylo vyšetřováno několik japonských firem (Manyin 2003: 12. ledna 2004). V druhé polovině sedmdesátých let došlo z důvodu zpoždujících se plateb ze strany KLDR k poklesu obchodních aktivit mezi oběma zeměmi. Na vině byl hlavně neúspěch severokorejského plánovaného hospodářství. Přesto se Japonsko stalo největším nekomunistickým obchodním partnerem KLDR (Cha 1999: 190). V tomto desetiletí také dochází k prvním únosům japonských občanů severokorejskými agenty, kteří byli v KLDR využíváni jako školitelé tamějších špiónů. Tyto případy však zůstávají bez povšimnutí širší veřejnosti po dobu téměř třiceti let.

Zlepšující se vztahy zastínila událost z roku 1983, kdy KLDR odmítla propustit dva japonské rybáře, které zajala u severokorejského pobřeží. Byli obviněni ze špionáže a uvězněni. Po několika japonských diplomatických intervencí a řadě neúspěšných jednání došlo k jejich

propuštění roku 1990. Severní Korea je zadržovala protiprávně celých sedm let (Fouse 2004: 12. ledna 2006).

Pokus o diskreditaci svého jižního souseda podnikla KLDR rok před olympijskými hrami v Soulu v roce 1988. Dva její agenti s falešnými japonskými pasy provedli bombový útok na letadlo KAL 858 směřující z Bagdádu do Soulu. Na palubě letounu jihokorejských aerolinií zahynulo 95 pasažérů a 20 členů posádky. Agentka Kim Hjömgi byla zatčena v Bahrajnu a následně deportována do Jižní Koreje, kde stanula v Soulu před soudem. Druhý agent Kim Sun'gil spáchal po svém zadržení ve vězení sebevraždu. V jedné z cigaret ukrýval kapsli s jedem, pomocí které se otrávil (Nanto 2003: 8. ledna 2006).

Teroristický útok byl ve světě odsouzen a na Severní Koreu byly uvaleny hospodářské sankce. Tento čin způsobil paniku i v Japonsku, kde někteří politici právě jednali s KLDR o možnosti obnovení leteckých spojů mezi oběma zeměmi. Severokorejská vláda se zřekla odpovědnosti za atentát a obvinila Jižní Koreu, že se snaží pošpinit KLDR. Sportovci Severní Koreje se olympijských her na protest proti sankcím nezúčastnili (Eckert 2001: 344).

1.3 Diplomatická jednání v devadesátých letech

Pro nastartování nových japonsko-severokorejských jednání se stal klíčovým návrh jihokorejského prezidenta Ro Tchäua na obnovení vztahů s KLDR a pokus o její integraci na mezinárodní scéně. Pro změnu jihokorejské politické orientace v této době se vžilo označení NORDPOLITIK⁴ (<http://en.wikipedia.org/wiki/Nordpolitik>: 3. března 2004). V září 1991 vstoupily oba státy samostatně do OSN. Dalším impulzem pro normalizaci vztahů bylo i zrušení japonských sankcí v roce 1989. První japonskou delegaci však nevedl ministr zahraničí, ale Šin Kanemaru, čelní představitel Liberálně demokratické strany, a Makoto Tanabe, místopředseda Japonské socialistické strany. Jednalo se o 44-člennou delegaci politiků a novinářů. Výsledkem utajených jednání byla jejich návštěva Pchjongjangu v září 1990, kde jednali se zástupci Korejské strany práce. Osobně se setkali také s prezidentem Kim Irsenem (<http://www.jei.org/Archive/JEIR97/9744f.html#Heading2>: 15. ledna 2006).

⁴ Tento termín je odvozen z německého slova OSTPOLITIK - tzn. východní politika. Toto označení se používalo pro politiku sblížení SRN s NDR v době studené války.

Jednání probíhala na pozadí měnícího se uspořádání světa. Hroucí se komunistický blok a následný rozpad Sovětského svazu zapříčinil obrat v dosavadním přístupu KLLDR k Japonsku. Změna bipolárního rozdělení na systém s jedním hegemonem, nekomunistickými Spojenými státy, byla jednou z příčin obratu v jednání. Proto se Severní Korea pokoušela prolomit dosavadní politickou izolaci.

Kanemaruova návštěva znamenala velký zlom v japonsko-severokorejských vztazích. Přesto Kanemaru někteří politici kritizují za to, že jeho politická angažovanost byla motivována také postranními ekonomickými úmysly. V KLLDR se totiž nacházejí velké zásoby vysoce kvalitního písku s nízkým obsahem soli, který by mohly využít japonské stavební společnosti na výrobu betonu. V době, kdy byl takto kvalitní písek v Japonsku nedostatkovým zbožím, by se Kanemaru mohl získáním těchto lokalit zavděčit svým sponzorům ze stran stavebních společností (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

Přestože Kanemaru získal prezidentův příslib, že propustí zadržované rybáře a bude pokračovat v jednání o navázání diplomatických styků, sklidila jeho iniciativa převážně kritiku, a to nejen kvůli výše uvedeným obchodním aktivitám. Otázka únosů Japonců projednána nebyla, za což bývá Kanemaru v současnosti nejvíce kritizován. Kanemaru vyjádřil ve třístranné deklaraci LDS, JSS, KSP politování nad japonskou okupací a slíbil severokorejskému vůdci kompenzaci za válečná utrpení, což popudilo Jižní Koreu, která se musela v roce 1965 spokojit pouze s „ekonomickou pomocí“. Japonská vláda totiž nadále odmítala individuálně odškodnit dokonce i COMFORT WOMEN (<http://www.jei.org/Archive/JEIR97/9744f.html#Heading2>: 15. ledna 2006).

Dále zde panovaly obavy, že by mohlo dojít k narušení paralelně probíhajících korejsko-korejských rozhovorů či severokorejsko-amerických jednání o jaderném programu a stabilitě regionu. Za nekonzultování svého postupu se Kanemaru po návratu omluvil americkému velvyslanci i jihokorejskému vedení. Pro uklidnění situace vydala japonská vláda prohlášení, že bude koordinovat svoji politiku vůči KLLDR s USA a Korejskou republikou. Kanemaru odešel z vysoké politiky koncem roku 1992 kvůli korupční aféře (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

Na vládní úrovni byla japonsko-severokorejská jednání zahájena v lednu 1991, kdy japonskou stranu oficiálně zastupovalo ministerstvo zahraničí. I přes počáteční vstřícné kroky se hledání

kompromisu ukázalo být velmi složité. Mezi sporné body patřila opět otázka válečných reparací a severokorejský jaderný program. KLDR odmítala zpřístupnit svá jaderná zařízení zbrojním inspektorům. V květnu 1991 vznesla japonská vláda na nátlak některých členů parlamentu požadavek na prošetření únosů. KLDR však popřela, že by v minulosti podobné aktivity vyvíjela, a pohrozila odchodem z jednání. Rozhovory probíhaly až do listopadu 1992, kdy byly z velké části na nátlak USA po osmi kolech japonskou stranou přerušeny (http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/abduct.html: 19. listopadu 2003).

Rok 1993 můžeme nazvat počátkem jaderné krize. V březnu odstoupila KLDR od smlouvy o nešíření jaderných zbraní, kterou podepsala v roce 1985 jako řádný člen Mezinárodní agentury pro atomovou energii MAAE.⁵ V květnu demonstrovala svoji sílu vypuštěním balistické střely středního doletu Rodong 1 s dosahem až 1000 km, jež je schopna zasáhnout Jižní Koreu a část japonského území. Kim Irsen následně deklaroval, že jeho země má nárok na testování zařízení určené pro vlastní obranu a případné sankce bude považovat za vyhlášení války (Eckert 2001: 345). A tak obavy, že KLDR pracuje na vývoji, resp. vlastní atomovou zbraň, přinutily Japonsko úzce spolupracovat s USA a Jižní Koreu. V květnu 1994 zastavila KLDR chod jednoho reaktoru. Podle CIA došlo k přemístění osmi tisíc palivových tyčí z komplexu elektrárny do speciálních laboratoří. Odborníci se domnívají, že z takového množství mohou být vyrobeny čtyři nukleární zbraně (<http://www.vic-info.org/regionstop.nsf/north+korea?OpenView&Start=1&Count=1000&ExpandView>: 17. prosince 2003).

Po smrti severokorejského vůdce v červenci 1994 celý svět vyčkává, zda dojde k pokojnému předání moci jeho synu Kim Čong'ilovi, nebo jestli náhlý odchod Kim Irsena nevyvolá rozpory v armádě a následné oslabení či zánik KLDR. Předpoklady mnohých odborníků o pádu dalšího komunistického režimu se však nevyplnily a KLDR pokračovala v udržování pevného kurzu vůči USA.

Po diplomatické intervenci Rady bezpečnosti OSN došlo v říjnu v Ženevě k podpisu tzv. rámcové dohody mezi KLDR a USA. Severní Korea se v ní výměnou za dodání dvou lehkovodních reaktorů a půl milionu tun těžkých ropných paliv ročně zavázala k zastavení svého jaderného programu a umožnění inspekce MAAE v Jongbjonu, kde je údajně skladován

⁵ Tato organizace byla založena v roce 1957 za účelem kontroly využití jaderné energie.

jaderný odpad. Nové reaktory by měly produkovat menší množství plutonia⁶, které se po obohacení využívá k výrobě atomových zbraní. V roce 1995 založilo Japonsko, USA a Jižní Korea Organizaci pro rozvoj energetiky na Korejském poloostrově. V médiích se užívá zkr. KEDO z anglického názvu KOREAN PENINSULA ENERGY DEVELOPMENT ORGANIZATION. V roce 1997 se k organizaci připojily státy EU a o dva roky později se členskou zemí stala Česká republika. Japonsko slíbilo, že pokryje 20 procent nákladů na výrobu reaktorů ve výši zhruba 800 miliónů dolarů (http://www.kedo.org/lwr_turnkey_contract.asp: 5. listopadu 2003).

Obrovské záplavy poškodily v létě 1995 severokorejskou úrodu. Japonsko následně poskytlo KLDR potravinovou pomoc ve výši 330 600 tun rýže (<http://www.jei.org/Archive/JEIR97/9744f.html#Heading2>: 15. ledna 2006). Tato forma pomoci je často veřejností i odborníky kritizována, protože existuje důvodné podezření, že se nedostane k hladovějícím Severokorejčům, ale bývá rozdělena mezi armádní složky (Schoff 2006: 15. června 2006).

V roce 1995 byl zaznamenán velký posun ve vyšetřování unesených Japonců. Televizi Asahi poskytl rozhovor severokorejský agent An Mjōngdžin, který v roce 1993 uprchl z KLDR do Jižní Koreje. Potvrdil, že tamější režim využíval Japonce jako školitele svých agentů, kteří pod jejich jmény s falešnými japonskými pasy pronikali do japonské společnosti. An na předložených fotografiích pohřešovaných osob identifikoval několik unesených Japonců. Vzniklý televizní dokument byl zpočátku mnohými politiky kritizován a Anova výpověď označena za nepravdivou (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

V druhé polovině devadesátých letch zesílil tlak na vládu, aby řádné prošetření únosů ze strany KLDR stanovila jako podmínku pro navázání diplomatických styků mezi oběma zeměmi. Situaci ale stále komplikoval severokorejský jaderný program, a tak k výraznějšímu pokroku v této problematice došlo až na počátku nového tisíciletí za předsednictví Koizumiho - podrobně k únosům viz kapitola 2.

Za další pokus o normalizaci vztahů s KLDR sklídl premiér Tomiichi Murajama v březnu 1995 další kritiku Soulu a Washingtonu, které považovali čtyřstranné rozhovory Japonska, KLDR,

⁶ Plutonium je uměle vytvořený chemický prvek, který se v přírodě nevyskytuje. Získává se z vyhořelého jaderného paliva, v němž vzniká radioaktivní přeměnou z přírodního uranu. Plutonium se využívá k výrobě atomové bomby, nebo ho lze využít k výrobě jaderného paliva pro zvláštní druh jaderného reaktoru (<http://uran.prvek.cs.ogarnij.pl/cs/plutonium>: 15. srpna 2006).

KR, USA za nejvhodnější alternativu pro řešení situace na Korejském poloostrově, a tak nebyla samostatná japonská iniciativa vítána. Obdobně skončila i angažovanost ministerského předsedy Rjútaróa Hašimota o dva roky později. Vyjednávání se omezila především na umožnění návratu, resp. návštěvy vlasti Japonkám provdaným za Korejce, které po válce následovaly své manžele do KLTR - viz kapitola 1.2. První skupina přistála na letišti Narita v listopadu 1997 a druhá počátkem roku 1998. Za toto gesto dobré vůle byla do Severní Koreje dodána další potravinová pomoc. Třetí návštěva se konala v roce 2000 a celkem se jednalo o 43 Japonek (Fouse 2004: 12. ledna 2006).

Koncem devadesátých let jsme mohli sledovat na japonské politické scéně nový kurz v zahraniční politice, který je výrazný obzvlášť vůči KLTR. Japonsko odmítalo ustoupit ze svých požadavků. Stále silněji urgovalo objasnění únosů a zvažovalo dokonce snížení či pozastavení dodávek potravinové pomoci. Reakce KLTR následovala velmi rychle. V srpnu 1998 testovala severokorejská armáda novou balistickou střelu středního doletu Tápchodong 1, která prolétla japonským vzdušným prostorem a zřítíla se do oceánu (<http://www.geocities.com/Heartland/Ranch/2065/nkmissiles.html>: 30. října 2003). KLTR tak demonstrovala, že je schopna zasáhnout nejen japonské ostrovy, ale i americká území v Pacifiku.

Otázkou času pak zůstávalo, kdy se KLTR podaří vyrobit první mezikontinentální střelu, schopnou zasáhnout západní pobřeží Spojených států. Japonsko odmítlo ustoupit severokorejskému zastrašování a zvažovalo alternativu, že nepodepíše dohodu o financování společného projektu KEDO. Kvůli těmto průtahům došlo k podpisu smlouvy až v listopadu 1998. Dokončení obou reaktorů bylo původně naplánováno na rok 2007, avšak z důvodu pokračování severokorejských provokací se tento termín s velkou pravděpodobností nepodaří dodržet (http://www.kedo.org/lwr_turnkey_contract.asp: 5.11.2003).

Po vypuštění střely Tápchodong 1 začalo Japonsko přehodnocovat politiku obrany, která byla až doposud koordinovaná s USA, na něž se ostrovní říše spoléhala. Bezprostřední blízkost Severní Koreje, jež pravděpodobně vlastní jaderný arzenál, zahájila nové diskuse o zrušení, resp. úpravě devátého článku ústavy. V této souvislosti se vedou debaty, zda by případná účast na americkém projektu „hvězdných válek“⁷ nebyla v rozporu s mírovou ústavou.

⁷ Tento termín použil prezident Reagan jako označení pro protiraketovou obranu.

Japonsko začalo následně také pracovat na reorganizaci a rozšíření pravomocí Sil sebeobran. Po objevení dvou severokorejských špionážních lodí v japonských vodách na jaře 1999 vydal Obučiho kabinet povolení Silám sebeobran použít v budoucnu v podobných případech palebné síly k jejich zastavení. Doposud směly být použity pouze varovné výstřely k zastrašení plavidla. K pronikání severokorejských plavidel docházelo často i v následujících letech (Fouse 2004: 12. ledna 2006).

V souvislosti se severokorejským jaderným výzkumem přešetřovalo Japonsko znovu napojení japonských firem na severokorejský režim. Panovalo podezření, že některé součástky pocházejí z Japonska. Poslanci Ičiró Asaoeki a Ičita Jamamoto zveřejnili ve své zprávě v roce 1999, že jsou do pašování vyspělých technologií zapojeny japonské firmy Icom, Furuno a Altino (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

1.4 Vztahy na počátku nového tisíciletí

Po osmi letech se konalo v dubnu 2000 v Pekingu deváté kolo normalizačních rozhovorů mezi Japonskem a KLR. Protože se měl v červnu téhož roku uskutečnit korejsko-korejský summit, neočekávala se od pekingského setkání žádná výrazná rozhodnutí. Zástupci zde vznesli hlavní požadavky, bez jejichž splnění by další jednání nebyla možná. Severní Korea nadále trvala na písemné omluvě za okupaci a na zaplacení válečných reparací. Japonská strana požadovala změnu v přístupu k jaderné otázce a prošetření únosů. Dále se jednalo o severokorejských špionážních lodích nebo pašování drog z KLR do Japonska (Fouse 2004: 12. ledna 2006).

Návštěva jihokorejského prezidenta Kim Tädžunga v Pchjongjangu měla spíše symbolický význam. Došlo k prvnímu setkání hlav obou rozdělených Korejí. Jinak nepřinesla téměř nic nového. Oba vůdci podepsali společnou deklaraci, v níž se zavázali k těsnější spolupráci, jež by měla v budoucnu vést k opětovnému sjednocení Korejského poloostrova. Obě země se chtěly zasadit o umožnění setkání rodin, které žijí rozděleny od konce občanské války. K druhému setkání Kim-Kim mělo dojít v následujícím roce. Kim Čong'il však pozvání Korejské republiky odmítl (Eckert 2001: 325).

Po návratu do Soulu Kim Tädžung prohlásil, že pokud se jeho země nebude cítit ohrožena, může dojít v blízké době ke stažení větší části jednotek USA z Jižní Koreje. Jihokorejský prezident se také snažil navázat na iniciativu jednoho ze svých předchůdců Ro Tchäua a zlepšit postavení KLDR na mezinárodní scéně. „Sluneční politika“, pod níž je mj. rozuměno oddělování politických a ekonomických otázek, však Kim Tädžungovi kromě Nobelovy ceny míru v roce 2000 nepřinesla větší úspěch (Eckert 2001: 324).

Desáté kolo rozhovorů mezi Japonskem a Severní Koreou se konalo v srpnu téhož roku v Tokiu. Ani zde nedošlo k výraznějšímu posunu. Obě strany zopakovaly své požadavky a dále se řešila spíše jejich formulace. Japonským zástupcům se podařilo prosadit změnu z „reparací“ na „ekonomickou pomoc“ a severokorejská delegace přislíbila prošetření případů „zmizelých“ Japonců. Odmítala však jednat o nich jako o „únosech“. KLDR požadovala, aby bylo toto téma přesunuto na jednání zástupců Červeného kříže obou zemí, a nezpomalovalo tak probíhající bilaterální rozhovory (http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/abduct.html: 19. listopadu 2003).

Při říjnových rozhovorech změnila KLDR svoji dosavadní vyjednávací taktiku. Přestože umožnila na začátku měsíce třetí skupině japonských vdov návštěvu Japonska, v ostatních požadavcích se vrátila k původní neústupnosti. Opět požadovala omluvu za okupaci a „reparace“, nikoli „ekonomickou pomoc“, na niž se při předchozím jednání zástupci obou zemí dohodli. Důrazně požadovala vyškrtnutí problematiky únosů z normalizačních rozhovorů (Fouse 2004: 12. ledna 2006).

Severní Korea nekoordinovala vzájemně jednání s Japonskem a se Spojenými státy. Vyjednávala vždy jen s jednou zemí a z momentální situace se snažila vytěžit co nejvíc. Když vycítila oslabení pozice USA, snažila se je zastrašit svým jaderným programem a následným vydíráním získat finanční a potravinovou pomoc. Tento způsob tzv. „kyvadlové“ diplomacie 振り子外交 FURIKO GAIKÓ praktikovala KLDR i vůči Japonsku a Jižní Koreji (Shigemura 2000: 19. října 2003).

Na další jednání měla podstatný vliv změna ve vedení USA. Umírněného Billa Clintona vystřídal v prezidentské funkci radikálnější George Bush jr. - dále jen George Bush, který od počátku proklamoval, že se na rozdíl od svého předchůdce severokorejským vůdcem vydírat nenechá. Kritizoval Clintonovu administrativu právě pro velké ústupky vůči Severní Koreji.

Clinton se s KLDK snažil vyjednávat a věřil, že dodrží rámcovou dohodu z roku 1994, a proto k prvním ekonomickým sankcím svolil až v září 1999. Po teroristických útocích 11. září 2001 získal Bush mezinárodní podporu pro boj s terorismem. Poté, co ve své zprávě o stavu unie v lednu 2002 zařadil Severní Koreu po boku Iráku a Íránu mezi země tzv. „osy zla“, se vzájemné vztahy ještě více zhoršily. Americký prezident zároveň vyjádřil přání na vytvoření těsnější americko-japonské bezpečnostní aliance.

Také výměnu japonského premiéra považují mnozí za klíčovou pro další vývoj. Poměrně nepopulárního Moriho vystřídal v dubnu 2001 na postu předsedy LDS a vlády Džun'ičiró Koizumi. Japonci si od něj slibovali nejen reformy finančního sektoru, ale také mnohem aktivnější přístup k řešení otázek mezinárodního významu. Právě v tomto směru Koizumi mnohé politology velmi překvapil, protože již rok po svém zvolení uskutečnil zlomovou cestu do Pchjongjangu. Stal se tak prvním japonským premiérem v historii, který Severní Koreu navštívil.

Příprava summitu hlavních představitelů obou zemí začala okamžitě po výměně japonské vlády. Na podzim 2001 proběhlo několik utajených setkání v režii japonského ministerstva zahraničí. Severní Korea uvedla, že by se projednání pohřešovaných Japonců mohlo stát předmětem bilaterálních rozhovorů. Tím nepřímou naznačila, že je připravena ustoupit v otázce únosů (Schoff 2006: 15. června 2006).

Připravované vrcholné setkání nenarušil ani další průnik severokorejské lodi do japonských výsostných vod nedaleko ostrova Kjúšú v prosinci 2001. Plavidlo bylo zachyceno radarem ve výsadní ekonomické zóně Japonska, tj. vzdálenost do 200 námořních mil. Japonská pobřežní stráž plavidlo pronásledovala a po několika varovných výstřelech byla povolena přímá palba. Loď klesla ke dnu 390 km na západ od japonského ostrova Amami, což bylo již v čínské výsadní ekonomické zóně (Mainiči Šimbun: 22. prosince 2001).

Kvůli nepříznivému počasí a nutnému souhlasu Číny byla vylovena až v následujícím roce. Po prohledání plavidla se potvrdilo, že patřilo KLDK. Vyšetřovatelé objevili u tří utonulých členů posádky cigarety, které lze koupit pouze v Pchjongjangu. Spolu s lodí vylovili také gumový člun, který mohl sloužit k vyzvedávání severokorejských špiónů na japonském pobřeží. Posádka loď pravděpodobně sama potopila, aby nedošlo k identifikaci. Pobřežní stráž

nalezla ve vyzvednutém vraku těla pouze tři Severokorejců, ostatní zřejmě odnesl mořský proud (Mainiči Šimbun: 27. června 2002).

Předposlední srpnový den byla japonská veřejnost informována o cestě svého premiéra do Pchjongjangu a Američanům byl termín sdělen pouze tři dny před oficiálním ohlášením. Summit byl naplánován na 17. září 2002. Kim Čong'il v jeho průběhu připustil, že severokorejští agenti unesli v sedmdesátých a osmdesátých letech několik japonských občanů. Na severokorejském seznamu figurovala jména třinácti unesených. Osm jich údajně zemřelo a pět Japonců nadále žilo v KLR. Jména tří unesených nebyla dokonce na oficiálním seznamu japonské vlády. Kim vyjádřil omluvu a přislíbil, že se podobné případy již nebudou opakovat. Zároveň však odmítl osobní odpovědnost. Nejmenovaná armádní frakce měla údajně jednat na vlastní pěst (<http://trycomp.swee.to./THINK/stories.htm>: 8. listopadu 2003).

Koizumimu bývá vytýkáno, že nebyla otázka únosů zahrnuta mezi body pchjongjanské deklarace podepsané na závěr summitu. Tento dokument obsahoval čtyři hlavní body, na nichž se oba předsedové shodli. Bylo stanoveno datum dvanáctého kola bilaterálních rozhovorů na říjen téhož roku. V druhém bodě vyjádřil Koizumi politování a omluvil se za škody a utrpení způsobená korejskému lidu v době japonské okupace. Dále Japonsko přislíbilo odškodnění ve formě „hospodářské pomoci“. Kim Čong'ilovi se tedy nepodařilo prosadit termín „reparace“ (http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/pmv0209/pyoungyang.html: 23. října 2003). Na konkrétní hodnotě pomoci se měly obě země dohodnout při dalších rozhovorech. Japonská strana zvažovala uvolnit částku v hodnotě 5 až 10 miliard dolarů (Manyin 2003: 12. ledna 2004).

Dále následoval příslib projednání statutu korejských rezidentů v Japonsku a problému týkajícího se kulturních artefaktů, které byly za války odvezeny do Japonska. „Obě strany potvrdily, že budou jednat v souladu s mezinárodním právem a neohrozí bezpečnost druhé strany... Obě strany potvrdily nutnost vyřešení otázky jaderného programu a balistických střel...“ (http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/pmv0209/pyoungyang.html: 23. října 2003). Kim Čong'il také přislíbil, že se bude zabývat pronikáním podezřelých lodí do japonských výsostných vod. I zde se mělo jednat o individuální aktivitu několika armádních funkcionářů, kteří zřejmě chtěli získat slávu a uznání. Osobní odpovědnost Kim Čong'il opět odmítl.

Na domácí politické scéně deklaraci nejvíce přivítala Sociálně demokratická strana⁸ a Japonská komunistická strana. Demokratická strana a Liberální strana⁹ se snažily mírnit celkovou euforii a varovaly před ukvapeným sblížením s KLTR. Popularita japonského premiéra se po návratu z Pchjongjangu výrazně zvýšila a Koizumi tak získal dostatečnou podporu pro další vyjednávání (Kim Hong Nack 2006: 29. června 2006).

Nejvíce výsledky summitu kritizovaly rodiny unesených Japonců. Nejen je, nýbrž i celou veřejnost zaskočil poměrně vysoký počet mrtvých. Uspokojivé nebylo ani vysvětlení jejich smrti. Koizumi tak přislíbil, že bude požadovat důkladné prošetření jejich úmrtí a návrat zbývajících unesených. Kim Čong'il povolil jako projev dobré vůle pěti uneseným návštěvu Japonska, ke které došlo 15. října 2002. Japonská skupina se měla podle původní dohody vrátit během dvou týdnů do KLTR (Schoff 2006: 15. června 2006).

29. a 30. října 2002 se konalo dvanácté kolo japonsko-severokorejských rozhovorů v Kuala Lumpur. Pro japonskou stranu zůstávaly únosy a jaderný program prioritou. Delegation KLTR zase doufala, že dojde k upřesnění ekonomické pomoci, k níž se japonský premiér zavázal. V souvislosti s rodinami unesených, které zůstaly v Severní Koreji, získala japonská strana ujištění, že se nemusí obávat o jejich bezpečí. Dále Japonsko vyzvalo KLTR, aby dodržela své závazky obsažené v rámcové smlouvě z roku 1994 a na řešení spolupracovala s USA. Obě strany se shodly, že by k dalším rozhovorům mělo dojít v co nejkratším termínu (http://www.infojapan.org/region/asia-paci/n_korea/nt/round12.html: 23. října 2003).

Po skončení summitu se japonská vláda rozhodla, že povolí pěti Japoncům zůstat ve vlasti. Severní Korea tento akt označila za porušení dohody a jednání o osudu jejich potomků nadále podmiňovala návratem rodičů do KLTR. Japonská strana následně deklarovala, že bez vyřešení této problematiky nehodlá pokračovat v dalších rozhovorech (Kim Hong Nack 2006: 29. června 2006).

Pro pochopení souvislostí v dalším vývoji je nezbytné seznámit se nyní podrobněji s únosy a událostmi, jež jim předcházely. Od konce dvacátého století měly totiž případy únosů velké

⁸ SDS vznikla v září 1996 transformací z Japonské socialistické strany.

⁹ DS vznikla spojením dvou frakcí odtržených z JSS a Nové strany Sakigake v roce 1995, v říjnu 2003 došlo ke sloučení DS a LS pod nezměněným názvem DS.

vliv na japonskou zahraniční i vnitřní politiku a staly se hlavní překážkou japonsko-severokorejských jednání.

2 Únosy japonských občanů

Problematika únosů patří spolu s jadernou otázkou k nejčastějším tématům projednávaným japonskými a severokorejskými diplomaty. Nukleární krize se netýká jen Japonska, a proto se o ní zmiňuje tisk po celém světě. Případy únosů však nejsou za hranicemi Japonska příliš známé. Pomineme-li Jižní Koreu, jejíž občané se stali také terčem únosů a špionážních akcí, věnuje se jejich zkoumání pouze omezený počet univerzitních profesorů, převážně v USA.

V Evropě zůstávají zmiňované únosy prakticky bez povšimnutí. Japonsko je sice země velmi vzdálená, přesto by samotná tematika neměla být Evropanům cizí. Železnou oponou rozdělený kontinent byl svědkem bezpočtu špionážních aktivit na obou stranách. Ani naše země nezůstala podobných akcí ušetřena. Pro severokorejské incidenty však nenajdeme ve světě podobné příklady. Svým rozsahem, utajením, a hlavně dlouhodobým popíráním Severní Koreou je můžeme považovat za unikátní.

Jelikož nebyla jednání dovedena ke spokojenosti obou zainteresovaných stran, nelze únosy považovat za vyřešené. Jejich vyšetřování komplikuje také fakt, že se japonská policie musí v řadě případů spolehnout pouze na výpovědi severokorejských agentů, kteří z KLDR uprchli. Velkou část jejich tvrzení se tak zřejmě nepodaří nikdy prokázat, protože Severní Korea prohlásila, že považuje otázku únosů za uzavřenou, a jejich další prošetření prozatím úspěšně blokuje.

Neustále se však zvyšuje tlak zainteresovaných rodin na japonskou vládu, která si nemůže dovolit tento problém ignorovat, jak se tomu v minulosti několikrát stalo. Nepředvídatelnost reakcí KLDR jim diplomatické manévrování velmi ztěžuje. Jak odborníci, tak laická veřejnost nemá na celou situaci jednotný názor. Z řad politiků i univerzitních profesorů zaznívají různé teorie o dalším vývoji. Abychom tedy mohli zaujmout nestranné stanovisko, je potřeba seznámit se s podstatnými informacemi, které jsou dostupné, např. výpovědi agentů, vládní prohlášení či policejní zprávy. Nesmíme však na celou problematiku pohlížet jako na případ izolovaný od historického kontextu. Dějinami sice nemůžeme jednání KLDR omluvit, přesto nám pak možná nevystane obraz Japonska jako jediné „oběti“ komplikovaných japonsko-severokorejských vztahů.

Únosy však neprováděli jen agenti KLDR. Často do nich byli zapojeni severokorejští rezidenti v Japonsku, ale také Japonci samotní. Zde se jednalo především o členy japonské rudé armády. Proto je potřeba seznámit se nejprve s dalšími osudy aktérů aféry JODOGÓ a s aktivitami sdružení ČÓSEN SÓREN, kteří v únosech sehráli velmi významnou roli. Mezi jejich činnosti patřilo vytipování vhodných osob a jejich nalákání k cestě na pobřeží Japonského moře. V některých případech se jim dokonce podařilo přesvědčit Japonce k dobrovolné návštěvě KLDR.

2.1 Generální liga Korejců žijících v Japonsku

Tuto organizaci, sdružující severokorejské rezidenty, založil 25. května 1955 za podpory severokorejské vlády Han Döksu. V padesátých letech měla údajně až 470 tisíc členů. V současnosti se k ní hlásí zhruba 35 procent z 610 tisíců Korejců žijících v Japonsku. Zbývajících 65 procent je členy jihokorejské organizace Unie korejských rezidentů v Japonsku 在日本大韓国民団 ZAINIHON DAIKAN MINKOKU MINDAN, zkr. 民団 MINDAN, založené v roce 1946 (<http://ja.wikipedia.org/wiki/在日本大韓国民団>: 15. března 2006). Tokijské ústředí ČÓSEN SÓREN funguje od počátku jako neoficiální ambasáda KLDR. V roce 1958 se aktivně zapojilo do kampaně na repatriaci Korejců, kdy toto sdružení propagovalo Severní Koreu jako „ráj na zemi“. Generální liga zřídila v Japonsku také několik bankovních a školských institucí (http://www.globalsecurity.or/intell/world/dprk/chosen_soren.htm: 5. listopadu 2003).

ČÓSEN SÓREN kontroluje asi 30 procent zisků z heren PAČINKO.¹⁰ Na počátku devadesátých let posílali její členové každý rok do KLDR částku 600 miliónů až 1,9 miliardy dolarů. Experti odhadují, že se od konce devadesátých let jednalo o sumu podstatně nižší, zhruba 100 miliónů dolarů ročně. Tento výrazný pokles byl způsoben stagnující ekonomikou, zpřísněnou kontrolou finančních toků do KLDR ze strany japonské vlády a v neposlední řadě také klesajícím zájmem mladé generace o vlast svých předků. Předpokládá se, že se snížil i počet jejích členů, přestože to vedení neustále popírá. V roce 1975 jich měla organizace 290 tisíc, nyní je to zhruba 200 tisíc (http://en.wikipedia.org/wiki/Chosen_Soren: 5. července 2006).

¹⁰ Jedná se o jedinou povolenou hazardní hru v Japonsku.

Kromě oficiálních institucí ČÓSEN SÓREN funguje pod patronátem Korejské strany práce ilegální křídlo organizace s názvem GAKUŠÚGUMI 学習組. Tvoří ho zhruba 5000 členů, kteří jsou zapojeni do různých špionážních aktivit zaměřených proti Korejské republice. Několik z nich se podílelo na únosech Japonců, jiní jsou zase spojováni s pašováním vyspělých technologií vhodných pro výrobu jaderných a biologických zbraní do Severní Koreje (http://www.globalsecurity.or/intell/world/dprk/chosen_soren.htm: 5. listopadu 2003).

Obchodní spojení se Severní Koreou a přímou přepravu osob mezi Japonskem a KLDŘ zajišťuje kontroverzní loď Man'gjöngbong 92 万景峰, kotví dvakrát do roka v Niigatě. V současnosti bývá podrobena přísné kontrole, a proto dochází k dodání pašovaného zboží přes třetí zemi. Jednou z mnoha afér byl i pokus firmy Meišin, napojené na ČÓSEN SÓREN, dodat do KLDŘ zařízení využitelné při obohacování uranu. Na varování japonského celního úřadu byla dodávka zachycena hongkongskými úředníky na cestě do Thajska a vrácena zpět do Japonska. Právě Thajsko vytlačilo v roce 2004 Japonsko z pozice třetího největšího obchodního partnera Severní Koreje (<http://www.atimes.com/atimes/Korea/HE26Dg02.html>: 7. července 2006). Podle thajského celního úřadu se oboustranný obchod s KLDŘ mezi rokem 2002 a 2005 zdvojnásobil - hlavní obchodní partneři KLDŘ viz příloha č. 2.

Japonská policie podezřívá posádku lodi Man'gjöngbong 92, že předávala instrukce z KLDŘ agentům začleněným do ČÓSEN SÓREN. V posledních letech bylo zatčeno několik aktivistů z této organizace v souvislosti se špionáží vůči Korejské republice a jihokorejským rezidentům v Japonsku. Za finanční machinace a výzvědnou činnost byl zatčen v listopadu 2001 i jeden Japonec, který byl vycvičen spolu s agenty KLDŘ. Mezi dalšími zatčenými se později objevilo i několik členů z vedení Generální ligy Korejců žijících v Japonsku (<http://www.npa.go.jp/keibi/kokutero1/english/0402.html>: 11. ledna 2006).

Financování ČÓSEN SÓREN měla částečně pokrýt také skupina korejských bank se souhrnným označením ČÓGIN. Právě kvůli ilegálním půjčkám bylo v poslední době odsouzeno několik ředitelů těchto bankovních domů. Podle deníku Asahi (28. června 2006) se konečná suma půjček ČÓSEN SÓREN přes fiktivní účty vyšplhala na 62,7 miliard jenů. Z původních třiceti osmi bankovních unií se jich šestnáct ocitlo ve finančních potížích. První z nich byla ósacká ČÓGIN v roce 1997.

Protože banky vznikly pod japonským zákonem, je vláda povinná krýt jejich ztráty stejně jako u japonských bank. Tuto skutečnost potvrdil i Džun'ičiró Koizumi. Mezi hlavní kritiky finančních injekcí patří poslankyně Juriko Koike. Celková škoda je odhadována na 1,4 triliónu jenů. Na vyčištění ósacké bankovní společnosti uvolnila japonská vláda téměř 260 miliard jenů, tj. dvě miliardy dolarů, a stejnou sumu v roce 2001 na dalších devět bank (http://www2.gol.com/users/coynerhm/north_korean_ties_complicate_japan_banks.htm: 8. listopadu 2003).

Tuto pomoc vlády však provázejí protesty ze stran veřejnosti i některých politiků, kteří odmítají financovat severokorejský režim. V souvislosti s vyšetřováním zpronevěry v tokijské pobočce ČÓGIN podnikla japonská policie v roce 2001 několikrát razii na ředitelství ČÓSEN SÓREN. Bývalý prezident tokijské ČÓGIN a člen ČÓSEN SÓREN Čöng Kjöngsäng byl zatčen za zpronevěru (Mainiči Šimbun: 28. listopadu 2001).

Jako protipól ČÓSEN SÓREN funguje v Japonsku Organizace pro záchranu severokorejského lidu, RENK. Zkratka je odvozena z oficiálního anglického názvu RESCUE THE NORTH KOREAN PEOPLE! URGENT ACTION NETWORK, jap. 救え！北朝鮮の民衆／緊急行動ネットワーク SUKUE! KITAČÓSEN NO MINŠÚ / KINKJÚ KÓDÓ NETTOWÁKU. Založil ji v Japonsku profesor Kansaiské univerzity Ri Jöngghwa po návratu z osmiměsíční stáže v KLDŘ, protože byl oťřesen poměry, ve kterých tam žije většina obyvatel. V červnu 1993 uspořádal v Ósace odpůrci stávajícího severokorejského režimu masové demonstrace a požadovali zrušení koncentračních táborů, propuštění politických vězňů a demokratizaci KLDŘ (<http://www.bekkoame.ne.jp/ro/renk/renk.htm>: 28. května 2005).

Členy organizace jsou vedle etnických Korejců také Japonci. Pořádají prezentace po celé zemi a poukazují na porušování lidských práv a svobody v KLDŘ. Za tyto aktivity sklízí kritiku z řad členů ČÓSEN SÓREN, kteří proti nim podnikli řadu akcí na jejich diskreditaci. RENK se mj. snaží o podporu uprchlíků z KLDŘ. Většina z nich se pokouší uprchnout do Číny. Čínská lidová republika však podepsala dohodu se Severní Koreou, podle níž bude zajaté uprchlíky vracet přes hranice, přestože je zároveň jedním ze signatářů Ženevské konvence o uprchlících. Bývalým severokorejským agentům, kteří se rozhodli emigrovat, se snaží RENK pomáhat. Většina uprchlíků žádá o azyl právě na zahraničních ambasádách v Pekingu (<http://www.bekkoame.ne.jp/ro/renk/renk.htm>: 28. května 2005).

2.2 Jodogó

Po přistání v Pchjongjangu plánovali aktéři únosu letadla návrat do Japonska, kde chtěli pokračovat v revoluci. Při vstupu na japonskou půdu by však následovalo jejich okamžité zatčení, a tak byli okolnostmi donuceni ke spolupráci s Kim Irsenem, který je nechal vyškolit na tajné agenty. Zde se oženili s Japonkami, z nichž některé přišly do KLCDR dobrovolně. Ve spolupráci s ČÓSEN SÓREN se Severní Korea snažila získat do svých řad Japonce, a proto pořádala v Japonsku v sedmdesátých a osmdesátých letech přednášky o KLCDR, hlavně však o ideologii ČUČCHE. Někteří mladí nadšenci se nechali zlákat ke studiu v Severní Koreji. Mladé Japonky se později po boku svých manželů zapojily do špionážních akcí. V tisku se pro ně vžilo označení ženy JODOGÓ - seznam únosců a jejich manželek viz příloha č. 3.

Dobrovolně odešla za svým přítelem do KLCDR pouze Takako Fukui, která se za Konišiho později provdala. Její příchod zřejmě vyvolal žárlivost u ostatních, a proto se vedení KLCDR snažilo obstarat manželky pro zbytek skupiny. Dívky byly vybírány především mezi studentkami ideologie ČUČCHE. Megumi Jao přicestovala do KLCDR za účelem krátkého studia a Kimiko Fukudome si myslela, že jede do Mongolska. Obě doufaly, že se brzy vrátí domů. Po čase protestů pochopily, že nemají šanci na návrat, a podrobily se vůli KLCDR (Steinhoff 2004: 31. ledna 2006).

Japonské úřady monitorovaly v průběhu osmdesátých let šest podezřelých žen, které byly v těsném kontaktu se severokorejskými agenty v Evropě. V srpnu 1988 jim ministerstvo zahraničí z důvodu prevence proti terorismu nařídilo odevzdat cestovní doklady. Rok po spáchaném teroristickém útoku na jihokorejské letadlo KAL 858 se zdály být obavy na místě. Snaha zamezit jejich cestování po světě a spolupráci s KLCDR však vyšla naprázdno. Pět z nich odmítlo odevzdat pasy, a tak se od roku 1993 ocitly po boku svých manželů na seznamu hledaných osob. V jejich případech čelily obvinění za porušení zákona o cestovních dokladech (<http://www.npa.go.jp/keibi/kokutero1/english/0402.html>: 11. ledna 2006).

První a zároveň nejmladší z únosců, Jasuhiro Šibata, byl zatčen v květnu 1988 v Japonsku, kde se ukrýval pod novou identitou. Vydával se za korejského rezidenta, který před časem odešel do KLCDR a přenechal mu své osobní doklady. Šibata byl souzen za porušení zákona o cestovních dokladech. Do únosu letadla neexistoval v Japonsku žádný zákon o únosech, a

proto mu byl vyměřen poměrně krátký trest. V roce 1994 byl propuštěn na svobodu. Při jeho stíhání byla zatčena i jeho manželka Megumi Jao (Steinhoff 2004: 31. ledna 2006).

Jošimio Tanaku zatkla kambodžská policie za padělání stodolarových bankovek a jejich distribuci v jihovýchodní Asii. V roce 1996 byl souzen v Thajsku. Po složitých jednáních předala tamější administrativa Tanaku japonským kolegům v roce 2000. Nyní si odpykává dvanáctiletý trest, ke kterému byl odsouzen v červnu 2003 (http://www.zorro-me.com/TANAKA/E_Tanaka02.html: 19. října 2003).

Smrt dvou levicových aktivistů v KLDR byla potvrzena. Jedním z nich byl velitel celé akce Takamaro Tamija, který zemřel v roce 1995, deset let po smrti Kintaróa Jošidy. Zbýlých pět, resp. čtyři muži by se měli stále zdržovat v Severní Koreji. Jsou to Takahiro Koniši, Širó Akagi, Kimihiro Uomoto, Moriaki Wakabajaši a Takeši Okamoto. Podle oficiálních zpráv KLDR zemřel Okamoto spolu s manželkou Kimiko Fukudome při sesuvech půdy v roce 1988, ale tuto skutečnost se nepodařilo prozatím potvrdit. Na veřejnost se dostala také informace, že oba manželé zemřeli údajně při pokusu uniknout ze Severní Koreje po moři (<http://www.npa.go.jp/keibi/kokutero1/english/0402.html>: 11. ledna 2006).

Protože se únosci ocitli na seznamu Interpolu, nemohli být nasazeni mimo Severní Koreu, a proto byl pro jejich manželky připraven náročný úkol. V KLDR získaly školení pro výzvědnou činnost. Na svých cestách po Evropě měly pod příslibem studijních možností či zajímavé práce zlákat Japonce, převážně mladé studenty, k cestě do Severní Koreje. Předpokládá se, že bylo v Evropě takto uneseno dvacet Japonců. Rozkazy od Kim Čong'ila jim údajně předával Takamaro Tamija. Podle některých svědectví se nejednalo o dobrovolnou činnost. Unesené Japonky byly donuceny provdat se za muže aféry JODOGÓ a jejich děti pak KLDR používala jako rukojmí (<http://trycomp.swee.to./THINK/stories.htm>: 8. listopadu 2003).

Jsou známé i neúspěšné pokusy. V souvislosti se vzrůstajícím zájmem médií o problematiku únosů se o nich začala dovídat široká veřejnost. Někteří zjistili, že se v minulosti pravděpodobně setkali s únosci. Dvě sestry, žijící nyní v oblasti Kansai, se ve Španělsku setkaly s ženami JODOGÓ. Až nyní si však uvědomují, jaké měly štěstí, když odmítly pozvání letět s nimi přes Vídeň do KLDR. Další dva japonští studenti ho však neměli. Na snímku pořízeném krátce před jejich zmizením je zachycen jeden z nich, později identifikovaný jako

Toru Išioka, spolu se Sakiko Wakabajaši a Joriko Mori, manželkou Tamiji (http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m0XPQ/is_2003_August_26/ai_107135364: 27. října 2003).

I přes hrozící trestní stíhání požádaly Japonky koncem devadesátých let Kim Čong'ila o povolení k návratu do vlasti. Ten jim ho udělil, a tak následovalo několik návratů, ale i soudních řízení, při kterých bylo objasněno mnoho nejasností ohledně únosů. V roce 2002 se konal soud s Emiko Akagi. Po příletu do Japonska byla v únoru 2004 zatčena Tamiko Uomoto a v říjnu Kjóko Tanaka ([http://www.nkhumanrights.or.kr/bbs/board2/files/246_3rd-nishioka\(e27\).doc](http://www.nkhumanrights.or.kr/bbs/board2/files/246_3rd-nishioka(e27).doc): 27. října 2003).

Do konce minulého roku se do Japonska vrátilo dvanáct potomků únosců letadla. V deníku Asahi (31. prosince 2005) se objevil rozhovor se dvěma z nich, kteří se spolu s dalšími třemi dětmi vrátili v září 2002. Z obav před negativními reakcemi okolí si přáli zůstat v anonymitě. O činu svého otce se sourozenci dozvěděli až na střední škole. Dále vzpomínali, že oproti běžným dětem byli v některých ohledech zvýhodňováni a jejich rodina měla vždy dostatek jídla a k dispozici auto, přestože lidé v okolí hladověli. O tom, že jejich rodiče byli možná zapojeni do únosů Japonců, se dověděli až po příletu do Japonska. Krátce po jejich návratu se konal summit v Pchjongjangu, kde tuto skutečnost severokorejský vůdce oficiálně přiznal. Spolu s novými informacemi v médiích si začali tito mladí lidé uvědomovat, v jak nebezpečné zemi se narodili a vyrůstali.

V devadesátých letech proběhla po celém světě řada zatčení ostatních členů rudé armády. K jejich zadržení došlo v Rumunsku, Peru či Bolívii. Z pěti členů libanonské frakce hledaných japonskou vládou zatkla policie při návratu do Japonska čtyři aktivisty. Kózó Okamoto, pátý ze seznamu, získal od libanonské vlády azyl a spolu s dalšími šesti Japonci figuruje na seznamu Interpolu. V listopadu 2000 byla zadržena nejvyšší představitelka japonské rudé armády Fusako Šigenobu a v dubnu následujícího roku došlo k oficiálnímu rozpuštění tohoto ilegálního seskupení. Japonská rudá armáda sice formálně zanikla, ale její členové vytvořili novou nástupnickou organizaci pod názvem Hnutí za solidaritu 連帶運動 RENTAI UNDÓ (Box, McCormack 2004: 8. ledna 2006).

2.3 Pozadí a důvody únosů

O průběhu špionáže se dlouhou dobu vedly různé spekulace. Teprve výpovědi několika severokorejských agentů pomohly tato tmavá místa objasnit. Přestože je řada politiků zprvu považovala za nespolehlivé zdroje, ukázala se některá jejich tvrzení jako pravdivá. Jednu z nejpodrobnějších zpráv o výzvědných činnostech KLDK podal zběhlý agent An Mjōngdžin. Po řadě interview v Korejské republice přijal pozvání rodin unesených a přicestoval v létě 1998 do Japonska, kde v několika městech přednášel o svých zkušenostech ze Severní Koreje ([http://www.nkhumanrights.or.kr/bbs/board2/files/246_3rd-nishioka\(e27\).doc](http://www.nkhumanrights.or.kr/bbs/board2/files/246_3rd-nishioka(e27).doc): 27. října 2003).

K hlavní vlně únosů japonských občanů docházelo v sedmdesátých a osmdesátých letech, ale k výzvědné činnosti zaměřené proti Korejské republice docházelo už v letech šedesátých. KLDK se snažila odhalit slabiny svého jižního souseda a pokusit se tak o sjednocení obou korejských republik. Za tímto účelem bylo vytvořeno Operační středisko 作戦部 SAKUSENBU. Špionážní činnost měla spadat pod Zahraniční zpravodajskou službu 対外情報調査部 TAIGAI DŽÓHÓ ČÓŠABU, zvanou též Úřad č. 35, nad nímž převzal kontrolu v polovině sedmdesátých let Kim Čong'il - podrobné schéma viz příloha č. 4. Kompletní výcvik agentů trval jeden až dva roky a pro projekt byli vybíráni elitní jedinci (Šigemura 2002: 63).

Protože Kim Čong'il považoval Japonsko za spojence Jižní Koreje a protože tam žila velká korejská menšina, stalo se jednou z cílových zemí severokorejských agentů. Nemělo jít o žádné skrývání. Agenti byli školeni v japonském jazyce a způsobu života, který se však nemohli naučit podle sebelepší učebnice. Aby mohlo dojít k dokonalé asimilaci, potřebovali jako školitele Japonce. Jejich únosem získal Kim Čong'il zároveň i novou identitu pro své agenty, kteří pak mohli na jejich doklady několikrát legálně opustit Japonsko. Pasy byly pravděpodobně padělány v KLDK (Šigemura 2002: 44).

Agenti měli kritéria, podle kterých si své oběti vybírali. Jednalo se především o osamělé lidi, vdovce či staré mládence, u nichž se předpokládalo, že je nebude nikdo pohřešovat. Bylo pak snadné zaujmout jejich místo ve společnosti a cestovat na jejich doklady do zahraničí. Další skupinu tvořili mladí lidé, jež se KLDK pokoušela přeškolit na vlastní agenty. Spadají do ní také ženy JODOGÓ, které KLDK k podobným aktivitám využila. K únosům docházelo převážně na pobřeží Japonského moře, a to hlavně ve večerních hodinách. Japonci byli naloženi na

gumový člun a na otevřeném moři předání na loď, která je dopravila do Severní Koreje ([http://www.nkhumanrights.or.kr/bbs/board2/files/246_3rd-nishioka\(e27\).doc](http://www.nkhumanrights.or.kr/bbs/board2/files/246_3rd-nishioka(e27).doc): 27. října 2003).

Instrukce agenti dostávali ve formě kódované zprávy prostřednictvím rozhlasu. Jednalo se o vysílání z Pchjongjangu i o japonské radiostanice vlastněné severokorejskými rezidenty. Agenti rozpoznali svůj úkol na základě bezpečnostního kódu, který byl ve zprávě obsažen. Zpravidla se jednalo o datum narození. Poté následovaly další zašifrované informace, obsahující místo a čas předání unesených. Jako informační kanál sloužila i posádka výše uvedené lodi Man'gjöngbong 92.

V současné době je na oficiálním seznamu japonské vlády šestnáct osob, které jsou vedeny jako oběti únosů.¹¹ Na původním seznamu předaném zástupcům KLCDR v roce 1997 s požadavkem na prošetření stála jména pouze deseti Japonců. Poslední z nových údajů byl připsán na seznam 27. dubna 2005 a další podezřelá zmizení se stále prověřují (http://www.mofa.go.jp/mofaj/area/n_korea/abd/rachi_mondai.html: 5. srpna 2006). Na historickém summitu v Pchjongjangu připustil Kim Čong'il odpovědnost severokorejských agentů za únos třinácti z nich a možnost dalších únosů rezolutně odmítl.

Podle zprávy KLCDR bylo v době setkání s Koizumim naživu pouze pět unesených. I přes nově objevené důkazy popírá KLCDR odpovědnost za zmizení zbylých dvou ze seznamu a mnoha dalších neoficiálních případů. Stejně tak odmítá i možnost, že by někdo z Japonců označených Severní Koreou za mrtvé, přežil. Rodiny unesených však neustále doufají, že své blízké ještě uvidí.

2.4 Oficiálně vyšetřované únosy

K prvnímu únosu došlo v září 1977 na poloostrově Nótó v prefektuře Išikawa - mapa s místy únosů viz příloha č. 5, kde zmizel Jutaka Kume - narozen r. 1925.¹² Kume, s trvalým bydlištěm v Tokiu, byl na išikawskou pláž vylákán severokorejským agentem žijícím v Japonsku a předán na špionážní loď. O výskytu neznámé lodi išikawská policie věděla na

¹¹ Seznam a snímky unesených Japonců k dispozici na <http://www.mofa.go.jp>.

¹² Podle místa únosu se v médiích objevuje pod názvem případ Ušicu.

základě monitorování radiových frekvencí. Následující den provedla zátah a zatčený agent se k únosu přiznal. V jeho domě byla nalezena řada knih s kódovacími systémy, jež zřejmě sloužily ke špionáži ([http://www.nkhumanrights.or.kr/bbs/board2/files/246_3rd-nishioka\(e27\).doc](http://www.nkhumanrights.or.kr/bbs/board2/files/246_3rd-nishioka(e27).doc): 27. října 2003).

Kume se do Japonska nikdy nevrátil a KLCDR stále popírá, že by byla do jeho zmizení jakkoli zapletena. Pokud by agent nebyl po činu dopaden, nahradil by s největší pravděpodobností uneseného Japonce a pokračoval ve výzvědných aktivitách. V souvislosti s únosem byl dán později na listinu osob hledaných japonskou policií korejský resident Kim Seho, který měl Kumeho pod záminkou lukrativního obchodu do Išikawy vylákat. Po předání japonským úřadům hrozí Kim Sehovi až patnáct let ve vězení. Doplnil tak na seznamu hledaných osob jiného severokorejského špióna Sin Kwangsua. Ten se narodil korejským rodičům v Šizuoe a po válce odešel do KLCDR, kde byl vyškolen na agenta (<http://www.japantimes.co.jp/shukanst/jteds/ed20030124.htm>: 15. října 2003).

K druhému únosu došlo v Niigatě necelé dva měsíce po zmizení Kumeho. Ve věku pouhých třinácti let byla unesena Megumi Jokota - narozena r. 1964, když se vracela z badmintonu. Stejně jako ve většině dalších případů nebylo její zmizení spojováno s aktivitami KLCDR (Šigemura 2002: 37). O jejím osudu se dozvěděli rodiče až po výpovědi bývalého agenta An Mjōngdžina. Za další svědky lze považovat Jasušiho Čimuru, Hitomi Sogu nebo jejího manžela Jenkinse, kteří se v KLCDR s Megumi setkali.

V Severní Koreji se roku 1986 Megumi provdala za uneseného Jihokorejce Kim Jōngnama a v roce 1987 se jí narodila dcera Kim Hjōkjōng. Na základě genetických testů provedených v Japonsku, se tato skutečnost potvrdila (Kjódó: 24. října 2002). Po čase Kim Jōngnam uvedl jako její pravé jméno Kim Ůngjōng. Hjōkjōng měla být pouze přezdívka z dětství (<http://www.news24.jp/58457.html>: 24. června 2006). Není to však jediný údaj, který byl v průběhu posledních let pozměněn. Megumin manžel zprvu vystupoval pod jménem Kim Čchōldžun. Další šetření a testy, které podstoupil až v dubnu 2006, prokázaly, že se jedná o Jihokorejce pohřešovaného od roku 1978, jenž byl v KLCDR přeškolen na agenta (http://world.kbs.co.kr/english/news/news_zoom_detail.htm?No=1825: 5. července 2006).

Na letošní červnové konferenci, která byla uspořádána při příležitosti jeho setkání s rodinou v Jižní Koreji, trval Kim Jōngnam na své verzi, že byl zachráněn severokorejským člunem, a

únos své osoby neustále popírá. „Megumi měla vážné poškození mozku, způsobené nehodou z dětství. Trpěla psychickými poruchami, a tak nebyla schopna vést rodinný život jako manželka a matka“, tvrdil dále Kim Jöngnam. Šigeru Jokota, Megumin otec, v následném rozhovoru potvrdil, že jeho dcera utrpěla ve věku tří let lehké poranění hlavy při pádu ze schodů, avšak následné vyšetření v nemocnici údajně vyloučilo jakékoli následky (<http://www.yomiuri.co.jp/dy/national/20060706TDY04001.htm>: 10. července 2006).

Na pchjongjangském summitu tvrdil Kim Čong'il, že Megumi Jokota spáchala sebevraždu v roce 1993, když byla hospitalizována s těžkými depresemi. Později bylo datum smrti poupraveno na duben 1994. Megumi se měla oběsit na stromě při procházce před nemocnicí, když se její dozor na chvíli vzdálil. Lano si údajně upletla z hadrů, které si natrhala na pokoji z ložního prádla (http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/abduction/invest0412.pdf: 4. listopadu 2005). Severokorejskou verzi potvrdil také její manžel na zmíněné tiskové konferenci.

Jako důkaz o Megumině smrti byly jejím rodičům předány zpopelněné ostatky. Vědecká expertíza však nepotvrdila, že by patřily Megumi - podrobně viz kapitola 3.6. Ukázalo se, že obsahují popel ze dvou různých lidí (Kjódó: 6. června 2006). Proto nelze ani tento případ považovat za uzavřený. Z únosu Megumi je podezřelý výše uvedený Sin Kwangsu. Dokument o jejím únosu letos natočili manželé Chris Sheridan a Patty Kim v USA. Hodinový snímek shlédli v předpremiéře v Japonsku i rodiče Megumi (<http://abductionfilm.com/Press.htm>: 5. července 2006).

Za příběh se šťastným koncem můžeme označit dvojnásobné zmizení ve městě Obama v prefektuře Fukui v červenci 1978. Ze schůzky se domů nevrátila ani Fukie Hamamoto ani její snoubenec Jasuši Čimura, oba narozeni v roce 1955 (Šigemura 2002: 37). V Čimurově opuštěném voze byly nalezeny klíčky v zapalování. Možnost, že by spáchali sebevraždu, se zdála vzhledem k jejich blízcí se svatbě nepravděpodobná. Ke sňatku nakonec došlo následujícího roku v Severní Koreji. Spolu s dalšími třemi unesenými se manželé v říjnu 2002 vrátili do Japonska. Po řadě komplikovaných jednání byl povolen v květnu 2004 návrat i jejich třem dětem. V době, kdy byly jejich děti drženy jako rukojmí v KLLDR, se obávali vypovídat. Po jejich přiletu do Japonska přislíbili pomoc s vyšetřováním, aby se i ostatní rodiny mohly setkat se svými příbuznými. Také na jejich únosu se měl údajně podílet Sin Kwangsu (Jomiuri: 1. ledna 2006).

Přibližně čtrnáct dní po únosu Čimurových zmizeli v Kašiwazaki v prefektuře Niigata Kaoru Hasuike - narozen r. 1957, a Júkiko Okudo - narozena r. 1956. Spolupracovnice Okudo potvrdila, že se Júkiko chystala na schůzku. Hasuikeho kolo bylo nalezeno opuštěné před městskou knihovnou. I v tomto případě jejich rodiny možnost sebevraždy vyloučily. V květnu 1980 byli oddáni v KLDR a narodily se jim dvě děti. Hasuike pracoval v Pchjongjangu jako překladatel. Do rodného Japonska se vrátili spolu s Čimurovými v roce 2002. Děti dorazily roku 2004 vládním speciálem (http://www.mofa.go.jp/mofaj/area/n_korea/abd/rachi_mondai.html: 5. srpna 2006). Po návratu celé rodiny vypověděli, že se k nim před únosem přiblížil neznámý muž a požádal o zapalovač. Agent vystupoval pod jménem Pak (Jomiuri: 1. ledna 2006).

Jaeko Tagučí, narozena r. 1955, byla naposledy spatřena v červnu 1978 v Tokiu a doposud není známo, kde přesně k únosu došlo. V říjnu 1984 se v KLDR provdala za jednoho z unesených Tadaakiho Haru, přestože doma měla dvě děti. Nejspíš tušila, že je již nikdy nespatri. V Pchjongjangu bydlela ve stejném domě s Čimurovými, kteří si vybavují, jak se Jaeko neustále snažila vedení přesvědčit, aby ji povolilo vrátit se k dětem. Podle severokorejské zprávy zemřela v červenci 1986 při dopravní nehodě. Její ostatky byly z hrobu vyplaveny při záplavách, a tak nemohla KLDR doposud poskytnout žádný důvěryhodný důkaz o její smrti (Šigemura 2002: 37).

Severokorejská agentka Kim Hjömgi, zatčená v souvislosti s bombovým útokem na jihokorejské letadlo v listopadu 1987, vypověděla při jednom z výslechů v Jižní Koreji, že ji v KLDR Jaeko vyučovala japonštině a japonskému způsobu života. Zнала ji ovšem pod jejím novým korejským jménem Ri Ůnhä a poprvé se setkaly v červenci 1981, přičemž naposledy ji viděla údajně v roce 1983. Již při jejich prvním setkání se Tagučí domluvila dobře korejsky a měla povědomí o základech ideologie ČUČCHE (<http://trycomp.swee.to./THINK/stories.htm>: 8. listopadu 2003).

Japonská strana následně vyslechla několik severokorejských agentů a provedla vlastní šetření, které potvrdilo nedůvěryhodnost informací poskytnutých KLDR. Po její údajné smrti měla být Tagučí několikrát spatřena v centru Pchjongjangu. Rovněž zprávy o dopravní nehodě se neshodují. V každém novém materiálu obdržném od severokorejských vyjednávačů je několik nesrovnalostí. Nesouhlasí ani datum její svatby. Jaeko totiž údajně bydlela od podzimu 1983 až do konce roku 1985 s Megumi Jokotou, a tak se zdá velmi

nepravděpodobné, že by se v roce 1984 provdala za Haru, jak neustále tvrdí KLCDR (http://www.mofa.go.jp/mofaj/area/n_korea/abd/rachi_mondai.html: 5. srpna 2006).

Další unesený pár představoval Šhúiči Ičikawa a jeho přítelkyně Rumiko Masumoto - oba narozeni roku 1954, kteří odešli ze svých domovů na schůzku v srpnu 1978. Také oni zmizeli na pláži, tentokrát ve městě Fukiage v prefektuře Kagošima. Později bylo objeveno u pobřeží jejich zamčené auto, ale jiné stopy policie nenašla. Oba unesení se vzali v dubnu 1979, avšak z jejich manželství nevzešli žádní potomci. Podle severokorejské závěrečné vyšetřovací zprávy totiž v září téhož roku Ičikawa zemřel kvůli náhlé zástavě srdce při plavání. Jeho manželka podlehla jaterní chorobě v srpnu 1981. Ani jejich ostatky nemohly být předány pozůstalým, protože stejně jako v předchozím případě zmizely při záplavách v roce 1995 (Šigemura 2002: 37).

Podobnost úmrtí obou unesených manželů, stejně tak i věk, ve kterém k tak vážným chorobám došlo, je však zářející. Podle výpovědi příbuzných neuměl Ičikawa před svým únosem vůbec plavat. Je rovněž málo pravděpodobné, že by se koupal v září, kdy je moře poměrně studené. Přivolaný lékař se měl pokoušet o resuscitaci na zadním sedadle auta, ale o jeho záchranném pokusu neexistuje žádná zpráva. Ičikawa zemřel údajně na selhání srdce po převozu do nemocnice. Při lékařské prohlídce provedené u Rumiko půl roku před smrtí nebyly objeveny žádné závažné choroby či poškození vnitřních orgánů. Proto se zdá její smrt na selhání jater málo pravděpodobná (http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/abduction/invest0412.pdf: 4. listopadu 2005).

Z ostrova Sado v prefektuře Niigata byla v srpnu 1978 unesena Hitomi Soga - narozena roku 1959. Ve stejném dni zmizela i její matka Mijoši Soga - nar. v roce 1932, se kterou si Hitomi vyšla nakupovat. Přestože o dalším životě Hitomi existují podrobné zprávy, o osudu Mijoši se vedou pouze dohady. Matka s dcerou se již nikdy nesetkaly, ani v KLCDR ani po Hitomině návratu do Japonska. Severní Korea svůj podíl na jejím zmizení stále popírá (<http://ja.wikipedia.org/wiki/%E6%97%A5%E6%9C%AC%E4%BA%BA%E6%8B%89%E8%87%B4%E5%95%8F%E9%A1%8C>: 11. ledna 2006).

V srpnu 1980 se Hitomi provdala za amerického dezertéra Jenkinse a později se jim narodily dvě dcery - podrobně viz kapitola 2.5. Hitomino jméno však nefigurovalo na původním seznamu unesených vydaném japonskou vládou. Proto byla japonská delegace po obdržení

listiny se jmény unesených osob od severokorejských zástupců velmi překvapena. Zesílilo tak podezření, že unesených Japonců bylo podstatně víc. Hitomi Soga poskytla po návratu do Japonska řadu interview. Koncem sedmdesátých let bydlela s Megumi a agent Sin Kwangsu byl jejich společným učitelem korejštiny. V této době se jí měl osobně přiznat k únosu Megumi Jokoty (Asahi: 1. července 2006).

V červnu 1980 byl unesen na pláži Aošima v prefektuře Mijazaki Tadaaki Hara - narozen v roce 1936. Roku 1984 se oženil s Jaeko Tagučí. Zemřel jedenáct dní před svou manželkou na cirhózu jater. Toto závažné onemocnění mělo být diagnostikováno v listopadu 1984. Přesto severokorejská strana nepředala žádné lékařské záznamy o vyšetření ani o případné hospitalizaci, jež by tuto verzi potvrdily. I zde je nápadné, že jejich úmrtí následovala brzy po sobě. Tadaakiho hrob byl poničen při záplavách stejně jako manželčin (Šigemura 2002: 37).

Do jeho zmizení byl zapleten agent Sin Kwangsu, který byl zatčen v Jižní Koreji, kde se pohyboval s japonským pasem Tadaakiho Hary. Při výslechu potvrdil, že spolupracoval na jeho únosu. Japonce pro něj vytipoval jeden ze severokorejských rezidentů. Haru poznal v Ósace, kde Japonce pracoval jako šéfkuchař v čínské restauraci. Svobodný muž bez rodičů byl vhodným adeptem, neboť se dalo předpokládat, že po něm nikdo nebude pátrat. Sin Kwangsu Haru přesvědčil k výletu na Kjúšú, kde došlo den po příjezdu k jeho únosu ([http://www.nkhumanrights.or.kr/bbs/board2/files/246_3rd-nishioka\(e27\).doc](http://www.nkhumanrights.or.kr/bbs/board2/files/246_3rd-nishioka(e27).doc): 27. října 2003)

Poté, co předal Haru na gumovém člunu jiným špiónům, absolvoval Sin Kwangsu kuchařský kurz a začal se za Japonce úspěšně vydávat. Během pěti let cestoval na Harův pas mimo jiné i do Švýcarska. Sin Kwangsu byl nakonec dopaden při vstupu do Jižní Koreje v roce 1985 (http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m0XPQ/is_2002_Sept_30/ai_93437949: 15. října 2003). Současný vlastník čínské restaurace je podezřelý, že se na celém komplotu podílel. Jedná se o bývalého ředitele severokorejské Průmyslové a obchodní komory v Ósace (<http://www.asahi.com/english/Herald-asahi/TKY200604250124.html>: 24. června 2006).

K únosům japonských občanů docházelo nejen v Japonsku, ale i v Evropě. V červnu 1980 zmizel Kaoru Macuki z Kumanota - narozen roku 1953, během výletu do Španělska. Nechal se zlákat k cestě do KLDŘ, kde mu byla nabídnuta fiktivní práce učitele japonštiny. Vrátil se již nesměl. Podle oficiální verze zemřel v srpnu 1996 při dopravní nehodě na nebezpečné horské silnici. Jeho ostatky byly po předání příbuzným v Japonsku analyzovány. Testy DNA

opakovaně vyloučily, že by se jednalo o Macukiho kosti - viz kapitola 3.6. Výpovědi několika svědků potvrdily, že za jeho únosem stály ženy JODOGÓ. Do jedné z nich se měl Macuki v Evropě údajně zamilovat, a tak po příletu následovalo rozčarování a výbuchy vzteku (Steinhoff 2004: 31. ledna 2006).

V červnu 1980 zmizel ve Španělsku také Toru Išioka, student ze Sappora - narozen r. 1957. V prosinci 1985 se v KLDR oženil s Keiko Arimoto a následujícího roku se jim narodila dcera. V listopadu 1988 údajně zemřela celá rodina na otravu plynem způsobenou poruchou topení (Šigemura 2002: 37). Žádné konkrétní důkazy však severokorejská strana neposkytla. Japonské delegaci byl předán pas Keiko Arimoto. Išiokův pas není údajně k nalezení.

Išiokova pozdější manželka Keiko Arimoto - narozena roku 1960, byla na studijním pobytu v Londýně. Zde se setkala s Megumi Jao, ženou JODOGÓ. Ta ji přemluvila pod záminkou lákavé pracovní nabídky k cestě do Kodaně. Tam následovala schůzka se severokorejským diplomatem - agentem, který pomohl Megumi Jao přesvědčit dívku k cestě do KLDR. Agentka se před tokijským soudem k únosu přiznala a dosvědčila, že jednala na příkaz Tamiji, velitele únosu japonského letadla v roce 1970. Keiko byla unesena plánovaně jako nevěsta pro jednoho ze studentů, kteří zmizeli v Madridu. Agentka si měla nejdříve vytipovat Japonku ve věku do dvaceti pěti let, a pak ji přivést s sebou do Pchjongjangu (Steinhoff 2004: 31. ledna 2006).

V září 1988 obdržela Išiokova rodina překvapivý dopis z Polska. Toru v něm vysvětlil, že se nachází spolu s dalšími dvěma unesenými Japonci v KLDR. Jejich fotky přidal do obálky. Zmínil se také o svatbě s Keiko. Zároveň prosil, aby byly tyto informace sděleny i rodičům Keiko a Kaora. Dopis pravděpodobně odeslal polský turista, kterému ho Toru tajně podstrčil. Rodiny se poprvé dozvěděly bližší informace o svých pohřešovaných dětech (<http://www.trycomp.oc.to/THINK>: 7. ledna 2006).

Minoru Tanaka - nar. roku 1950, poslední na oficiálním seznamu, zmizel v červnu 1978. Prodáváč v obchodě s nudlemi RÁMEN v Kóbe vycestoval ze země a již se nevrátil. V roce 1996 uvedl jeden nejmenovaný severokorejský agent, že přemluvil Tanaku k cestě do KLDR. Severokorejské vedení však tuto skutečnost popírá (<http://www.tv-tokyo.co.jp/biz/nms/days/050426/t9.htm>: 2. června 2005).

2.5 Charles Robert Jenkins

Japonská diplomacie se opakovaně snažila zahrnout problematiku únosů japonských občanů mezi témata projednávaná na šestistranných rozhovorech a získat tak podporu především od Spojených států. Ty se však soustředily hlavně na vyjednávání o severokorejském jaderném programu, jež byla pro svou důležitost v souvislosti s bezpečností USA jejich hlavní prioritou, a odmítaly čímkoli komplikovat probíhající jednání.

Okrajově se tímto tématem začaly Spojené státy zabývat v souvislosti s kauzou amerického seržanta Charlese Jenkinse, který dezertoval v roce 1965 do Severní Koreje. Případu se dostalo v Japonsku velké pozornosti, protože se Jenkins v KLDR oženil s jednou z obětí únosů, Japonkou Hitomi Sogou. Tato skutečnost vyšla najevo až po návštěvě ministerského předsedy Koizumiho v Pchjongjangu v září 2002. Fakt, že se o něm veřejnost dozvídá až po téměř čtyřiceti letech, vyvolal u Japonců nové obavy. Opět se ukázalo, že je těžké odhadnout, co se v Severní Koreji odehrává.

Jenkins se narodil v Rich Square v Severní Karolíně, do armády vstoupil v roce 1958 a v Koreji byl poprvé nasazen v letech 1960 a 1961. Poté působil v Evropě až do roku 1964, kdy byl převelen zpět do Jižní Koreje (http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Robert_Jenkins: 15. června 2006). Podle záznamů americké armády zmizel Jenkins 5. ledna 1965, když byl se svojí tříčlennou patrolou na noční hlídce u jižní hranice demilitarizované zóny, zhruba deset kilometrů jižně od Pchanmundžomu.¹³ Vojáci, již s ním byli ve službě, vypověděli, že odešel zkontrolovat podezřelý hluk, a poté se už nevrátil. Následně byl Jenkins americkou armádou označen za zběha. Tuto verzi měly údajně potvrdit dopisy na rozloučenou, které zanechal v kasárnách. Tyto dopisy však jeho příbuzní nikdy nespatriili. S odůvodněním, že se originály ztratily, byla rodina pouze oficiálně srozuměna s jejich zněním, což utvrzovalo jejich představu o Jenkinsově únosu (<http://www.atimes.com/atimes/Japan/FF05D605.html>: 10. ledna 2006).

Americký zběh se okamžitě stal vhodnou osobou pro propagandu severokorejského režimu. Již tři týdny po jeho zmizení byla odvysílána na severokorejské státní radiostanici zpráva,

¹³ Pchanmundžom se nachází v demilitarizované zóně na 38. rovnoběžce. V červenci 1953 zde byla podepsána Dohoda o příměří, která ukončila korejskou válku.

potvrzující Jenkinsovo dobrovolné opuštění jednotky. Ještě téhož roku se Jenkins spolu s dalšími třemi americkými dezertéry objevil na letacích propagujících KLCDR. V podpoře tamějšího režimu údajně pokračoval i v následujících letech. Kromě propagandistického materiálu se za hranice KLCDR nedostaly žádné zprávy o jeho dalším osudu. Ve své pozdější výpovědi uvedl, že se roku 1966 pokoušel získat azyl na sovětské ambasádě - ten mu však byl zamítnut (http://www.feer.com/articles/2004/0409_09/free/exclusive1.htm: 16 května 2005).

Do roku 1972 žil v jedné místnosti v katastrofálních podmínkách spolu s dalšími třemi americkými dezertéry, Jamesem Josephem Dresnokem, Larrym Allanem Abshierem a Jerrym Waynem Parrishem. Téměř o třicet centimetrů vyšší Dresnok Jenkinse údajně často šikanoval. S dvěma ostatními vojáky vycházel poměrně dobře. Abshier zemřel v roce 1983 na infarkt a Parrish roku 1997 na infekční zánět. Dresnok by měl stále pobývat v KLCDR (http://www.feer.com/articles/2004/0409_09/free/exclusive1.htm: 16 května 2005).

Po celou dobu neměl Jenkins příležitost ke kontaktu s okolním světem. Nesetkal se dokonce ani s žádným z Američanů zajatých 23. ledna 1968, kdy byla americká špionážní loď USS Pueblo objevena poblíž Wonsanu. 82 vojáků bylo po dobu 11 měsíců drženo v zajetí a jeden člen posádky pro výstrahu zabit (<http://www.usspueblo.org>: 20. června 2006).

Jenkins působil v KLCDR jako učitel angličtiny a v roce 1980 se oženil s Hitomi Sogou, jež byla o dva roky dříve unesena severokorejskými špióny i se svou matkou do KLCDR. Jenkins potvrdil, že se Soga měla stát učitelkou japonštiny a školit severokorejské špióny. Mladá Japonka však byla zdravotní sestrou, a proto nebyla na tento úkol vhodnou adeptkou. Byla svěřena Jenkinsovi, jenž ji vyučoval angličtině. Jejich sňatek byl uzavřen z vlastní iniciativy, nikoli tedy na základě vynucení ze strany KLCDR, jak k tomu došlo u výše zmíněných Američanů. V roce 1983 a 1985 se jim narodily dvě dcery, Roberta Mika a Brinda Carol Jenkins, které později nastoupily k řádnému studiu na Pchjongjangské univerzitě (http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Robert_Jenkins: 15. června 2006).

V roce 1982 se Jenkins objevil v dalším protiamerickém filmu, tentokrát se jednalo o snímek s názvem *Bezejmenný hrdina* (http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Robert_Jenkins: 15. června 2006). O jeho osudu se však veřejnost dozvěděla až o dvacet let později, kdy po několikáté intervenci japonského ministerského předsedy povolil Kim Čong'il pěti uneseným Japoncům, mezi nimiž byla i Hitomi Soga, návštěvu vlasti. Jejich rodiny však musely zůstat

v KLR, a tak se Japonci ze strachu o své blízké, kteří v Severní Koreji zůstali, obávali vypovídat.

Jenkinsův případ se stal hlavním tématem většiny japonských periodik. Pokud by totiž americký zběh vstoupil na japonskou půdu, nebo přicestoval do země, jež je smluvně svázána s USA, vystavil by se nebezpečí, že bude postaven před vojenský soud, kde by mu hrozil trest smrti nebo dlouhodobý trest odnětí svobody. Podle amerického vojenského práva se na dezerci vztahuje časové omezení čtyřiceti let. V této době tedy zbývaly Jenkinsovi do jeho vypršení tři roky (http://www.feer.com/articles/2004/0409_09/free/exclusive1.htm: 16 května 2005).

Byla to právě japonská diplomacie, nikoli Američané, kdo se zasloužil o jeho vycestování ze Severní Koreje. V témže roce, kdy se jeho žena vrátila do Japonska, se Jenkins setkal na mezinárodním letišti v Pchjongjangu s japonským diplomatem Akitakou Saikim a vyslovil své obavy ohledně stále platného trestu za dezerci. 22. května 2004 proběhlo krátké setkání Jenkinse s Džun'ičiróem Koizumim, v němž mu premiér nabídl možnost společného odcestování. V důsledku zastrašování ze strany KLR a kvůli přetrvávajícím obavám z amerického vojenského tribunálu odmítl vycestovat spolu se svými dcerami do Japonska. Jenkins stále požadoval písemnou záruku od USA, že nebude trestně stíhán. Severokorejské vedení podmiňovalo propuštění Jenkinse a jeho dvou dcer návratem jejich matky do Pchjongjangu. Hitomi Soga se však na radu japonské vlády nakonec odmítla vrátit (<http://www.atimes.com/atimes/Japan/FF05D605.html>: 10. ledna 2006).

Od tohoto setkání probíhal diplomatický boj japonského premiéra na dvou frontách. Nadále pokračovala vyjednávání s KLR, aby umožnila setkání Jenkinse s manželkou mimo severokorejské území. Nově se Koizumi angažoval při pokusu získat od americké vlády pro Jenkinse prominutí případného trestu za dezerci, pokud by přiletěl do Japonska. Od ministra zahraničí Colina Powella i od ministra obrany Donalda Rumsfelda se mu dostalo zamítavé odpovědi.

V době, kdy Američané potřebovali podpořit své vojáky, bojující v Afghánistánu a Iráku, se nedala jiná reakce očekávat. Za rozpoutání války v obou zemích sklízeli Američané kritiku od samého začátku a poměrně vysoké ztráty ve vlastních řadách morálku vojáků nikterak

neposilovaly. Pokud by Jenkinsovi dezerci prominula, vystavila by se americká vláda možným nepokojům v armádě.

Z výše uvedených důvodů se Koizumi pokusil sjednat setkání rodiny v neutrální zemi. Nejprve byla severokorejskou stranou navržena Čína, konkrétně Peking. Hitomi Soga se však obávala těsných vazeb Číny a KLDŘ, a proto se snažila o změnu destinace. Při výběru musela být zohledněna podmínka, že daná země nesmí mít s USA uzavřenou smlouvu o vydávání jejich občanů. Vedle několika asijských zemí se na seznamu objevilo i Švýcarsko. Nakonec byla vybrána Indonésie a setkání posvětil i indonéský prezident Hamzah Haz (<http://www.atimes.com/atimes/Japan/FF05D605.html>: 10. ledna 2006).

Současně s probíhajícími přípravami na setkání v Indonésii začala japonská vláda plánovat další Jenkinsovo přemístění, tentokrát do Japonska. Ve věku 64 let opustil americký voják po téměř čtyřiceti letech KLDŘ a 18. července 2004 přiletěl přes Indonésii do Japonska, kde byl pro vážný zdravotní stav hospitalizován. Americká administrativa opakovaně odmítala úplné prominutí trestu, a proto byl Jenkins 3. listopadu shledán vinným z dezerce a napomáhání nepříteli. S přihlédnutím k okolnostem byl odsouzen ke třicetidennímu trestu odnětí svobody. Za dobré chování byl propuštěn o šest dní dříve 27. listopadu a v současné době žije se svou rodinou na japonském ostrově Sado. Teprve 14. června 2005 navštívil s celou rodinou Spojené státy, kde se setkal po několika desítkách let se svoji matkou, které bylo již 91 let (http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Robert_Jenkins: 15. června 2006).

Stejně jako pětice unesených Japonců se stal i Jenkins důležitým svědkem. V četných rozhovorech líčil čtyřicet let prožitých v KLDŘ. V říjnu 2005 vyšla v Japonsku kniha *Vyznání* 告白 KOKUHAKU, kde Američan líčí osudy nejen své rodiny. V jedné části se věnuje výše uvedeným třem americkým dezertérům, Parrishovi, Abshierovi a Dresnokovi. Také oni se totiž v KLDŘ oženili s cizinkami. Za Jerryho Parrishe byla provdána muslimská dívka z Libanonu a za Jamese Dresnoka Rumunka. Libanonská žena byla později identifikována jako Ši'am Haidar. V roce 2001 se Haidar setkala se svou matkou v Itálii. Svůj život v KLDŘ však odmítla komentovat a brzy se vrátila k rodině. Spekuluje se, že Severní Korea drží její tři syny jako rukojmí (The Japan Times: 22. prosince 2005).

Manželkou Larryho Abshiera se stala Anoča Pandžoj, která byla ve věku devatenácti let údajně unesena do KLDŘ z Macaa, kde pracovala v lázních. Jenkins to dokládá pomocí

fotografie své rodiny na pláži, na níž je v pozadí Anoča z Thajska zachycena.¹⁴ Podle Jenkinsovy výpovědi byla nadrogována a spolu s dalšími dvěma dívkami unesena do KLDR, kde se pod nátlakem provdala za Abshiera. Po jeho smrti se znovu vdala, a poté přestěhovala. Od roku 1989 se s ní Jenkins již nesetkal. Také jeho manželka si na ženu z Thajska vzpomíná. Narozdíl od Jenkinse si však nepamatuje téměř žádné podrobnosti ohledně jejího únosu (http://www.nationmultimedia.com/2005/11/01/headlines/index.php?news=headlines_19029824.html: 15. ledna 2006).

Přestože japonští diplomaté předali svým thajským protějškům informace o možných únosech jejich občanů již v květnu 2005, nezaujala thajská vláda až do vydání Jenkinsovy knihy žádné oficiální stanovisko. Thajsko by se rádo zúčastnilo pokračování šestistranných rozhovorů o jaderném programu na Korejském poloostrově, a proto zřejmě nechtělo KLDR provokovat náhlými požadavky na prošetření zmizení Anoči. KLDR se k únosům thajských občanů nevyjádřila ani při návštěvě thajského ministra zahraničí Kantathiho Suphamongkhona (<http://www.cbsnews.com/stories/2005/10/26/60minutes/main982127.shtml>: 10. ledna 2006).

Na letošním červencovém zasedání ASEAN podpořil Suphamongkhon Japonsko v naléhání na KLDR v otázce únosů. V Thajsku se však případ Anoči stále prošetřuje jako „zmizení“ (<http://www.crisscross.com/jp/news/380142>: 10. srpna 2006). Na nedávnou žádost thajského ministerstva zahraničí o prověření možnosti, že se Anoča nachází v KLDR, provedla údajně Severní Korea šetření, avšak thajská občanka prý objevena nebyla (Asahi: 28. července 2006).

Jenkinsovo svědectví nicméně potvrdilo názor řady odborníků, že se KLDR neomezila při své špionážní činnosti pouze na Japonsko a Jižní Koreu, ale že oběťmi únosů se stali s velkou pravděpodobností i občané jiných asijských či evropských zemí. Posílena byla také Koizumiho pozice jako nesmlouvavého vyjednavče, protože se zasadil o to, aby Hitomi Soga mohla žít s celou rodinou v Japonsku.

¹⁴ Uvedená fotografie je k dispozici na <http://www.cbs.news.com/stories/2005/10/60minutes/main982127.shtml>.

2.6 Další podezřelá zmizení

Existuje důvodné podezření, že unesených Japonců bylo podstatně více a šestnáct výše uvedených osob není konečné číslo. Jejich celkový počet bude pravděpodobně nižší než v Jižní Koreji, kde jich bylo podle oficiálních údajů uneseno nejméně 486 (<http://ja.wikipedia.org/wiki/%E6%97%A5%E6%9C%AC%E4%BA%BA%E6%8B%89%E8%87%B4%E5%95%8F%E9%A1%8C>: 11. ledna 2006). Tamější vláda se však dlouhou dobu zdráhala na toto téma s KLR vyjednávat. Hlavní důraz je totiž kladen na normalizaci vzájemných vztahů a umožnění setkání rodin rozdělených od konce korejské války. S rostoucí publicitou byla v poslední době japonská policie donucena prošetřit většinu podezřelých zmizení, a tak se odhadovaný počet unesených výrazně zvýšil. V dokumentu, který v roce 2003 odvysílala televize Fudži, se objevil odhad převyšující číslo 360 (McNeil, Hippin 2003: 12. ledna 2006).

Za nejstarší známý případ únosu bylo dlouho považováno zmizení tří rybářů při rybolovu v Japonském moři v květnu 1963, odkdy byl pohřešován Šódži Terakoši, jeho bratr Sotoo a synovec Takeši. Jejich loď byla následujícího dne vyplavena, a tak byli všichni prohlášeni za mrtvé. 24 let po jejich zmizení obdržela rodina dopis od Sotoa, v němž uvedl, že žije v KLR (http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m0XPQ/is_2003_Dec_15/ai_111295615: 11. října 2005).

Terakošiho rodiče navštívili v září 1987 Pchjongjang, kde se setkali se synem. K jejich druhé návštěvě došlo o tři roky později. Takeši přiletěl 3. října 2002 do Japonska jako člen severokorejské delegace a setrval do návratu pěti unesených Japonců. Vystupoval pod svým novým korejským jménem Kim Jöngho. Odmítl nechat si vystavit japonský pas s odůvodněním, že je občan KLR. Během svého pobytu v Japonsku vydal prohlášení, že se svými příbuznými nebyl unesen, nýbrž zachráněn severokorejskou lodí. Jeho strýc Šódži údajně zemřel v roce 1968 na rakovinu plic a Sotoo Terakoši v září 1994 (<http://nyt.trycomp.com:8080/modules/news/article.php?storyid=5160>: 12. června 2006).

Kvůli Takešiho výpovědi bylo původně zastaveno oficiální vyšetřování případu Terakoši. Šódžiho syn Akio Terakoši však požaduje řádné prošetření a snaží se získat podporu vlády pro žádost o vydání otcových ostatků, které by rád nechal analyzovat. Podle výpovědi An Mjöngdzina totiž Šódžiho zastřelil severokorejský agent O Kuho (Kjódó: 15. listopad 2003).

Od té doby jednal Akio Terakoši několikrát se zástupci vlády a japonského Červeného kříže o dalších požadavcích vůči KLDŘ.

Rok před zmizením rybářů měla být ve věku sedmnácti let unesena Teruko Kase. Ztratila se na cestě od kadeřníka v Unagamimači v prefektuře Čiba. Následující den měla jít se strýcem do divadla a na představení se velice těšila. Proto je varianta, že by sama utekla z domova, nepravděpodobná. K novému přehodnocení případu došlo poté, co se u jednoho ze severokorejských zběhů objevily dvě fotografie mladé ženy, o níž tvrdil, že se jedná o Japonku. Po prověření dalších podezřelých zmizení, vyšlo najevo, že žena na snímku je nejspíš Teruko Kase. Po zvětšení fotografie a jejím porovnání s fotkou z dětství prohlásili oslovení lékaři, že se s vysokou pravděpodobností jedná o tutéž osobu. U obou žen našly totiž řadu společných rysů (<http://nyt.trycomp.com:8080/modules/news/article.php?storyid=3175>: 22. května 2005).

3 Vliv japonsko-severokorejských vztahů na současnou politickou scénu

Všechna uvedená fakta o únosech však neměla japonská vláda k dispozici od samého začátku. Přesto zde bylo několik indicií, které ukazovaly na Severní Koreu. Na přelomu tisíciletí čelila vláda i policie kritice za laxní přístup k vyšetřování a za nechránění bezpečí svých občanů. Někteří politici naopak vycítili příležitost a využili napětí mezi oběma zeměmi ke svému zviditelnění. Od roku 1997 vzniklo mnoho spolků na záchranu unesených, a to nejen na půdě parlamentu. Řada z nich se pokoušela zdiskreditovat KLDR v očích japonské veřejnosti. Zástupcům rodin unesených se podařilo upozornit na jejich problém při zasedání OSN a byl jim umožněn také projev ve Washingtonu. V samotném Japonsku se únosy staly hlavním mediálním tématem.

Na druhou stranu vytvořili někteří politici a politologové uskupení pro normalizaci vztahů mezi Japonskem a Severní Koreou. Proklamovali, že jaderná hrozba představuje pro Japonsko mnohem větší nebezpečí než únosy. Spekulace o vlastnictví jaderné zbraně a neochota KLDR zmrazit dosavadní jaderný program jejich obavy potvrzovaly. Jak prokázala řada průzkumů veřejného mínění, vytlačila však problematika únosů severokorejský jaderný program do pozadí. A proto se požadavek na vyřešení únosů stal hlavním bodem všech nadcházejících volebních kampaní.

Nová doba také ukázala, že se Japonsko snaží osamostatnit na mezinárodní politické scéně. Nadále sice konzultovalo některé své hlavní kroky s USA a Jižní Koreou, avšak japonská diplomacie zároveň prohlásila, že v zájmu země bude jednat i přes nesouhlas svých dosavadních spojenců. U některých politiků můžeme pozorovat vzrůstající nacionalistické tendence, které vyvrcholily novým popíráním japonských válečných zločinů.

Severní Korea pokračovala v zastrašování nepřátel dalším vypuštěním balistických střel v červenci 2006. V této souvislosti vzrostla v Japonsku podpora pro uvalení ekonomických sankcí na KLDR. V platnost vešlo také několik nových zákonů, které měly omezit finanční tok z Japonska do KLDR a také pašování vyspělých technologií, jež by mohly být použity k výrobě zbraní hromadného ničení. Oboustranná neochota ustoupit ze svých požadavků komplikuje nadále diplomatická jednání.

3.1 Vyšetřování únosů a politická angažovanost

Přestože měla japonská policie informace o pronikání severokorejských lodí k japonskému pobřeží, nedala si je do souvislosti s častými zmizeními na pláži. Ani zatčení severokorejského rezidenta v případě Ušicu jí nestačilo k tomu, aby varovala veřejnost a podnikla nové vyšetřování. Rovněž tisk nepřikládal evidentně záhadným zmizením velký význam, a tak se jim vůbec nevěnoval. Počáteční ignoraci únosů nejvíce kritizují rodiny unesených, protože se domnívají, že by včasné varování veřejnosti zabránilo dalším únosům.

Jedinou zmínkou v tisku byl článek na titulní straně deníku Sankei v lednu 1980. Čtenáři se zde mohli dočíst o podezřelém zmizení tří párů v létě 1978 na pobřeží v prefekturách Fukui, Niigata a Kagošima. Autor článku zmínil i jeden nepovedený pokus o únos v témže roce v prefektuře Tojama, kde mladou dvojici přepadli čtyři muži hovořící s podivným přízvukem. Naštěstí se někdo blížil jejich směrem, a únosci proto uprchli. Policii nezaujala ani možnost, že někdo organizovaně unáší mladé páry. Po výpovědi dvojice z Tojamy se navíc zjistilo, že únosci byli ozbrojeni. Severní Korea v této souvislosti obviněna nebyla (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

Japonská vláda se v sedmdesátých a osmdesátých letech soustředila na normalizaci vztahů s asijskými zeměmi, a podobnými případy se tudíž vůbec nezabývala. Nezareagovala ani na zatčení severokorejského agenta Sin Kwangsua v Korejské republice v roce 1985. Sin se přiznal k únosu Hary, na jehož pas přicestoval do Jižní Koreje, a ke špionáži. V témže roce byl shledán vinným a odsouzen na doživotí. V roce 2000 byl osvobozen a vrátil se do KLR, kde je považován za národního hrdinu. Japonsko dodnes požaduje jeho vydání (<http://www.trycomp.oc.to/THINK>: 7. ledna 2006).

Teprve po zatčení korejské atentátnice Kim Hjömgi začali únosům věnovat pozornost také japonští politici. Z jejího svědectví vyplynulo, že se v KLR setkala s unesenou Jaeko Tagučí, jejíž totožnost definitivně potvrdila saitamská policie v květnu 1991. V březnu 1988 vystoupil Seiroku Kadžijama - LDS, v parlamentu s prohlášením o únosech. Řada indicií měla dokazovat, že za zmizením několika japonských občanů stojí Severní Korea. Pro své tvrzení však šéf národní bezpečnosti nepředložil žádné nezvratné důkazy, a proto celá záležitost opět utichla. Půl roku po Kadžijamově prohlášení obdržela Išiokova rodina již zmíněný dopis

z Polska. Arimotovým zaslali jeho kopii. Z obav před velkou publicitou a ze strachu o bezpečí rodiny ho však nezveřejnili (<http://www.trycomp.oc.to/THINK>: 7. ledna 2006).

K projednání únosů nedošlo ani při návštěvě Kanemara v Pchjongjangu. Kanemaru za nevnesení požadavku na jejich objasnění údajně obdržel štědrý dar od ČÓSEN SÓREN. A tak k prvnímu projednání došlo až v květnu 1991 při třetím kole japonsko-severokorejských rozhovorů. Japonská strana žádala vysvětlení případu Ri Ůnhä, tj. Jaeko Tagučí. Delegace KLDŘ odmítla celou záležitost jakkoli komentovat a pohrozila ukončením jednání. Obdobně reagovala Severní Korea také při čtvrtém kole rozhovorů a situace se nezměnila ani v listopadu 1992, kdy byla částečně i vinou otázky únosů diplomatická jednání při osmém kole na několik let přerušena - viz kapitola 1.3. Po jejich krachu se japonská vláda paradoxně přestala touto problematikou zabývat (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

Větší vliv na vyšetřování a změnu přístupu politiků nemělo zpočátku ani svědectví agenta An Mjōngdžina. Při rozhovoru pro televizi Asahi identifikoval na snímku Šúičiho Ičikawu, jehož fotografie se objevila v novinách Sankei v roce 1980. Potvrdil, že se s ním v KLDŘ několikrát setkal. Jeho výpověď byla zdiskreditována a případ znovu odložen (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

V natočeném dokumentu se An Mjōngdžin zmínil také o Japonce, která byla údajně unesena jako dítě s badmintonovou raketou. V tomto okamžiku Išidaka, jenž agenta zpovídal, ještě nevěděl, o koho se jedná. Teprve při návštěvě Niigaty se setkal s policistou, který v Anově popisu poznal případ zmizelé Megumi Jokoty. Kromě dokumentu vydal Išidaka o únosech také knihu *Kim Čong'illovy příkazy k únosům* 金正日の拉致指令 KIMU ČON IRU NO RAČI ŠIREI a byl mu otištěn článek na toto téma článek v časopise Moderní Korea. O unesené středoškolačce se zmínila i Kim Hjōnggi ve své knize *Nezapomenutelná žena* 忘れられない女 WASURERARENAI ONNA - míněna je Jaeko Tagučí. Kniha vyšla v červnu 1995. Kim Hjōnggi znala příběh Megumi Jokoty pouze od ostatních agentů a nikdy se s ní osobně nesešla (Wada 2001: 7. dubna 2005).

V lednu 1997 získal Išidaka svolení od rodičů Megumi Jokoty k uveřejnění její fotografie v novinách. Právě fotka třináctileté dívky se stala symbolem boje za osvobození unesených Japonců. Teprve v této době se veřejnost dozvídá podrobnosti o severokorejských špionážních

aktivitách a požaduje jejich vyšetření. Japonci jsou šokováni, že se jednou z obětí stala tak mladá dívka a že se detaily o jejím zmizení dozvídají až dvacet let po únosu. Média pochopila, že danou problematiku již nemohou déle ignorovat, a únosy se tak stávají naopak nejčastějším tématem japonského tisku.¹⁵ Případu se rozhodla využít i řada konzervativních politiků, kteří byli zastánci tvrdého přístupu vůči KLDK a kritizovali předchozí aktivity SDS - dříve JSS. Je však nutno dodat, že s jejich pomocí se rodinám unesených podařilo docílit slyšení v parlamentu a celým případem se vážně začala zabývat i japonská vláda.

Jedním z hlavních aktivistů se stal Kacumi Sató¹⁶, vydavatel měsíčníku Moderní Korea a prezident Institutu moderní Koreje 現代コリア研究所 GENDAI KORIA KENKJÚDŽO. Brzy získal ve svém příteli Nišimurovi spojence na parlamentní půdě. Po zveřejnění dalších článků na webových stránkách korejského institutu následovala řada interview s Jokotovými v předních japonských periodikách. V lednu 1997 to byla např. AERA, Newsweek či Sankei. V únoru přednesl Šingo Nišimura případ unesené Megumi v poslanecké sněmovně. Jako důkaz předložil zprávu jihokorejské výzvědné služby z června 1996 a záznamy rozhovorů s An Mjōngdžinem (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

Právě ve výpovědích severokorejského agenta je několik rozporuplných fakt. Haruki Wada, emeritní profesor Tokijské univerzity, se ve svém článku *Přezkoumání „údajných únosů Japonců“* 「日本人拉致疑惑」を検証する NIHONDŽIN RAČI GIWAKU WO KENŠÓ SURU, který vyšel v měsíčníku Sekai, pokouší porovnat výpovědi An Mjōngdžina z roku 1995 a 1997. V prvním rozhovoru měl agent tvrdit, že zahlédl jen několik unesených Japonců, protože navštěvovali přednášky odděleně. O dva roky později však vypověděl, že školení probíhala společně. Po předložení fotografií v roce 1995 An Mjōngdžin prohlásil: „Ne, nepoznávám žádnou z těchto žen. Mezi Japonci jsem ve školícím středisku zahlédl pouze dvě nebo tři ženy“ (Wada 2001: 19. října 2003). Při druhé identifikaci však Megumi na snímku bezpečně poznal, protože ji údajně několikrát spatřil na vlastní oči.

I během dalšího rozhovoru s Išidakou, při kterém byli přítomni i Jokotovi, měl An Mjōngdžin pozměnit část své předchozí výpovědi. Jako pachatele únosu jejich dcery označil pokaždé agenta s jiným jménem. Lišil se také popis únosu mladé Japonky, o kterém slyšel od svého

¹⁵ Japonská média používají pro celou kauzu termín RAČI 拉致, tzn. únos.

¹⁶ Sató je také autorem tvrzení, že COMFORT WOMEN byly pouze placené prostitutky.

školitele. Podle původní verze zahlédla Megumi agenty při podezřelé činnosti na pláži, a proto ji neplánovaně unesli. V pozdější výpovědi uvádí, že ji násilím naložili do auta, když si v opuštěné ulici vytipovávali možné oběti. Jeho výpovědi obsahovaly i další drobné nepřesnosti. An Mjōngdžin byl po celou dobu uváděn v tisku pouze jako „agent“. Ke zveřejnění svého jména svolil až ke konci roku 1997 (Wada 2001: 19. října 2003).

Wada ve svém eseji z roku 2001 s odvoláním na křehké japonsko-severokorejské vztahy zdůrazňuje, že by japonská vláda měla případy posuzovat jako „zmizení“, a nikoli jako „únosy“. Pouze případ Tadaakiho Hary považuje za podložený řádnými důkazy, protože se k němu agent Sin Kwangsu osobně přiznal (Wada 2001: 19. října 2003). Na tento text ostře reagoval Kacumi Sató a obvinil Wadu, že ignoroval fakta a svá tvrzení nepodložil rozhovorem s žádnou ze zainteresovaných osob. Vyčetl mu, že podporuje navázání diplomatických vztahů se zemí, která různými způsoby porušuje lidská práva a je zapojena do protiprávních aktivit vůči Japonsku, čímž nerespektuje suverenitu japonského státu (Sató 2001: 3. listopadu 2003).

Neuspokojivé výsledky dosavadních jednání vedly ke sblížení zainteresovaných rodin. Kromě rodičů Megumi se zapojili do veřejných aktivit také rodiče Keiko Arimoto a příbuzní tří párů unesených v roce 1978. V březnu 1997 se rodiny spojily do organizace Sdružení rodin obětí unesených Severní Koreou 北朝鮮による拉致被害者家族連絡会 KITAČÓSEN NI JORU RAČI HIGAIŠA KAZOKU RENRAKUKAI, která bývá označována zkráceně Sdružení rodin 家族会 KAZOKUKAI. Předsedou se stal Šigeru Jokota, otec unesené Megumi. Ve vedení tohoto občanského sdružení je dále Toru Hasuike, jehož bratrem je unesený Kaoru Hasuike, a bratr Rumiko, Teruaki Masumoto. Přestože rodiny spojoval společný osud jejich blízkých, objevily se později rozpory ohledně dalšího směřování organizace (Schoff 2006: 15. června 2006).

O měsíc později vzniká spojením poslanců pod vedením ósackého politika Masakiho Nakajamy seskupení s názvem Parlamentní liga za záchranu Japonců pravděpodobně unesených Severní Koreou 北朝鮮拉致疑惑日本人救援議員連盟 KITAČÓSEN RAČI GIWAKU NIHONDŽIN KJÚEN GIIN RENMEI, zkr. 拉致議連 RAČI GIREN. Jejich cílem je využití politického vlivu k uspíšení prošetření podezřelých případů a záchraně unesených. Přes počáteční euforii se nakonec poslancům nepodařilo dospět ke společné iniciativě. I nadále se jednalo spíše o individuální angažovanost některých poslanců, většina však byla pouze pasivními členy (http://www.n-shingo.com/jijiback/p/p20020404_3.html: 14. dubna 2005).

Pod vedením Satóa je v dubnu 1998 založeno neziskové Sdružení za záchranu Japonců unesených do Severní Koreje 北朝鮮に拉致された日本人を救出するための全国協議会 KITAČÓSEN NI RAČI SARETA NIHONDŽIN WO KJÚŠUCU SURU TAME NO ZENKOKU KJÓGIKAI. V japonských médiích se užívá zkrácený název Záchranné sdružení 救う会 SUKUUKAI. Stálý viceprezident organizace je Cutomu Nišioka, profesor Tokijské křesťanské univerzity. Ve vedení je dále Šigeru Jokota (<http://www.sukuukai.jp/narkn/about.html>: 8. dubna 2006).

Od svého vzniku patří obě sesterské organizace, KAZOKUKAI a SUKUUKAI k nejaktivnějším skupinám bojujícím za záchranu unesených občanů. Po pchjongjangském summitu, kdy se KLDR oficiálně přiznala k únosům, dochází k ještě větší radikalizaci. Po celém Japonsku funguje 37 regionálních poboček SUKUUKAI. V roce 1998 následoval vznik řady dalších sdružení a ke konci roku 2000 jich bylo v celém Japonsku 26 (Schoff 2006: 15. června 2006).

3.2 Změna v přístupu vlády

Rodiny unesených získávaly postupně velkou podporu v parlamentu i u široké veřejnosti. Vláda na vzniklou situaci reagovala v květnu 1997 prohlášením, v němž oficiálně uznala deset pohřešovaných osob jako oběti únosů severokorejských agentů. Na základě Anova svědectví mezi nimi byla i Megumi Jokota. Po zkušenostech z předchozích jednání probíhalo další vyjednávání s KLDR na neoficiální úrovni. V září a v prosinci 1997 se setkali zástupci Červeného kříže obou zemí v Pekingu, kde japonská strana požadovala prošetření únosů. Následovala však negativní odpověď (http://www.infojapan.org/region/asia-paci/n_korea/nt/round12.html: 23. října 2003).

Na nátlak členů vlastní strany - LDS, svolil v březnu 1999 předseda vlády Keizó Obuči ke krátkému setkání s rodinami unesených. Přestože se jednalo spíše o zdvořilostní setkání a premiér žádné konkrétní kroky neslíbil, vysvětlovaly si rodiny tuto návštěvu tak, že se únosy staly problémem státního významu. Po Obučiho náhlé smrti se premiérem stal v dubnu 2000 Joširó Mori. Nový premiér se setkal s KAZOKUKAI v září a přislíbil, že nedojde k žádnému navázání diplomatických styků, pokud nebude vyřešena otázka únosů (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

Právě ve slabé pozici premiéra v devadesátých letech spatřuje řada kritiků hlavní příčinu neúspěchů zahraniční diplomacie. Politické špičky jednaly často tajně s představiteli Korejské strany práce, což vážně narušovalo udržování jednotného stanoviska. Japonské ministerstvo zahraničí těsně koordinovalo svoji zahraniční politiku s USA a to mu v prestiži na mezinárodní scéně nepřidalo.

Jednou z podobných iniciativ byla i „Murajamova mise“ v prosinci 1999. Bývalý předseda SDS a premiér z let 1994-1996 přislíbil severokorejskému vedení potravinovou pomoc ve formě 100 tisíc tun rýže, za což sklídl kritiku ze strany KAZOKUKAI. Tato organizace uspořádala po schválení dodávek rýže v parlamentu koncem března 2000 několik protestních akcí a zablokovala vchod do budovy ministerstva zahraničí. Proti jejich akci se velmi neobratně ohradil zastánce sbližování s KLDŘ Hiromu Nonaka. „I když bude celá země křičet, Megumi Jokota se nevrátí“ (Nonaku cituje Johnston 2004: 9. ledna 2006). KAZOKUKAI i SUKUUKAI na toto prohlášení zareagovaly masivní kampaní po celém Japonsku. Uspořádaly semináře, kde zájemce z řad veřejnosti i politiků seznamovaly s výsledky vlastních šetření.

Severní Korea tak získala v Japonsku negativní obraz. Byla prezentována jako země nerespektující suverenitu Japonska, podporující terorismus a porušující lidská práva. Veřejný průzkum ukázal, že oproti roku 1997 poklesl v roce 2000 počet lidí, kteří souhlasili s potravinovou pomocí pro KLDŘ, z 51 na 36 procent (Manyin 2001: 12. prosince 2003). Protipchjongjanské tendence sílily v této době i v parlamentu.

Od roku se 1997 se nejen v parlamentu, ale i na celé politické scéně vyprofilovaly dvě protichůdné skupiny, radikální a umírněná. U první můžeme pozorovat poměrně vzrůstající nacionalistické tendence. Jedná se především o pravicové politiky. Rezolutně odmítají navázání diplomatických styků s KLDŘ, pokud nebude uspokojivě vyřešena otázka únosů. Odmítají také přirovnání únosů japonských občanů k deportaci Korejců do Japonska během druhé světové války. James L. Schoff je podle jejich motivace dělí do tří skupin.

Za prvé se jedná o politiky, kteří podporují tvrdý kurz vůči KLDŘ z ideologického hlediska, bouří se proti tamějšímu porušování lidských práv či principů demokracie a zároveň se snaží o posílení japonského národního uvědomění. Druzí vidí v takto tvrdém přístupu jedinou možnost řešení problematiky únosů a domnívají se, že mírnější přístup oslabuje pozici Japonska ve vyjednávání, což vede k neustálému přešlapování na místě. Poslední skupinu

tvoří politici, kteří se snaží využít příležitosti a získat na politické atraktivitě. Nelze však říci, že každý politik patří výlučně k jedné skupině. Pro jejich zařazení do radikální skupiny najdeme většinou více důvodů (Schoff 2006: 15. června 2006).

Nejvýznamnějším představitelem je Šinzó Abe, který je zastáncem revize učebnic dějepisu, tzn. zmírnění negativního obrazu Japonska ve válce. Dále do této skupiny patří podle Johnstona současný tokijský starosta Šintaró Išihara, Šingo Nišimura z DS či Nobukacu Fudžioka z Tokijské univerzity, který ve svých pracích zpochybňuje nankingský masakr a japonské válečné zločiny proti lidskosti.

Na druhé straně stojí politici, již kladou velký důraz na normalizaci vztahů mezi oběma zeměmi. Snaží se, aby problematika únosů oboustranné sblížení nekomplikovala. Po vypuštění rakety Tápchodong 1 v srpnu 1998 poukazují na přednostní řešení jaderného problému, který ohrožuje národní bezpečnost japonských ostrovů. Jejich motivace je i v tomto případě různá. Řada politiků sleduje mj. ekonomické zájmy a severokorejský trh je pro ně velkou motivací. Někteří doufají, že by mohlo v budoucnu dojít k vytvoření společenství států severovýchodní Asie¹⁷, kam by po boku Japonska a Ruska patřily i obě Koreje (Nakagawa 2005: 15. června 2006). Dále sem můžeme zařadit politiky napojené na sdružení ČÓSEN SÓREN.

Z počátku patřili do této skupiny převážně politici JSS - později SDS, a JKS, kteří měli vždy blízký vztah s Korejskou stranou práce. Koncem devadesátých let se názor prosazující citlivé vyjednávání rozšířil napříč celým politickým spektrem a nacházel své stoupence i ve vládní LDS. Nyní mezi ně patří např. Hiromu Nonaka či Takeši Noda. Na akademické půdě sem můžeme zařadit výše citovaného profesora Wadu nebo dalšího profesora Tokijské univerzity Kang Sangdžunga (Nakagawa 2005: 15. června 2006).

V červenci 2000 vzniká Národní asociace pro pokrok v japonsko-severokorejských diplomatických jednání 日朝国交促進国民協会 NIČČÓ KOKKÓ SOKUŠIN KOKUMIN KJÓKAI. V čele sdružení je Tomiichi Murajama a ve vedení je vedle členů SDS mj. Haruki Wada. Cílem asociace je normalizovat vztahy s KLR a ve spolupráci s Jižní Koreou vytvořit stabilitu v regionu (Nakagawa 2005: 15. června 2006). V srpnu dochází k vytvoření Parlamentní ligy

¹⁷ Tento termín se v odborné literatuře již používá, ale k formálnímu vytvoření organizace prozatím nedošlo.

pro přátelské japonsko-severokorejské vztahy 日朝友好議員連盟 NIČČÓ JÚKÓ GIIN RENMEI. K této skupině se přihlásilo 169 poslanců ze všech hlavních politických stran - LDS, SDS, DS, LS, JKS, Kómeitó. Také jejich snahou bylo vytvoření dobrých vztahů s KLR na počátku nového tisíciletí. Několik členů patřilo paradoxně také k RAČI GIREN, mezi nimi i Masaki Nakajama, podle nějž se však dvojité členství nevylučuje (<http://www1.koreanp.co.jp/sinboj/sinboj2000/sinboj20002/sinboj20000228/sinboj00022884.htm>: 20. října 2005).

Džun'ičiró Koizumi usedl do premiérského křesla v dubnu 2001. Změna nastala i na postu ministra zahraničí, kam Koizumi dosadil v té době populární političku Makiko Tanaku. Jejím spojencem byl zpočátku Kacuei Hirasawa, jenž úzce spolupracoval s KAZOKUKAI. Prvním střetem se stal spor o vydání Kim Čong'ilova syna do KLR, který v květnu ilegálně přicestoval do Japonska. Hirasawa spolu s rodinami kritizoval rozhodnutí ministryně propustit Kima bez prošetření důvodů jeho cesty (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

Impulsem k rychlému jednání pro Koizumiho vládu byla jihokorejská zpráva ze srpna 2001. Anonymní zdroj z KLR měl potvrdit, že osm z unesených Japonců žije na předměstí Pchjongjangu. Jednou z nich měla být i Japonka unesená ve středoškolském věku. Tato informace povzbudila především členy KAZOKUKAI. Za silné podpory veřejnosti zesílil tlak rodin na vládu. Požadovaly, aby začala jednat o okamžitém propuštění unesených do Japonska (Schoff 2006: 15. června 2006).

V březnu 2002 vypovídala u Tokijského soudu Megumi Jao a přiznala se k únosu Keiko Arimoto. Předseda RAČI GIREN Nakajama byl kritizován za laxní přístup ve vyšetřování. Snažil se údajně Arimotovi přesvědčit, aby se nevměšovali do jednání a přenechali veškerou iniciativu na něm. Prohlásil, že zmizení jejich dcery s ostatními únosy nesouvisí. Po řadě útoků v tisku na svou osobu rezignoval v dubnu na post předsedy RAČI GIREN (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

Samotný spolek ztratil důvěru veřejnosti, a tak se většina poslanců následně zformovala do nového uskupení Parlamentní liga jednající za účelem urychlené záchrany Japonců unesených do Severní Koreje 北朝鮮に拉致された日本人を早期に救出するために行動する議員連盟 KITAČÓSEN NI RAČI SARETA NIHONDŽIN WO SÓKI NI KJÚŠUCU SURU TAME NI KÓDÓ SURU GIIN RENMEI. Přestože vznik inicioval Kacuei Hirasawa - LDS, stal se jeho předsedou Šigeru

Išiba také z LDS. Zůstaly i výrazné osobnosti z bývalého RAČI GIREN jako Kenzó Joneda - LDS, Šingo Nišimura - LS, či Juriko Koike - Konzervativní strana. Při zahajovacím projevu předseda deklaroval, že se tentokrát RAČI GIREN bude aktivně podílet na řešení únosů a nátlaku na Severní Koreu. Dále bude požadovat zastavení finanční podpory KLDR a vydání zákazu k návratu do Japonska pro etnické Korejce v případě, že vycestují do KLDR (<http://www5f.biglobe.ne.jp/~kokumin-shinbun/H14/1404/140430abduct.html>: 20. listopadu 2005).

Série tajných jednání s Pchjongjangem začala koncem roku 2001. Prostředníkem mezi japonskou a severokorejskou vládou se stal veřejnosti dosud neznámý Severokorejce, který měl mít v KLDR údajně vysoké postavení. Média pro pojmenování jeho osoby užívají označení „Mr. X“. K vyjednávání s ním dostal od Koizumiho pověření Hiroši Tanaka. Dalším premiérovým spojencem byl v této době vlivný politik Jasuo Fukuda (Schoff 2006: 15. června 2006).

Šinzó Abe byl z vyjednávání vynechán, protože zde panovaly obavy, že by svým silným protipchjongjangským postojem mohl jednání narušit. O premiérově návštěvě KLDR se dozvěděl těsně před jejím uskutečněním, přesto mu byla svěřena role hlavního vyjednavče v otázce únosů na nadcházejícím summitu (McCormack, Wada 2005: 17. května 2006). K výměně došlo v lednu 2002 opět na postu ministra zahraničí, kde vystřídala Makiko Tanaku další žena, Joriko Kawaguči (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

Postup ohledně severokorejského jaderného programu musel Koizumi ještě konzultovat s USA. Spojené státy přišly s novou informací, že mají důkazy o severokorejském utajeném programu na výrobu jaderných zbraní. Proto požadoval náměstek ministra zahraničí Richard Armitage, aby Japonsko jednalo s nejvyšší opatrností. Kromě obav o vzestup severokorejského nukleárního potenciálu přidělávala USA starost nová japonská samostatná politika. Washington však potřeboval japonskou podporu při vyjednávání o severokorejském jaderném programu a vývoji balistických střel, a proto nemohl summitu nikterak bránit.

Kim Čong'il svým přiznáním a omluvou za únosy šokoval nejen japonskou veřejnost. Pouze malý počet analytiků očekával, že za ně Severní Korea oficiálně převezme odpovědnost. Přestože se tedy na zářijovém summitu podařilo prolomit tabu týkající se únosů, nedá se považovat celkový výsledek za uspokojivý. Z pohledu navázání normálních diplomatických

styků nedošlo k žádnému výraznějšímu posunu. Usnesení obsažená v pchjongjanské deklaraci můžeme charakterizovat jako velmi obecná, protože nebyla přesně stanovena výše reparací a chyběla klauzule pojednávající o únosech.

3.3 Situace po prvním summitu v Pchjongjangu

Po summitu ještě více stoupl zájem médií o osudy unesených. Jejich snímky a příběhy se objevovaly ve všech denících a televizní stanice se předháněly o to, které z nich se podaří zpracovat celou problematiku co nejpodrobněji. Severní Korea byla označována za nepřítele číslo jedna. V médiích se však téměř neobjevilo nabízející se srovnání s japonskou okupací a únosy Korejců během druhé světové války. Řada politiků a profesorů líčila ve svých pracích Japonsko výhradně jako oběť KLLDR. V letech 1991-2003 bylo v Japonsku vydáno zhruba 600 knih o Severní Koreji s převážně negativně zbarveným obsahem. Vycházely také komiksy, v nichž byl Kim Čong'il zesměšňován (McCormack, Wada 2005: 17. května 2006).

Reportéři respektovali zpočátku soukromí pětice unesených a nezveřejňovali téměř žádné podrobné informace o jejich životě v KLLDR. Částečně na to měly vliv jejich rodiny, které dohlížely na rozhovory s novináři a bránily jakýmkoli otázkám, jež by mohly ohrozit bezpečí jejich dětí v Severní Koreji. Toto období cenzury trvalo zhruba šest měsíců. KAZOKUKAI však začala být nespokojená s dalšími kroky vlády, a uvolňovala tudíž stále více nových zpráv (Schoff 2006: 15. června 2006).

Rodiny se přesto vyhýbaly komentářům, jež by mohly vystupňovat negativní cítění vůči KLLDR. Výjimku tvořil od počátku Toru Hasuike, který neustále útočil na japonskou vládu kvůli pokračujícím normalizačním rozhovorům. V jeho podání zazněla i řada kontroverzních výroků. Kromě požadavku na deportaci všech loajálních členů ČÓSEN SÓREN vybízel k vytvoření nové legislativy, jež by zakazovala sňatek mezi Japonci a Korejci napojenými právě na tuto proseverokorejskou organizaci. Patřil také k zastáncům revize učebnic dějepisu, aby z nich byly v souvislosti s druhou světovou válkou vypuštěny všechny negativně zbarvené termíny jako „invaze“ či „kolonizace“ (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

Veřejnost se rozdělila v otázce, zda by měla japonská vláda pokračovat ve sbližování s KLLDR, zhruba na dvě poloviny. SUKUUKAI, RAČI GIREN a negativní protiseverokorejskou kampaní

ovlivnění Japonci tuto vládní snahu kritizovali. Po návratu japonské delegace z Pchjongjangu koncem září, kdy Kim Čong'il nedostatečně vysvětlil okolnosti úmrtí osmi unesených, se jejich počet zvýšil. Podle průzkumů deníků Asahi a Jomiuri poklesl během dvou týdnů od konce summitu výrazně počet Japonců, kteří souhlasili s pokračováním v normalizačních rozhovorech (McCormack, Wada 2005: 17. května 2006).

Koizumi si uvědomoval důležitost veřejného mínění. Aby vyhověl požadavkům SUKUUKAI, bylo v září založeno vládní sdružení s názvem Speciální tým pro problematiku únosů 拉致問題特命チーム RAČI MONDAI TOKUMEI ČÍMU¹⁸, který spadá přímo pod úřad premiéra. Ve sdružení je řada vysoce postavených členů LDS. Vedle ředitele Národního bezpečnostního úřadu, jsou to např. náměstek ministra spravedlnosti či práce. V roce 2006 vzniklo v rámci organizace ještě několik dalších komisí (Schoff 2006: 15. června 2006).

S návratem unesených vyvstala otázka jejich dalšího osudu. Pětice byla od začátku odhodlána odletět podle dohody do Pchjongjangu za svými potomky. Oba páry totiž neinformovaly svoje děti o cestě do Japonska. Přesto na nátlak příbuzných zažádalo všech pět Japonců o vystavení nových pasů. Nejvíce na jejich pobytu v Japonsku trvaly samozřejmě KAZOKUKAI a SUKUUKAI. Obě organizace vznesly několik požadavků na vládu, týkajících se dalších kroků vůči KLDR. Pro variantu „nevrácení“ se vyslovili i vysoce postavení členové LDS, např. Abe, Hirasawa či Sató. Japonská strana pak Pchjongjangu oznámila, že se rozhodla prodloužit jejich pobyt na neurčito (McCormack, Wada 2005: 17. května 2006).

Rozhodnutím japonské vlády „nevrátit“ pět unesených Japonců zpět do KLDR přišel Hiroši Tanaka o svůj severokorejský kontakt. Později se musel obávat dokonce o život. V garáži jeho sídla totiž neznámý útočník umístil bombu. Tokijský starosta Šintaró Išihara po tomto útoku veřejně prohlásil, že si to Tanaka zasloužil. Tanaka byl napadán i v tisku, kde mu dávali za vinu „neúspěšný“ summit a nazývali ho hlavním zrádcem země. Koncem roku 2002 byl zbaven funkce ředitele Úřadu ministerstva zahraničí pro asijské otázky a stal se dočasně náměstkem ministra zahraničí (Schoff 2006: 15. června 2006).

¹⁸ Původní název zněl Zvláštní výkonný výbor při ministerské konferenci pro normalizaci japonsko-severokorejských vztahů 日朝国交正常化交渉に関する関係閣僚会議専門幹事会 NIČČÓ KOKKÓ SEIDŽÓKA KÓŠÓ NI KAN SURU KANKEI KAKURJÓ KAIGI SENMON KANDŽIKAI.

Vlna kritiky se snesla také na SDS a její předsedkyni Takako Doi. Ve většině periodik figurovala na seznamu zrádců a byla obviňována ze spolčování s nepřítelem. Doi přišla o křeslo ve sněmovně, když prohrála s kandidátem LDS, který postavil svou kampaň na problematice únosů. Následně rezignovala na post předsedkyně strany. SDS se omluvila veřejnosti a ukončila spolupráci s Korejskou stranou práce. Kritice se nevyhnuli ani politici z řad LDS, např. Masaki Nakajama či Hiromu Nonaka (Wada 2004: 10. ledna 2006)

Na setkání v Kuala Lumpur předala japonská delegace, ve složení Suzuki, Saiki, Hiramacu, svým severokorejským partnerům list se 150 dotazy ohledně nejasností v závěrečné zprávě obdržené od vlády KLDK. Japonská strana požadovala důkladnější prošetření a oznámila, že bez uzavření této problematiky nebude pokračovat v jednání. Další podmínkou bylo vyřešení jaderné otázky. Severokorejské ministerstvo zahraničí následně kritizovalo neochotu Japonska projednat ostatní body zakotvené v pchjongjangské deklaraci (Wada 2003: 15. prosince 2005).

SUKUUKAI se po summitu neomezila pouze na problematiku únosů. S poukázáním na severokorejský vývoj balistických střel požadovala po vládě uvalení sankcí na KLDK. Nezapomněla zdůraznit, že vyřešení únosů je otázkou národní bezpečnosti. Její důrazná rétorika měla velký vliv na veřejnost, dokonce větší než mnohá vládní prohlášení. Předchozí kabinetů byly prezentovány jako neschopné ochránit vlastní občany. Teprve SUKUKAI jim dávala pocit, že jí na blahu a bezpečí Japonců opravdu záleží.

Další vyšetřování prokázala, že unesených bylo podstatně více, než severokorejská vláda přiznala. Proto SUKUKAI založila v lednu 2003 nezávislou organizaci s názvem Zvláštní komise pro vyšetření podezřelých případů zmizení 特定失踪者問題調査会 TOKUTEI ŠISSÓŠA MONDAI ČÓSAKAI.¹⁹ Zástupcem organizace se stal Kazuhiro Araki - profesor z Univerzity Takušoku, který byl dříve ve vedení SUKUKAI. Sdružení přezkoumává veškerá neobjasněná zmizení a pátrá po možné spojitosti s KLDK. Spolupracuje úzce mj. s vládní organizací RAČI MONDAI TOKUMEI ČÍMU (<http://chosa-kai.jp/cyosakai.html>: 8 dubna 2006).

Na žádost rodin, které zaslaly dopis s prosbou o pomoc při zjišťování osudu jejich zmizelých příbuzných, začala organizace prošetřovat 1000 případů. Po nedávné aktualizaci se počet

¹⁹ Organizace užívá zkratku COMJAN odvozenou z anglického názvu INVESTIGATION COMMISSION ON MISSING JAPANESE PROBABLY RELATED TO NORTH KOREA.

pravděpodobně unesených zastavil na čísle 460. Nejstarší případ se zřejmě udál v červenci 1948, kdy zmizel Kazumaru Hiramoto. Nejnovější obětí je údajně Šúdži Kojama, jenž se pohřešuje od června 2004 (<http://chosa-kai.jp/cyosakai.html>: 8 dubna 2006).

Japonská vláda si uvědomila, že bude velmi těžké vyjednávat s KLRD zároveň o únosech i jaderném ohrožení. Američané sice vyjádřili pochopení pro japonské rozhořčení kvůli únosům, odmítli však tlačit důrazněji na Severní Koreu i v tomto směru. A proto se Japonsko věnuje problematice únosů pouze při bilaterálních rozhovorech. Severokorejský program na obohacování plutonia přesunulo na společná jednání s USA.

3.4 Druhá jaderná krize

Téma nové jaderné hrozby se objevilo na stránkách světových deníků poté, co George Bush v říjnu 2002 oznámil, že má důvěryhodné důkazy o severokorejském programu na obohacování plutonia. Ke společnému tlaku na odzbrojení se k Japonsku, USA a Jižní Koreji připojilo Rusko a Čína. Ve společné deklaraci vyzval Vladimír Putin a Ťiang Ce-min Kim Čong'ila k normalizaci vztahů s Washingtonem a k úplnému ukončení jaderného programu. Obě jaderné velmoci by uvítaly, kdyby se klub vlastníků jaderných zbraní nerozšířil o nového člena (Manyin 2005: 16. května 2006).

Severokorejský vůdce však koncem prosince 2002 vykázal inspektory MAAE z Jongbjonu a obnovil jaderný program. V lednu 2003 odstoupila KLRD podruhé od smlouvy o nešíření jaderných zbraní a potvrdila, že hodlá pokračovat ve svém jaderném programu, přestože se v pchjongjangské deklaraci zavázala k dodržování předchozích mezinárodních úmluv týkajících se nukleární problematiky (Manyin 2005: 16. května 2006).

Japonsko zareagovalo zvýšením kontroly severokorejských lodí. Po zkušenosti s firmou Meišin, která pašovala technologie potřebné k jadernému výzkumu, byly zavedeny intenzivnější inspekce na všech lodích zahraničních společností. Jeden ze zběhlých severokorejských agentů údajně potvrdil, že 90 procent dílů pro sestavení atomové zbraně je pašováno do Severní Koreje za pomoci ČÓSEN SÓREN (Manyin 2003: 12. ledna 2004).

V březnu zahájily Spojené státy válečné operace v Iráku. Japonsko se začalo obávat, že vojenská iniciativa v Iráku naplno zaměstná americkou vládu a negativně ovlivní další jednání s KLDR. Američané však na severokorejskou jadernou hrozbu nezapomněli. Následující měsíc se konala v Pekingu třístranná jednání mezi Severní Koreou, USA a Čínou. Vyjednávač KLDR připustil možnost zastavení nukleárního programu výměnou za potravinovou pomoc a smlouvu o neútočení s USA. James Kelly požadoval přednostní ukončení severokorejského zbrojení (Manyin 2005: 16. května 2006).

V květnu se setkal Džun'ičiró Koizumi s Georgem Bushem. Na summitu v Texasu projednávali společný postup vůči KLDR. Dohodli se na užití taktiky dialogu a tlaku. Ve stejném měsíci jednalo o „nejaderné Koreji“ také Rusko a Čína. Následovalo několik korejsko-korejských setkání a cesty amerických vyjednávačů do spojeneckých zemí. 27.-29. srpna se pak v Pekingu konalo první kolo šestistranných rozhovorů, kterých se vedle obou Korejí zúčastnilo Japonsko, USA, Rusko a Čína. Následující den však ministerstvo zahraničí KLDR oznámilo, že nehodlá ustupovat americkému nátlaku. V Pekingu spolu jednala také severokorejská a japonská delegace, kterou vedl Mitodži Jabunaka. Vzhledem k blížícím se volbám byla tato jednání pro japonskou vládu velmi důležitá. Obě strany vyjádřily úmysl dodržet pchjongjangskou deklaraci. Zástupci KLDR neopomněli zdůraznit, že to byla právě japonská strana, kdo ji porušil (Manyin 2005: 16. května 2006).

V říjnu 2003 dosáhla jaderná krize svého vrcholu. Kim Čong'il několikrát potvrdil, že došlo k plnému obnovení chodu reaktorů v Jongbjonu a že bylo kompletně zpracováno všech 8 tisíc přemístěných palivových tyčí. Tuto skutečnost potvrdila následně i inspekce dvou expertů MAAE. Severní Korea odmítala až do začátku roku 2004 řešení krize formou dialogu a v případě dalších rozhovorů se stavěla proti účasti Japonska na dalších jednáních. Objevily se také první vážnější rozpory mezi ostatními účastníky rozhovorů. Čína spatřovala ve Spojených státech hlavní překážku ve vyřešení jaderného problému (Schoff 2006: 15. června 2006).

22.-28. února 2004 proběhlo druhé kolo šestistranných rozhovorů. Ani zde nebylo dosaženo zásadního pokroku. Jižní Korea navrhla třífázový plán na dodání energetické pomoci KLDR. Podmínkou bylo okamžité zmrazení severokorejského jaderného programu. Kim Čong'il dále popřel, že by spolupracoval s Pákistánem na vývoji jaderných zbraní. Podle průzkumu veřejného mínění stoupl během roku 2003 počet Japonců, kteří podporovali uvalení sankcí na

KLDR. Zároveň se snižovala podpora pro zaslání potravinové pomoci v rámci WFP do Severní Koreje (Schoff 2006: 15. června 2006).

Japonská vláda v prosinci 2003 rozhodla, že se bude podílet na protiraketové obraně s USA. Do společného projektu měla investovat deset miliard dolarů, z toho jednu miliardu během roku 2004. Proti severokorejským raketám, jež mohou zasáhnout japonské ostrovy během šesti až šestnácti minut, by měly chránit Japonsko dva typy střel. „Standardní obraná střela SM-3 s doletem 500 km a infračerveným senzorem na palubě, která k ničení cílů užívá kinetickou energii, je odpalována z lodí. Střela země-vzduch Patriot PAC-3 o doletu 20 km vybavená aktivním radarovým vyhledavačem zvyšuje ničivou účinnost vysoce výbušnou náloží“ (Týden č. 5/2004 s odvoláním na agenturu Reuters). S protiraketovou obranou souhlasí především nacionalisté. Svým obranným účelem podle nich není v rozporu s devátým článkem ústavy.

3.5 Posun ve vyjednávání

Otázka únosů se stala v září 2003 vděčným tématem pro volební kampaň do dolní komory japonského parlamentu. Během voleb, které proběhly v listopadu, se počet členů RAČI GIREN zvýšil z 42 na 180. Vládní LDS vydala před volbami prohlášení, že se bude zasazovat o rychlý návrat členů rodin pětice unesených. Dále deklarovala, že prosadí novou legislativu, která by měla pomoci zabránit nekontrolovaným finančním tokům do KLDR. Opoziční Demokratická strana rovněž vydala manifest, v němž se věnovala problematice únosů. Svým obsahem se od prohlášení LDS příliš nelišil (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

Tématu únosů se v Japonsku věnovalo mnoho článků právě v říjnu 2003, kdy uplynul jeden rok od návratu pětice unesených do vlasti. Většinou se jednalo o nepřátelsky laděné texty vůči KLDR. Jednou z výjimek byl text Jasušiho Čimury, otištěný v deníku Asahi. „Na začátku bych se rád zamyslel nad tím, proč vlastně Severní Korea spáchala tyto únosy. Domnívám se, že jedním z důvodů je neschopnost vyřešit nepřátelské vztahy s Japonskem. Z tohoto pohledu můžeme únosům rozumět jako pokračování nebo následek války“ (Čimura citován ve Wadovi 2004: 10. ledna 2006). Podobné názory se však vyskytovaly velmi ojediněle.

Řadu kontroverzních výroků pronesli naopak politici. Bývalá ministryně zahraničí Makiko Tanaka nepřímo naznačila, že považuje potomky unesených za občany KLDR, protože se v Severní Koreji narodili a v Japonsku nikdy nežili. Tanaka kandidovala do poslanecké sněmovny jako zástupkyně ostrova Sado. Za své výroky se musela následně oficiálně omluvit (Mainiči Šimbun: 2. listopadu 2003).

Listopadové volby vyhrála vládnoucí LDS. Strana však nebyla jednotná v otázce uvalení sankcí na KLDR. Koizumi následně slíbil, že bude prosazovat projednání únosů při dalším kole šestistranných rozhovorů. V prosinci 2003 jednaly obě země v Pekingu o osudu potomků unesených Japonců. KLDR vyjádřila ochotu umožnit jim odjezd do Japonska. Nadále to však podmiňovala návratem jejich rodičů, a tak se na konkrétním datu propuštění nedohodli (Schoff 2006: 15. června 2006).

Začátkem února 2004 se podařilo v parlamentu prosadit důležitý zákon, který umožňoval uvalení ekonomických sankcí na KLDR bez předchozí rezoluce OSN. „Japonská vláda může omezit obchod, zmrazit aktiva v Japonsku a podniknout další opatření proti zemi, která představuje hrozbu pro mír a bezpečnost Japonska“ (Kim Hong Nack 2006: 29. června 2006). Tento zákon měl dopad především na omezení finančního toku do KLDR prostřednictvím ČÓSEN SÓREN.

Další zákon namířený především proti Severní Koreji, který vešel v platnost v červnu 2005, uděloval pravomoc zamítnout na určitou dobu příplutí podezřelých lodí do japonských přístavů. Právě severokorejská plavidla bývají spojována s pašováním drog do Japonska, a proto veřejnost oba nové zákony plně podporovala. Někteří poslanci se snažili prosadit mnohem kontroverznější návrh. Podle něj měli být trestáni etničtí Korejci, kteří se vracejí z návštěvy KLDR. Nedošlo však ani k vytvoření předběžné podoby tohoto zákona (Kim Hong Nack 2006: 29. června 2006).

Další jednání mezi Japonskem a KLDR se uskutečnilo opět v Číně, ve městě Dalian. Po dubnovém setkání se severokorejským velvyslancem tlumočil Taku Jamasaki, bývalý viceprezident LDS, Koizumimu novou nabídku. Severní Korea povolí osmi rodinným členům odcestovat do Japonska, pokud je vysoce postavená osoba vyzvedne v Pchjongjangu. Koizumi na návrh KLDR přistoupil a okamžitě začala příprava druhého summitu. Ačkoli Jamasaki přišel ve volbách o křeslo ve sněmovně, získal po návratu z Dalianu velký politický vliv a

nahradil Jasua Fukudu na postu hlavního vyjednaváče s KLDŘ. Na cestě do Číny ho doprovázel Kacuei Hirasawa. Hirasawa byl následně kritizován za tajná jednání s KLDŘ, a proto rezignoval na post předsedy RAČI GIREN (Schoff 2006: 15. června 2006).

Druhá cesta japonského premiéra do Pchjongjangu se uskutečnila 22. května 2004. Koizumi potřeboval na své další misi uspět, protože v Japonsku sklízel kritiku kvůli vyslání Sil sebeobrany do Iráku. Jednání v Pchjongjangu trvalo oproti očekávání pouhých 90 minut. Koizumi deklaroval, že považuje za nezbytné normalizovat vztahy se Severní Koreou. Pokud bude KLDŘ dodržovat pchjongjangskou deklaraci, nebude mít Japonsko důvod k uvalení ekonomických sankcí (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

Spolu s premiérem přiletěly do Tokia také děti Čimury a Hasuikeho. Jenkins se cesty do Japonska obával, a tak Kim Čong'il slíbil, že povolí jeho setkání s manželkou ve třetí zemi, aby se společně dohodli na dalším postupu. Kim dále přislíbil nové prošetření případů dalších údajných obětí únosů. Za projevení dobré vůle mělo Japonsko odměnit Severní Koreu dodávkou potravin o hmotnosti 250 tisíc tun a lékařskou pomocí v ceně 10 miliónů dolarů (Johnston 2004: 9. ledna 2006).

Také tento summit vyvolal v Japonsku rozporuplné reakce. Za neúspěšný považovaly summit rodiny zbývajících unesených ze seznamu a napadaly Koizumiho, že je „podvedl“. Průzkum veřejného mínění ukázal, že většina Japonců souhlasila s iniciativou svého premiéra, nikoli však s výsledky summitu, obzvlášť s dodávkou lékařského vybavení. Měla to být příliš velká cena za minimální ústupky KLDŘ. Po svém návratu prohlásil Koizumi v parlamentu, že nedojde k normalizaci vztahů se Severní Koreou, pokud nebude úplně dořešena otázka únosů a jaderného programu (Kim Hong Nack 2006: 29. června 2006).

23.-26. června 2004 proběhlo třetí kolo šestistranných rozhovorů v Pekingu. Spojené státy navrhly tříměsíční lhůtu na zmrazení severokorejského jaderného programu a jeho následné ukončení. Za to se KLDŘ mělo dostat hospodářské pomoci od USA, Číny, Japonska a Korejské republiky. Severní Korea opět popřela, že by prováděla obohacování plutonia, přestože se k tomu dříve několik vysoce postavených činitelů KLDŘ přiznalo. Další termín rozhovorů byl stanoven na září téhož roku, avšak k jejich uskutečnění došlo až v následujícím roce (Manyin 2005: 16. května 2006). Na setkání v Číně jednali zástupci Japonska a KLDŘ také o osudu Roberta Jenkinse. Američan odcestoval i s oběma dcerami 9. července do

Indonésie a po devítidenním pobytu přiletěli společně s Hitomi Sogou do Japonska (http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Robert_Jenkins: 15. června 2006).

3.6 Neuspokojivé přešetření případů a diskuse o uvalení sankcí

V listopadu se japonská delegace setkala v Pchjongjangu s údajným manželem Megumi Jokoty. Kim Jöngnam, který v této době vystupoval pod jménem Kim Čchöldžun, se odmítl nechat vyfotografovat a podrobit se testům DNA, jež by potvrdily, že je otcem Kim Hjökjöng. Japonským zástupcům předal urnu se zpopelněnými ostatky své ženy. Kremaci měl provést údajně sám a urnu pohřbít na zahradě. Delegace dále obdržela lékařské zprávy, fotografie a jiné materiály, které měly potvrdit severokorejskou verzi o smrti osmi unesených. V prosinci oznámil Hosojuki Hosoda z LDS veřejnosti výsledky analýzy DNA. Expertíza prokázala, že ostatky nepatří Megumi, ale dvěma odlišným lidem. Japonská vláda následně zrušila dodání druhé půlky humanitární pomoci, ke které se Koizumi zavázal při květnovém summitu (McCormack, Wada 2005: 17. května 2006).

Tyto testy DNA vzbudily rozruch nejen na politické scéně. Do diskuse o jejich platnosti se zapojila i řada vědců. O analýzu se v Japonsku totiž pokusil nejprve Národní výzkumný institut. Expertům se nepodařilo z předaných vzorků extrahovat DNA. Úspěšné pokusy provedla soukromá univerzita Teikjő, která je pověstná pokročilým výzkumem a prací s mitochondriální DNA.²⁰ Dva testy měly potvrdit, že ostatky opravdu nepatří Megumi. Vláda tyto závěry zveřejnila jako oficiální výsledky šetření a obvinila KLDK z nedbalého přístupu k vyřešení otázky únosů (Kim Hong Nack 2006: 29. června 2006).

Severokorejská diplomacie zareagovala až ke konci ledna 2005. KLDK protestovala jednak proti zastavení dodávek humanitární pomoci, ale především proti nevěrohodným testům. Poukázala na první neúspěch Národního výzkumného institutu, kterému se analýza nezdařila. V memorandu, jež zveřejnila severokorejská agentura KCNA, bylo zdůrazněno, že v Severní Koreji probíhá kremace při 1200°C. Za těchto podmínek je téměř nemožné získat DNA ze zpopelněných ostatků, která by mohla posloužit ke stoprocentní identifikaci. Proto nemá

²⁰ Mitochondriální DNA se nachází v mitochondriích a tvoří součást mimojaderné genetické informace (podrobně viz <http://cs.wikipedia.org/wiki/MtDNA>).

japonská vláda pro své tvrzení žádné nezvratné důkazy. Japonská diplomacie na zpochybnění testů nikterak nereagovala. Také většina veřejnosti vzala výsledky jako fakt a požadovala uvalení ekonomických sankcí na KLDR (McCormack 2005: 15. června 2006).

Proti japonským závěrům vystoupilo také několik vědců, kteří se zabývají forenzní analýzou DNA. V únoru vyšel v uznávaném britském časopise Nature článek na toto téma, jenž vyzněl ve prospěch KLDR. Podle výpovědi neměl Tomio Jošii, který oba testy provedl, žádné předchozí zkušenosti s analýzou zpopelněných ostatků. Sám uvedl, že jeho výsledky nejsou stoprocentní, přestože oba testy vyšly negativně. V jedné z knih na téma analýza DNA napsal v roce 1999, že výsledky nelze považovat za konečné, pokud je neprověří nezávislá instituce, protože může snadno dojít k omylu. Připustil i možnost, že mohly být kontaminovány při manipulaci, např. potem třetí osoby. Tím by se vysvětlila přítomnost dvou různých DNA. Nové přezkoumání však nebylo možné. Ze zbylých vzorků se nepodařilo získat již žádnou použitelnou DNA (McCormack 2005: 15. června 2006).

V dalším čísle časopisu Nature se autor článku bránil japonskému nařčení z neadekvátnosti. Vyjádřil sice pochopení pro nedůvěru Japonska vůči KLDR, zároveň se však dovolával nezávislosti vědy na politice. Výsledek by neměl být brán jako definitivní, dokud ho nepotvrdí další nezávislé testy, neboť žádná vláda nemá právo určovat výsledky testů DNA. Nature podpořila i celá řada japonských forenzních expertů, např. Kacuja Honda z Univerzity Cukuba. V japonských médiích se ale o probíhajícím vědeckém sporu neobjevila žádná zmínka téměř půl roku. Tomio Jošii profesně postoupil a stal se ředitelem forenzního lékařského oddělení Tokijské metropolitní policie. V nové funkci odmítal jakékoli rozhovory s novináři (McCormack, Wada 2005: 17. května 2006).

V březnu odletěla japonská delegace do Pchjongjangu, kde se setkala se severokorejským zástupcem ministerstva zahraničí. Song Ilho vyjádřil politování nad postupem japonské vlády. Ostatky měly být původně předány rodině a pohřbeny. Jejich analyzováním japonská strana údajně porušila předchozí úmluvu, a proto KLDR požadovala okamžité vrácení kostí a nové testy (McCormack, Wada 2005: 17. května 2006).

Severokorejská vláda předala japonské delegaci v listopadu 2004 také údajné kosti Kaora Macukiho. Ani u těch rozbor DNA nepotvrdil, že se by jednalo o jeho ostatky. Macukiho kosti obdržela japonská delegace poprvé v září 2003. Po následných testech se zjistilo, že patří ženě,

kteřá zemřela ve věku přibližně padesáti let. KLCDR odmítla úmyslné zavinění. K záměně mělo dojít omylem, protože ostatky nebyly uloženy odděleně. Druhé kosti patřily podle výsledků pěti různým osobám (http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/abduction/invest0412.pdf: 4. listopadu 2005).

Protože vláda neinformovala veřejnost o spornosti provedených testů DNA, stoupla mezi Japonci podpora pro ekonomické sankce vůči KLCDR. V únoru předala KAZOKUKAI premiérovi petici požadující uvalení sankcí, kterou podepsalo 5 miliónů obyvatel. U této organizace můžeme na počátku roku 2005 pozorovat výraznou radikalizaci. Původně byla založena za účelem vyvinout snahu za záchranu unesených a pokoušela se být politicky neutrální. V této době se však zdá, že jejím hlavním cílem je stejně jako u SUKUUKAI pád současného severokorejského režimu. K tomu by měly dopomoci právě ekonomické sankce. Vliv na pokles vzájemné obchodní bilance měly již dva zmiňované zákony, především zákon o povinném pojištění proti ropným skvrnám a dalšímu ohrožení životního prostředí pro zahraniční plavidla nad 100 tun. U severokorejských plavidel ho do této doby uzavřelo jen nepatrné procento lodních společností (Kim Hong Nack 2006: 29. června 2006).

Hlavním zastáncem sankcí se stal Šinzó Abe, který prohlašoval, že „ekonomické sankce nemohou čekat“. Podle Abeho byl nátlak v této době jedinou možností, jak přimět Severní Koreu ke změně přístupu. Dále podotkl, že je Japonsko s devíti procenty z celkového zahraničního obchodu důležitým obchodním partnerem KLCDR, a případné sankce by tudíž byly jistě dostatečně efektivní. Proto by se k nim měla japonská vláda uchýlit co nejdříve (http://www.fpcj.jp/e/mres/viewsfromjapan/vfj_21.html?PHPSESSID=a2f43556f49919749f98b8f0d713a3ba: 15. října 2005).

Koizumi se však tak zásadního kroku obával a domníval se, že by sankce mohly situaci ještě více zkomplikovat a ohrozit život ostatních unesených, pokud by byli naživu. Opačný názor podle deníku Jomiuri sdílelo 74 procent dotázaných. Pouhých 19 procent odpovědělo, že by se jich mělo Japonsko vyvarovat. Proti japonským sankcím se otevřeně postavila Čína a Jižní Korea. Bez podpory dvou největších obchodních partnerů Severní Koreje by byl dopad na hospodářství KLCDR nedostačující. Také Spojené státy varovaly japonskou vládu před unáhleným krokem, který by mohl vyprovokovat Severní Koreu k nežádoucí reakci (<http://www.atimes.com/atimes/Japan/FL16Dh02.html>: 13. října 2005). V červenci oznámil

ministr zahraničí Nobutaka Mačimura zástupcům KAZOKUKAI, že se vláda zdrží sankcí na práni spojenců, aby nebyly narušeny šestistranné rozhovory (Schoff 2006: 15. června 2006).

26. července začalo čtvrté kolo šestistranných rozhovorů. Jednání skončila až 7. srpna. Již před setkáním hlavních představitelů šesti zemí byla japonská strana svými partnery kritizována za plánované vznesení požadavku na přešetření únosů. Severokorejský delegát svolil ke krátkému setkání s Japonci až poslední den rozhovorů. Přesto přislíbil, že přetlumočí japonské požadavky severokorejskému vedení. Zúčastněné strany opět nedospěly k žádnému kompromisu. Severní Korea požadovala normalizaci vztahů s USA, ukončení „nepřátelské politiky“ a stažení všech atomových zbraní z Jižní Koreje. Spojené státy jejich rozmístění na Korejském poloostrově popřely (Manyin 2006: 15. června 2006).

Čtvrté kolo pokračovalo 13. září. Tentokrát se Severní Korea zdála být mnohem svolnějším k dialogu. Ve společném prohlášení se 19. září zavázala k ukončení jaderného programu, opětovnému přistoupení ke smlouvě o nešíření jaderných zbraní a povolení kontroly inspektorům MAAE. Ostatních pět signatářů jí mělo za to dodat energetickou a ekonomickou pomoc. Severokorejská delegace se také v soukromí setkala s japonskými zástupci a jednala o všech sporných bodech. Následující den však deklarovala, že podmínky splní až po dokončení přislíbeného lehkovodního reaktoru. Datum dalšího kola rozhovorů bylo stanoveno na listopad, kdy se měly dohodnout podrobnosti plnění závazků ze společného prohlášení (Manyin 2006: 15. června 2006).

Ještě před šestistrannými rozhovory proběhly v Japonsku 11. září 2005 předčasné volby do dolní komory. Podnětem byl neúspěch při prosazení zákona na privatizaci pošt, které jsou de facto největší japonskou bankovní institucí. Zákon kritizovali i poslanci LDS. Poté, co byl zákon horní komorou zamítnut, rozpustil Koizumi dolní sněmovnu a vyhlásil termín nových voleb, které pro něj byly úspěšné a vedly k získání většího počtu křesel ve sněmovně. Koizumi si tak upevnil i postavení uvnitř strany. LDS připadlo 296 ze 480 křesel a spolu s 31 křesly koaliční Kómeitó získala dvoutřetinovou většinu v parlamentu. Tím měl premiér jistotu prosazení zákona i v případě, že ho horní komora zamítne. Koizumiho mandát by měl skončit v září 2006. Hlavními kandidáty na post nového předsedy LDS byli rok před volbami Šinzó Abe a Jasuo Fukuda (http://en.wikipedia.org/wiki/Japan_general_election_2005: 8. ledna 2006).

Koizumi deklaroval, že by se rád zasadil o normalizaci vztahů se Severní Koreou ještě před vypršením svého mandátu. Experti tedy předpokládali, že se během nadcházejícího roku uskuteční premiérova třetí návštěva Pchjongjangu. V podobném duchu se vyjádřil i ministr zahraničí Mačimura a několik premiérových blízkých spolupracovníků. Severokorejská administrativa v reakci prohlásila, že by uvítala oficiální návštěvu vysoce postaveného japonského politika (Schoff 2006: 15. června 2006).

Na téma únosů spolu jednaly obě delegace začátkem listopadu 2005 v Pekingu. KLDR nezměnila své stanovisko ohledně pravosti ostatků a možnosti, že by zbývajících osm unesených bylo naživu. Zástupci Japonska opětovně požadovali vydání Sin Kwangsua a ostatních severokorejských agentů z listiny hledaných osob. Pokrok nenastal ani v ostatních sporných bodech, a proto japonská strana navrhla oddělená jednání pro každé téma. Měla by probíhat paralelní jednání, která se budou zvlášť zabývat otázkou únosů, jaderného problému, balistických střel a kompenzacemi za válečnou okupaci (Kim Hong Nack 2006: 29. června 2006).

Jenkins po návratu ve své výpovědi uvedl, že někteří Severokorejci tajně poslouchají zahraniční vysílání. Kazuhiro Araki z Univerzity Takušoku proto zorganizoval projekt, pomocí něž by chtěl zprostředkovat informace o unesených občanech. Prostřednictvím rádia by se o nich mohli lidé v KLDR dozvědět a předat zadržovaným zprávy z Japonska. V půlhodinovém vysílání jsou předčítána jména a osobní údaje všech pohřešovaných, dále také instrukce, jak by o sobě měli dát vědět. Profesor Araki je zástupcem COMJAN. Tato organizace se snaží získat příspěvky, aby mohla obsadit co nejvíce frekvencí pro případ, že by Severní Korea začala jejich současné vysílání blokovat. Projekt vysílání na krátkých vlnách byl spuštěn 30. října 2005 (<http://www.voanews.com/english/2005-11-01-voa5.cfm>: 8. ledna 2006).

Prozatím poslední kolo šestistranných rozhovorů v Pekingu se konalo 9.-11. listopadu 2005. Severní Korea požadovala, aby USA zrušily sankce proti osmi firmám, které jsou podezřívány, že se podílejí na pašování zbraní. Dále podmiňovala další jednání dodáním lehkovodního reaktoru, jehož projekt na výstavbu byl pozastaven v roce 2002, a zrušením všech sankcí nepřímo namířených proti KLDR. Jednalo se např. o banku v Macau, která měla údajně prát špinavé peníze pro KLDR (Manyin 2006: 15. června 2006).

Rok 2005 završila bilaterální jednání mezi Japonskem a Severní Koreou, kde obě strany potvrdily zájem na jejich pokračování i v nadcházejícím roce. Vyhrocení vztahů s některými partnery šestistranných rozhovorů způsobil Koizumi svými pravidelnými návštěvami svatyně Jasukuni, kde je pohřbeno i několik válečných zločinců. Jižní Korea i Čína ostře kritizovaly japonského nejvyššího představitele a jeho počínání označily za výsměch minulosti (Schoff 2006: 15. června 2006).

3.7 Nejnovější vývoj

V novém roce se celosvětová situace ještě více zkomplikovala vzrůstajícími jadernými ambicemi Íránu. Tato země, kterou George Bush zařadil již dříve kvůli obohacování uranu mezi země „osy zla“, se po změně vedení rozhodla zahájit výrobu atomové zbraně. Na nátlak EU a USA zastavený program obnovil Írán v květnu 2005. V lednu 2006 testoval balistickou střelu Rodong, kterou do Íránu dodala s největší pravděpodobností severokorejská armáda (http://en.wikipedia.org/wiki/North_Korean_missile_test,_2006: 28. srpna 2006). Situace se pro Spojené státy nezlepšila ani v Iráku, a tak se musela americká diplomacie angažovat na všech třech frontách. Japonsko se začalo obávat zeslabení zájmu Američanů o východoasijský region.

4. února 2006 začaly troje paralelní rozhovory v Pekingu mezi Japonskem a KLDR trvající 5 dní. Projednávány byly únosy, normalizace vztahů spojená s vyřešením reparací a také bezpečnostní otázka, která zahrnuje severokorejský jaderný program a vývoj balistických střel středního doletu.²¹ K projednání všech hlavních témat došlo po 39 měsících, kdy se obě delegace setkaly v Kuala Lumpur. Do té doby odmítala KLDR jednat znovu o únosech, protože je považovala za vyřešené (http://www.fpcj.jp/e/mres/japanbrief/jb_605.html: 15. dubna 2006).

Přestože měla diskuse probíhat odděleně, prohlásil japonský zmocněnec pro otázku kompenzací Kóiči Haraguči před setkáním, že bude obtížné normalizovat vztahy mezi oběma zeměmi, dokud nebude dořešena otázka únosů. Japonská delegace předala svým partnerům

²¹ Právě tento typ raket představuje pro Japonsko největší ohrožení. Rakety dlouhého doletu jsou vyvíjeny proti USA a střely krátkého doletu typu SCUD mohou ohrozit pouze země sousedící s KLDR.

seznam se 34 jmény Japonců, kteří byli s velkou pravděpodobností uneseni do KLDK, a požadovala důkladné prošetření tohoto podezření. Dále vznesla požadavek na vydání agenta Sin Kwangsua, jenž je spojován nejméně s polovinou oficiálně vyšetřovaných únosů. Severní Korea opět kritizovala postup Japonska při analýze údajných Meguminých ostatků a ukvapený závěr japonské vlády (http://www.fpcj.jp/e/mres/japanbrief/jb_605.html: 15. dubna 2006).

Již v průběhu jednání bylo zřejmé, že ani tentokrát nedojde k výraznějšímu posunu. Přední japonské i zahraniční deníky poukazovaly na rozdílnost priorit zainteresovaných stran. Pro Severní Koreu bylo klíčové vyřešení otázky minulosti a s tím související ekonomické kompenzace. Hlavní vyjednávač KLDK Song Ilho uvedl na tiskové konferenci, že očekává větší ochotu japonské strany právě při uzavření problematické otázky minulosti, tj. 35 let trvající japonské okupace. Japonsko požadovalo přednostní dořešení kapitoly únosů. Velký důraz kladlo také na bezpečnostní jednání (http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2006-02/07/content_517705.htm: 11. července 2006).

I přes další zřejmý neúspěch Koizumi prohlásil, že hodlá v dialogu pokračovat až do svého odchodu z funkce. Vládnoucí koalice však zároveň předložila poslancům návrh zákona, jež by umožňoval uvalení sankcí na Severní Koreu, pokud by nedošlo k pokroku ve vyšetřování nebo pokud by KLDK jiným způsobem porušila práva japonských občanů. Speciální vládní tým již provedl simulaci možných hospodářských opatření. Severní Korea deklarovala, že bude případné sankce považovat za vyhlášení války (Schoff 2006: 15. června 2006).

V této době neustává ani aktivita KAZOKUKAI a SUKUUKAI. Šigeru Jokota pronáší téměř denně vášnivé projevy v televizi a snaží se tak získat podporu pro nátlakovou politiku SUKUUKAI. V dubnu se členové KAZOKUKAI setkali s prezidentem Bushem a měli projev v americkém kongresu. Další jejich zástupci navštívili Jižní Koreu a Thajsko, kde jednali s rodinami unesených. Přístup k únosům je však v těchto zemích zcela odlišný od toho japonského. Jižní Korea i Thajsko se snaží, aby se únosy nestaly překážkou diplomatických jednání (Schoff 2006: 15. června 2006).

Severní Korea se začala obávat, že by mohlo dojít spojením s japonskými organizacemi k radikalizaci také v Jižní Koreji. Po dubnovém zveřejnění skutečné identity Kim Jöngnama poznamenal deník Čosun Ilbo, že japonská vláda dělá práci za Korejce. Profesor Šundži Hiraiwa z univerzity v Šizuoce se domnívá, že právě z tohoto důvodu zorganizovala Severní

Korea setkání Kim Jõngnama s rodinou v Soulu, kde Kim popřel, že by byl unesen. Apeloval dále na jihokorejskou vládu, aby se soustředila na budoucnost a nekomplikovala sjednocení obou Korej (http://www.asiamedia.ucla.edu/article.asp?parentid=48475: 6. července 2006).

Koncem června odletěl Koizumi do Washingtonu na setkání s Georgem Bushem. Jednali spolu mj. o společném postupu vůči KLDR. Na závěrečné tiskové konferenci Bush zdůraznil nezbytnost obnovení šestistranných rozhovorů. Zmínil se také o setkání se Sakie Jokotou, matkou Megumi, a nazval ho „nejdojemnějším okamžikem své prezidentské kariéry“ (http://www.whitehouse.gov/news/releases/2006/06/20060629-3.html: 11. července 2006).

V červnu přinesly tajné služby informaci, že se Severní Korea pravděpodobně připravuje na test střely dlouhého doletu Tãpchodong 2. Koizumi na výše zmíněné tiskové konferenci uvedl, že by Japonsko v těsné spolupráci s USA mělo zabránit jejímu vypuštění diplomatickou cestou. 23. června podepsal Bush a Koizumi dohodu o vytvoření společné protiraketové obrany. Americké rakety PAC-3 by měly chránit Okinawu. Bush zvažoval dodání až 80 kusů (http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/07/04/AR2006070400649.html?nav=rss_world/asia: 18. července 2006).

KLDR však nedbala výzev mezinárodního společenství a 5. července v 03:33 korejského času, tj. 4. července 19:33 SEČ, odpálila první raketu. Během pěti hodin následovaly testy dalších šesti střel. Výzvědné agentury USA, Japonska, Ruska a Jižní Koreje podávaly zpočátku rozporuplné informace o počtu raket a místech dopadu. Rusové např. tvrdili, že odpálených raket bylo deset. Pozdější zprávy uváděly jednotně sedm střel. Šest raket typu Scud a Rodong bylo vypuštěno z vojenské základny v provincii Kangwon a Tãpchodong 2 startoval z Musudanri - území zasažitelné střelou Tãpchodong 2 viz příloha č. 6. Všechny střely se krátce po startu měly zřítit do Japonského moře přibližně 100 km jižně od Vladivostoku. Dvě dopadly údajně do ruských výsostných vod (http://en.wikipedia.org/wiki/North_Korean_missile_test,_2006: 28. srpna 2006).

Experti na Korejský poloostrov se domnívají, že testy byly reakcí na stále tvrdší politiku USA. K jejich uskutečnění došlo několik sekund před startem raketoplánu Discovery. Zvažována je také verze, že se jednalo o neúspěšný pokus vynést satelit na oběžnou dráhu. Dále mohlo jít o demonstraci balistických střel, o které projevil zájem Írán. Tato země totiž v minulosti odkoupila několik severokorejských raket. Spekuluje se o možné přítomnosti íránské delegace

při výše uvedené zkoušce. Severokorejská vláda následujícího dne označila testy raket za úspěšné (http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/07/04/AR2006070400649.html?nav=rss_world/asia: 18. července 2006).

Japonský ministr zahraničí Taró Aso konzultoval vzniklou situaci se svým americkým protějškem Condoleezzou Riceovou. Japonská vláda se rozhodla pro okamžité uvalení sankcí, a proto pozastavila všechny dodávky potravinové pomoci. Dále vydala zákaz vstupu severokorejským vládním úředníkům na japonské území, zrušila letecké spoje a odmítla vpouštět severokorejské lodě do svých přístavů. Tento zákaz by měl platit minimálně na šest měsíců i pro loď Man'gjöngbong 92. Všechny složky Sil sebeobranby byly uvedeny do stavu nejvyšší pohotovosti (http://en.wikipedia.org/wiki/North_Korean_missile_test,_2006: 28. srpna 2006).

Při zasedání Rady bezpečnosti OSN požadovalo Japonsko rezoluci na uvalení sankcí. Severní Korea v této souvislosti pohrozila dalšími testy. Proti sankcím se tradičně postavila Čína a Rusko. Jižní Korea se rozhodla pozastavit dočasně dodávku 500 tisíc tun rýže a vyčkat dalšího vývoje. Zároveň ale potvrdila, že se zúčastní dalšího kola korejsko-korejských rozhovorů (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/5156464.stm>: 15. července 2006).

Podle korejského deníku Čosun Ilbo snížila dokonce i Čína po čase dodávky topného oleje. Zástupce KLDR označil Rusko a Čínu za nespolehlivé. Severní Korea se tak dostala do mezinárodní izolace. V této souvislosti se spekuluje, zda Severní Korea opravdu vlastní jadernou zbraň a zda nepodnikne jako demonstraci síly jaderný test. Jihokorejští seismologové neustále monitorují severokorejské území kvůli otřesům, jež by mohly signalizovat provádění podzemních testů. Představitelé světových velmocí KLDR varovali, že by pro ni jaderný test mohl mít nepředvídatelné následky. Severní Korea případné zkoušky nazvala „nedílnou součástí pro posílení sebeobranby země“ a jejich uskutečnění v budoucnu nevyloučila (http://news.yahoo.com/s/ap/20060826/ap_on_re_as/koreas_nuclear_10;_ylt=AgsNNsE2Ng6aerFI96H6lxaCscEA;_ylu=X3oDMTBiMW04NW9mBHNIYwMIJVRPUCUI: 28. srpna 2006).

Na pozadí ohrožení ze strany KLDR se Japonsko připravuje na změnu ve vedení LDS. Volba nového předsedy strany a zároveň premiéra proběhne 20. září tohoto roku. Koizumi již před rokem veřejně prohlásil, že se o znovuzvolení ucházet nebude. Přesto se stal z pohledu délky

vlády třetím neúspěšnějším poválečným premiérem - Šigeru Jošida strávil ve funkci celkem 7 let a Eisaku Sató 8 let (Schoff 2006: 15. června 2006).

Jeden z hlavních kandidátů Jasuo Fukuda, syn premiéra Takea Fukudy z let 1976-1978, odstoupil 21. července z volebního souboje. Přestože nezastával ve vládě žádnou významnou funkci, bývala mu svěřena důležitá zahraniční jednání. Analytici Washingtonu ho uváděli jako favorita voleb. V září se tedy pravděpodobně rozhodne mezi zbývajících třemi favorizovanými politiky, kteří pocházejí také z politicky velice významných rodin (<http://www.angus-reid.com/polls/index.cfm/fuseaction/viewItem/itemID/12842>: 28. srpna 2006).

Největší šance na zvolení má podle politologů Šinzó Abe, současný generální tajemník LDS. Je vnukem bývalého premiéra Nobosukeho Kišihio z let 1958-1960, jenž byl mj. členem válečného kabinetu, a kandidátův otec Šintaró Abe působil ve funkci ministra zahraničí. Podle průzkumů předních japonských deníků má také největší podporu veřejnosti. Abe patří mezi zastánce ekonomických sankcí a tvrdého přístupu vůči KLDR (http://en.ce.cn/World/Asia-Pacific/200608/21/t20060821_8224178.shtml: 28. srpna 2006).

Jeho hlavními konkurenty jsou současný ministr zahraničí Taró Aso, který neúspěšně kandidoval proti Koizumimu v roce 2001, a ministr financí Sadakazu Tanigaki, syn bývalého ministra školství. Také Aso pochází z významné politické rodiny. Jeho dědečkem byl Šigeru Jošida, poválečný premiér v letech 1946-1947 a 1948-1954, a jeho tchánem expremiér z let 1980-1982 Zenkó Suzuki (<http://en.ce.cn/World/Asia-Pacific/200608/21/t200608218224178.shtml>: 28. srpna 2006).

Abeho oddělují od jeho soupeřů především silné nacionalistické tendence. Společně s Koizumim je asijskými zeměmi kritizován kvůli návštěvě svatyně Jasukuni. Tanigaki naopak prohlašuje, že by se politici ve vysokých funkcích měli tohoto kontroverzního aktu vyvarovat. Odlišně se staví také k interpretaci devátého článku ústavy. Tanigaki a Aso tvrdí, že plánovaná protiraketová obrana tento článek porušuje, a tak by měl být upraven. Abe naopak zastává názor, že systém kolektivní obrany je v souladu s ústavou, a proto není žádná změna potřeba (<http://www.yomiuri.co.jp/dy/national/20060803TDY03003.htm>: 28. srpna 2006).

Politici z jednotlivých frakcí LDS požadují předsedu, který stranu úspěšně připraví k volbám do horní komory. Ty se mají uskutečnit v červenci 2007 a LDS by ráda získala se svým koaličním partnerem většinu. Opoziční strany totiž koalici v minulosti zamítly několik důležitých zákonů. Řada politiků již veřejně vyjádřila podporu Abemu. O novém předsedovi budou hlasovat poslanci LDS a zástupci z jednotlivých prefektur (Schoff 2006: 15. června 2006). Na další vývoj vztahů Japonska s asijskými zeměmi, a tedy i se Severní Koreou, budou mít zářijové volby velký vliv.

Závěr

Japonsku a Severní Koreji se doposud nepodařilo normalizovat vzájemné vztahy, přestože se o to obě země snaží de facto od konce korejské války. Jejich sbližování komplikovala dříve mj. skutečnost, že se nacházely v době studené války na opačných stranách rozděleného světa. Společná ideologie řadila Severní Koreu mezi země bývalého komunistického bloku. Naproti tomu nastoupilo Japonsko po druhé světové válce cestu k demokracii a stalo se hlavním spojencem Spojených států.

Severní Korea se od začátku japonsko-severokorejských rozhovorů snažila vyjednávat z pozice oběti a očekávala, že bude otázka kompenzací za válečné utrpení rychle vyřešena. Případ Jižní Koreje v roce 1965 však ukázal, že Japonsko není ochotno uznat vinu za válečné zločiny v plném rozsahu a snaží se o zmírnění dopadu svých válečných činů. Jihokorejská vláda však považovala za nutné normalizovat vztahy s Japonskem z existenčních důvodů, protože se obávala napadení ze strany svého severního souseda. Proto souhlasila s navázáním diplomatických styků i za cenu ústupků ze svých původních požadavků. Naproti tomu měla KLLDR podporu Sovětského svazu, nejsilnější země v regionu, a Čínské lidové republiky, a tak si mohla dovolit trvat na svých podmínkách.

Po rozpadu komunistického bloku se situace změnila. Největší asijská ekonomika představovala pro severokorejskou vládu možné východisko z hospodářské krize, a tak můžeme pozorovat, že dochází v devadesátých letech k intenzivnějším setkání politiků obou zemí. V této době se však nejednalo pouze o válečných kompenzacích. Předmětem normalizačních rozhovorů se stává údajný severokorejský program na obohacování plutonia a od konce devadesátých let jsou nedílnou součástí japonsko-severokorejských jednání také případy únosů japonských občanů ze sedmdesátých a osmdesátých let.

Japonci byli unášeni severokorejskými agenty a v KLLDR se z nich stali učitelé tamějších špiónů. Přestože byly únosy poměrně dobře naplánované, existovalo několik indicií, které Severní Koreu s těmito aktivitami spojovaly. Policie si je však nedala do širší souvislosti, a tak mohla KLLDR ve svých ilegálních aktivitách pokračovat. Teprve iniciativa několika japonských politiků pomohla upozornit na tyto případy veřejnost, a proto se z nich stal problém státního významu. Japonská vláda tak musela o únosech začít s KLLDR jednat.

Počáteční vyjednávání byla neúspěšná. Severní Korea rezolutně popřela, že by byla do únosů zapojena, a odmítala pokračovat v jejich projednávání. Kvůli malému důrazu japonských delegátů se politikům KLCDR dařilo dlouhou dobu blokovat jejich vyřešení. Právě laxnost japonské vlády se stala koncem devadesátých let terčem kritiky veřejnosti.

S novým tisíciletím vstupuje Japonsko do další fáze vyjednávání. Velký posun můžeme sledovat při kladení důrazu na objasnění únosů Japonců. Až v této době totiž dochází k jejich částečnému vyřešení. Zároveň probíhají americko-severokorejská jednání o jaderném programu, protože KLCDR neustále odmítá zpřístupnit svá zařízení zbrojním inspektorům. Deklaruje, že má právo na obranu své země a že jaderný program má pomoci vyřešit dlouhotrvající energetickou krizi. V této době tedy normalizaci vztahů brání tři faktory. Za prvé se jedná o severokorejský jaderný program a vývoj balistických střel. Druhým sporným bodem je otázka nedořešených válečných reparací. Nejvíce však dosažení kompromisu brání případy únosů.

S pokrokem v jednání o únosech bývá spojováno jméno současného japonského premiéra. Džun'ičiró Koizumi se poučil z chyb svých předchůdců a požadoval důrazně prošetření případů unesených Japonců. Jako první japonský premiér navštívil v roce 2002 Severní Koreu. Na pchjongjangském summitu Kim Čong'il oficiálně přiznal zavinění KLCDR na únosech a povolil návrat pětice unesených. Po tomto setkání stoupla Koizumiho popularita. Japonský premiér ukázal, že je ochoten bránit zájmy běžných občanů, a to i přes výhrady Spojených států.

Koizumiho hlavním cílem nebylo vyřešení otázky únosů. I přes tvrdý přístup ke KLCDR se snažil o navázání běžných diplomatických styků. Japonsko totiž od konce korejské války, tedy za padesát let, neuzavřelo se Severní Koreou mírovou smlouvu a v Tokiu nefunguje žádný oficiální zastupitelský úřad KLCDR. Během pětiletého funkčního období Koizumi několikrát deklaroval, že by se rád zasadil o normalizaci vzájemných vztahů.

Po úspěchu japonského premiéra na summitu v Pchjongjangu se však dostavila stagnace vzájemného sblížení. Proto se Koizumi setkal v posledních měsících ve funkci předsedy LDS s kritikou nejen ze strany veřejnosti, nýbrž i od svých spolustraníků. Právě otázka, zda pokračovat v normalizaci vztahů pokud nebudou úspěšně vyřešeny případy únosů, rozdělovala politiky, a to nejen ve vládní LDS.

Koizumi chápal, že je potřeba definitivně uzavřít kapitolu druhé světové války a s ní spojených válečných zločinů. Severní Korea je jediná z bývalých okupovaných zemí, se kterou se nepodařilo navázat běžné diplomatické styky. Koizumi však odmítal výrazněji ustoupit severokorejským požadavkům. Japonsko-severokorejská jednání se tak ocitla v patové situaci. Japonská vláda prohlásila, že KLDK odškodní až po navázání diplomatických styků. To však podmiňuje vyřešením únosů a ukončením severokorejského jaderného programu. Pchjongjang považuje naopak kapitolu únosů za uzavřenou a jako předpoklad pro další jednání uvádí nezbytnost kompenzace ze strany Japonska.

Únosy a kompenzace spadají pod bilaterální jednání, avšak severokorejský jaderný program se stal problémem mezinárodního významu. Šestistranných rozhovorů se účastní Japonsko, USA, KLDK, Jižní Korea, Čína a Rusko. Z ideologického hlediska se jedná o rovnoměrné zastoupení; tři země bývalého komunistického bloku Čína, KLDK, Rusko a proti nim tři spojenci z dob korejské války, Japonsko, USA a Jižní Korea. V tomto případě se však jejich pozice změnila. Japonsko, Jižní Korea a Spojené státy se stále snaží postupovat jednotně. KLDK se již ale nemůže spolehnout na podporu Číny a Ruska, které souhlasí s vizí „nejaderného“ Korejského poloostrova. Obě země sledují také ekonomické zájmy, a tak se nedá očekávat, že budou Severní Koreu bránit za každou cenu. KLDK čelí velkému mezinárodnímu tlaku. Vývoj na Korejském poloostrově sleduje s velkým znepokojením celý svět. S novým nebezpečím v podobě iránského jaderného programu rostou obavy z možného spojení Íránu a Severní Koreje.

V novém tisíciletí můžeme pozorovat, že se Japonsko zřídka pasivní role na mezinárodní scéně. Zapojuje se do mírových misí, důrazně hájí ekonomické sankce vůči KLDK a pokouší se získat podporu pro vyšetření únosů u mezinárodních organizací. I přes sporný devátý článek ústavy se japonská vláda rozhodla pro spoluúčast na protiraketové obraně. Po vypuštění střely Tápchodong 2 se Japonsko snaží prosadit v OSN rezoluci na uvalení sankcí vůči KLDK.

V souvislosti se změnou v zahraniční politice můžeme pozorovat na japonské politické scéně výraznou orientaci doprava a vzrůstající nacionalistické tendence ve společnosti. Velkou porážku v posledních volbách utrpěly všechny významné levicové strany. Sociálně demokratická strana i Japonská komunistická strana nezískaly ani deset křesel a Demokratická strana přišla o třetinu svých voličů. Veřejnost je „potrestala“ za dobré vztahy s Korejskou

stranou práce. Naproti tomu uspěla řada provinčních politiků LDS, kteří postavili svoji volební kampaň na podpoře rodin unesených Japonců.

Velký vliv získaly během posledních několika let skupiny bojující za záchranu unesených Japonců. Jedná se převážně o SUKUUKAI a KAZOKUKAI. Právě u těchto dvou organizací můžeme pozorovat výraznou radikalizaci při prosazování zájmů. Na počátečních prezentacích se snažily sdělit veřejnosti pouze příběhy svých příbuzných a získat tak podporu. V současnosti přešly k negativní kampani vůči Severní Koreji a požadují uvalení ekonomických sankcí. V jejich případě se však nejedná o nepochopitelný krok. Předchozí vyjednávání nevedla k uspokojivému objasnění údajných úmrtí osmi Japonců, a tak jejich rodiny doufají, že tvrdší přístup donutí KLDR změnit dosavadní stanovisko. V poslední době získaly velkou podporu politiků.

Jedním z politiků, kteří se prezentují jako zastánci KAZOKUKAI, je Šinzó Abe, jenž patří mezi hlavní kandidáty na post předsedy LDS. Většina politologů odhaduje, že se stane příštím premiérem. Právě zářijové volby rozhodnou o tom, kam se bude ubírat japonská zahraniční politika. Čína i Jižní Korea by jistě uvítaly, pokud by se novým ministerským předsedou stal Aso nebo Tanigaki. Oba umírnění politici se jeví přístupnější kompromisu. Abe má však velkou podporu veřejnosti, neboť Japonci věří, že právě Abe by mohl vyřešit nejcitlivější téma japonsko-severokorejských vztahů, tj. otázku únosů. O dalším směřování zahraniční politiky Japonska rozhodnou nakonec nepřímo politici LDS. Přesto můžeme předpokládat, že potrvá ještě poměrně dlouho, než se podaří normalizovat vztahy mezi Japonskem a Severní Koreou a dořešit všechny sporné body.

Anotace

Příjmení, jméno: Pechová Martina

Katedra: Katedra asijských studií, filozofická fakulta Olomouc

Název práce: Vtahy mezi Japonskem a Severní Koreou se zaměřením na problematiku únosů japonských občanů

Vedoucí práce: Mgr. David Uher, PhD.

Počet stran: 91 včetně příloh

Počet příloh: 6

Počet titulů použité literatury: 25

Klíčová slova: Japonsko, Severní Korea, vývoj vztahů, diplomatická jednání, únosy, jaderná krize

Charakteristika: Tato práce je zaměřena na vzájemné vztahy Japonska a Severní Koreje, především na faktory, které komplikují navázání normálních diplomatických vztahů. Jedná se o nevyřešenou otázku válečných reparací, vzrůstající severokorejský jaderný potenciál a v neposlední řadě problematiku únosů japonských občanů v sedmdesátých a osmdesátých letech. Právě poslednímu bodu je věnovaná podstatná část této diplomové práce.

Pozn.: Práce byla dokončena v září 2006

Bibliografie

- BOX, M., MCCORMACK, G. (2004): *Terror in Japan*. <http://japanfocus.org/113.html>: 8. ledna 2006.
- ECKERT, C. V. A KOL. (2001): *Dějiny Koreje*. Praha: Lidové noviny, 388 s.
- FOUSE, D. (2004): *Japan's Post-Cold War North Korea Policy: Hedging toward Autonomy?* <http://www.apcss.org/Publications/Ocasional%20Paper/OPJapanPost-ColdWarNorthKoreaPolicy.pdf>: 12. ledna 2006.
- CHA, V. D. (1999): *Alignment Despite Antagonism*. Stanford (California): Stanford University, 373 s.
- JOHNSTON, E. (2004): *The North Korea Abduction Issue and Its Effect on Japanese Domestic Politics*. <http://www.jpri.org/publications/workingpapers/wp101.html>: 9. ledna 2006.
- KIM, HONG NACK (2006): *The Koizumi Government and the Politics of Normalizing Japanese-North Korean Relations*. <http://www.eastwestcenter.org/stored/pdfs/PSwp014.pdf>: 29. června 2006.
- MANYIN, M. E. (2001): *North Korea-Japan Relations: The Normalization Talks and the Compensation/Reparation Issue*. http://www.fcni.org/pdfs/01june13_nkjapan.pdf: 12. prosince 2003.
- MANYIN, M. E. (2003): *Japan-North Korea Relations: Selected Issues*. <http://fpc.state.gov/documents/organization/27531.pdf>: 12. ledna 2004.
- MANYIN, M. E. A KOL. (2005): *North Korea: Chronology of Events, October 2002-December 2004*. http://www.fcni.org/issues/ikm.php?item_id=461&issue_id=34: 16. května 2006.
- MANYIN, M. E. A KOL. (2006): *North Korea: Chronology of Events in 2005*. <http://www.usembassy.it/pdf/other/RL33389.pdf#search=%22japan%20north%20korea%202005%22>: 15. června 2006.
- MCCORMACK, G. (2005): *Disputed Bones: Japan-North Korea Clash*. <http://www.zmag.org/content/showarticle.cfm?SectionID=17&ItemID=8064>: 15. června 2006.
- MCCORMACK, G., WADA, H. (2005): *The Strange Record of 15 Years of Japan-North Korea Negotiations*. <http://www.zmag.org/content/showarticle.cfm?ItemID=8668>: 17. května 2006.
- MCNEIL D., HIPPIN A. (2003): *Has the right hijacked the abductee issue in Japan?* <http://www.zmag.org/content/showarticle.cfm?ItemID=4336>: 12. ledna 2006.
- NAKAGAWA, R. (2005): *The Revival of "Northeast Asia" in Japan*. http://www.ritsumei.ac.jp/acd/re/k-rsc/ras/pdf/Internatioinal_Affairs/vol.3/081-104_Nakagawa.pdf: 15. června 2006.

- NANTO, D. K. (2003): *North Korea: Chronology of Provocations 1950-2003*. <http://www.fas.org/man/crs/RL30004.pdf>: 8. ledna 2006.
- REISCHAUER, E. O., CRAIG, A. M. (2000): *Dějiny Japonska*. Praha: Lidové noviny, 442 s.
- SATÓ, K. (2001): *Don't talk utter nonsense, Professor Wada*. http://www.vuw.ac.nz/~caplabtb/dprk/NK_paper.htm: 3. listopadu 2003.
- SCHOFF, J. L. (2006): *Political Fences & Bad Neighbors*. <http://www.ifpa.org/pdf/fences.pdf>: 15. června 2006.
- STEINHOFF, P. (2004): *Kidnapped Japanese in North Korea: The New Left Connection*. http://muse.jhu.edu/demo/journal_of_japanese_studies/v030/30.1steinhoff.pdf: 31. ledna 2006.
- SHIGEMURA, T. (2000): *Japan's North Korea Policy*. <http://www.gwu.edu/~eastasia/events/trilat-00/shigemura-00.htm>: 19. října 2003.
- ŠIGEMURA, T. 重村 (2002): *Saišin Kitačosen Détabukku. 最新・北朝鮮データブック [Nejnovější údaje o Severní Koreji]* Tokio: Kodanša, 253 s.
- WADA, H. 和田 (2001): „*Nihondžin rači giwaku*“ wo kenšó suru 「日本人拉致疑惑」を検証する [Přezkoumání „údajných únosů Japonců“] <http://nippon.zaidan.info/seikabutsu/2001/00997/contents/00333.htm>: 7. dubna 2005.
- WADA, H. (2001): *Re-examining "Alleged Abduction of Japanese"*. http://www1.korea-np.co.jp/pk/156th_issue/2001022112.htm: 19. října 2003.
- WADA, H. (2003): *Recovering a Lost Opportunity: Japan-North Korea Negotiations in the Wake of the Iraqi War*. http://zmag.org/content/print_article.cfm?itemID=3569§ionID=1: 15. prosince 2005.
- WADA, H. (2004): *Japan-North Korea Diplomatic Normalization and Northeast Asian Peace*. <http://www.zmag.org/content/showarticle.cfm?ItemID=5575>: 10. ledna 2006.

Abstrakt

Vztahy mezi Japonskem a Severní Koreou jsou i šedesát let po skončení druhé světové války velmi komplikované. Není to determinováno pouze jejich různým ideologickým postojem. Nemalej vliv jistě měl i odlišný politický vývoj obou republik Korejského poloostrova. S Jižní Koreou normalizovalo Japonsko vztahy již v roce 1965, ale s jejím severním sousedem se to prozatím nepodařilo.

Japonsko i Severní Korea se snažily dosáhnout kompromisu, aby mohly být navázány normální diplomatické vztahy a rozvíjena ekonomická spolupráce v severovýchodní Asii. Sbližování ale brání několik důležitých faktorů. Je to nevyřešená otázka válečných reparací, vzrůstající severokorejský jaderný potenciál a v neposlední řadě problematika únosů japonských občanů v sedmdesátých a osmdesátých letech. Tato skutečnost je považována za hlavní překážku normalizace vzájemných vztahů, a proto jí je věnována velká část této práce, stejně tak i nemalému vlivu únosů na současnou japonskou politickou scénu.

Abstract

Even sixty years after the end of the second world war are Japan-North Korean relations very complicated. This is not determined just by difference in their ideological stance. The different political development of both Koreas is of a big importance as well. Japan normalized relations with South Korea in 1965, but there is still big deal to be done before normalization with its northern neighbor.

Both Japan and North Korea have tried to reach a compromise, so that the normal relations could be achieved. Their aim is also to develop economic cooperation in north-east Asia. But there are still a few factors that hinder the rapprochement. Firstly, it is unsolved question of war reparations. Secondly, there is growing nuclear threat by North Korea. Last, but not the last there are the abduction cases of Japanese citizens in seventies and eighties. The abduction issue is supposed to be the main obstacle in normalization. In paper we try to cover mainly this topic and its influence on contemporary political stage in Japan.

Přílohy

Příloha č. 1 - Počet korejských obětí během druhé světové války

Příloha č. 2 - Hlavní obchodní partneři KLLDR

Příloha č. 3 - Seznam aktérů Jodogó a jejich manželek

Příloha č. 4 - Schéma špionážních institucí

Příloha č. 5 - Mapa s místy únosů

Příloha č. 6 - Území zasažitelné raketami KLLDR

Příloha č. 1 - Počet korejských obětí během druhé světové války

- při atomovém výbuchu v Hirošimě a Nagasaki zemřelo **40 000** Korejců a dalších **30 000** jich bylo vystaveno radiaci

- zhruba **670 000** Korejců bylo odvečeno do pracovních táborů v Japonsku, kde jich přibližně **60 000** přišlo o život - data se vztahují k období 1939-1945

- z **242 341** korejských vojáků bojujících v japonské armádě padlo během druhé světové války **22 182**

Zdroj: <http://www.wikipedia.org>

Příloha č. 2 - Hlavní obchodní partneři KLDR (mil. USD)

Pořadí	Stát	2001	2002	2003	2004	2005
1	ČLR	737	738	1023	1385	1580
2	Jižní Korea	403	642	724	697	1055
3	Thajsko	130	216	254	329	-
4	Japonsko	475	370	265	253	195
5	Rusko	68	81	118	213	-
6	Indie	158	192	158	135	-
7	SRN	-	-	96	91	78

Obchod s **Japonskem** v letech 2003 a 2004 klesl, a sice téměř o 30 % a byl ve výši 265, resp. 253 mil. USD; z toho v roce 2004 představoval 164 mil. USD export z KLDR a import představoval 89 mil. USD. V roce 2005 došlo k dalšímu poklesu ve srovnání s rokem 2004, kdy celkový obrat obchodní výměny poklesl o 23 % (195 mil. USD), import klesl o 29 % (63 mil. USD) a export o 19 % (132 mil. USD).

KLDR vyváží zeleninu, mořské produkty, houby, textilní výrobky a dováží např. ojetá auta a elektronické výrobky. Pro obchod je typické to, že je uskutečňován dovozci z Japonska korejského původu.

Příloha č. 3 - Seznam aktérů Jodogó a jejich manželek

Jasuhiko Šibata 勝弘柴田

Takeši Okamoto 武岡本

Takahiro Koniši 隆裕小西

Širó Akagi 志朗赤木

Kimihiko Uomoto (Abe) 公博魚本 (阿部)

Jošimi Tanaka 義三田中

Takamaro Tamija 高麿田宮

Moriaki Wakabajaši 盛亮若林

Kintaró Jošida 金太郎吉田

Megumi Jao 恵八尾

Kimiko Fukudome 貴美子福留

Takako Fukui 夕カ子福井

Emiko Akagi 恵美子赤木

Tamiko Uomoto 民子魚本

Kjóko Tanaka 協子田中

Joriko Mori 順子森

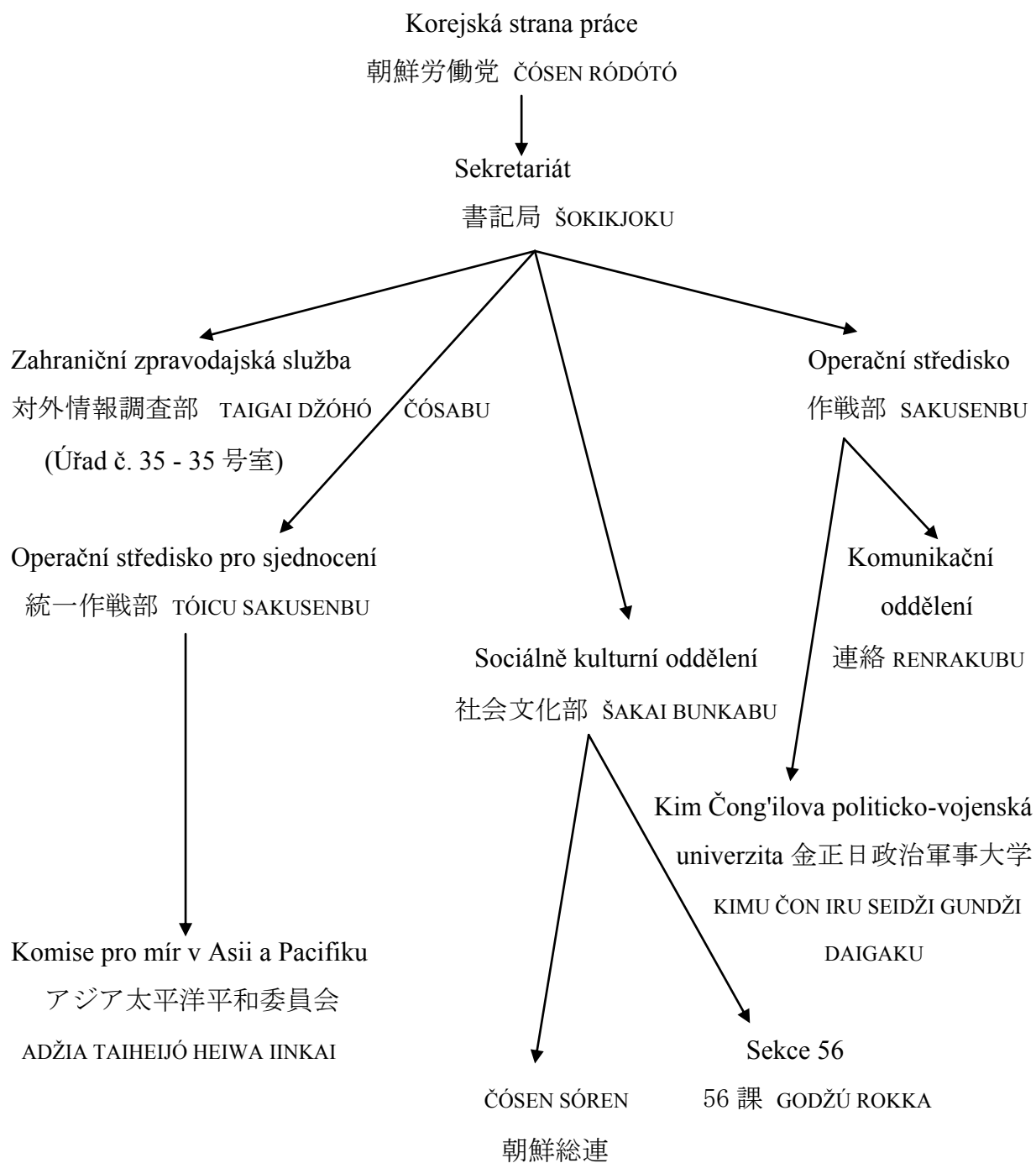
Sakiko Wakabajaši 佐喜子若林

není známa²²

Zdroj: <http://ja.wikipedia.org/wiki/%E3%82%88%E3%81%A9%E5%8F%B7%E3%83%8F%E3%82%A4%E3%82%B8%E3%83%A3%E3%83%83%E3%82%AF%E4%BA%8B%E4%BB%B6>

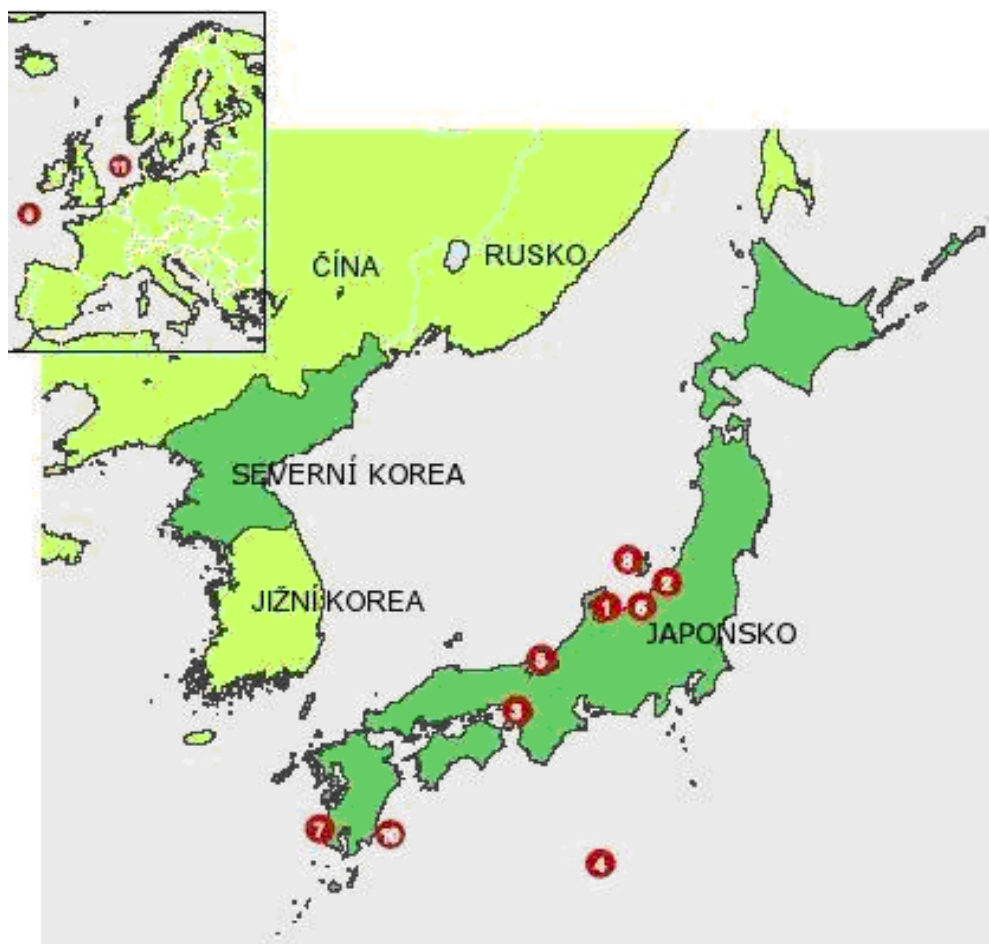
²² Podle Tamiji se v KLDLR oženiili všichni členové rudé armády, avšak v Jošidově případě se tato skutečnost doposud nepotvrdila.

Příloha č. 4 - Schéma špionážních institucí

Zdroj: Šigemura 2002, Saišin Kitačósen Détabukku, 63

Příloha č. 5 - Mapa s místy únosů

Zdroj: www.mofa.go.jp

- 1) Jutaka Kume, Ušicu, pref. Išikawa, 1977
- 2) Megumi Jokota, Niigata, pref. Niigata, 1977
- 3) Minoru Tanaka, Kóbe, pref. Hjógo, 1978
- 4) Jaeko Tagučí, místo únosu neznámé, 1978
- 5) Jasuši Čimura a Fukie Hamamoto, Obama, pref. Fukui, 1978
- 6) Kaoru Hasuike a Júkiko Okudo, Kašiwazaki, pref. Niigata, 1978
- 7) Šúiči Ičikawa a Rumiko Masumoto, Fukiage, pref. Kagošima, 1978
- 8) Hitomi a Mijoši Soga, Sado, pref. Niigata, 1978
- 9) Toru Išioka a Kaoru Macuki, Madrid, Španělsko, 1980
- 10) Tadaaki Hara, Aošima, pref. Mijazaki, 1980
- 11) Keiko Arimoto, Londýn, Anglie (Kodaň, Dánsko), 1983

Příloha č. 6 - Území zasažitelné raketami KLDK

Zdroj: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/5156464.stm>

Protože se první testovaná střela Tápchodong 2 (5. července 2006) zřítla těsně po startu, vedou se o skutečném doletu rakety pouze spekulace. Spojené státy uvádějí jako nejdelší možnou vzdálenost 6000 km. Tápchodong 2 by v tomto případě mohl zasáhnout Aljašku. Jihokorejská výzvědná služba tvrdí, že maximální dosah by neměl přesáhnout 4000 km.

Balistická střela Tápchodong 1 (test proveden v srpnu 1998) má údajně dolet 2200 km a může ohrozit celé území Japonska a Taiwanu, dále částečně Rusko, Mongolsko a Čínu. Při delší trajektorii by mohla zasáhnout americká území v Pacifiku, např. Guam.